

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tereza Menšíková

Opery Bohuslava Martinů na prknech olomouckého divadla

Olomouc 2019

Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Větišková, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a užíla pouze uvedených zdrojů.

V Ostravě, dne 16. června 2019

Bc. Tereza Menšíková

POD KOVÁNÍ

Za pomoc s výběrem tématu, odborné vedení a za velikou ochotu děkuji Vám, paní doktorko Větiškové. Velice přínosného a otevřeného přístupu při sbírání studijního materiálu se mi dostalo také od paní archivářky Moravského divadla Olomouc, paní Alice Blahunkové, ředitelky divadla děkuji. Díky patří i mé rodině, která mi pro psaní práce poskytla zázemí. Děkuji vám.

Obsah

Úvod	1
1 Operní tvorba Bohuslava Martin	2
1.1 Operní zaátky	2
1.2 Divadlo pro lid	7
1.3 Nová koncepce reality snu	9
1.4 Amerika a syntéza esteticko-hudebních myšlenek v pozdním díle	13
1.5 Shrnutí tvorby	17
2 Hry o Marii ó 1938	21
2.1 Historické ukotvení	21
2.2 Divadlo v době provedení inscenace	22
2.3 Vznik opery a její obsah	24
2.4 Olomoucké provedení	27
3 Divadlo za branou - 1958	30
3.1 Historické ukotvení	30
3.2 Divadlo v době provedení inscenace	31
3.3 Vznik opery a její obsah	35
3.4 Olomoucké provedení	36
4 Ariadna 1965	41
4.1 Historické ukotvení	41
4.2 Divadlo v době provedení inscenace	42
4.3 Vznik opery a její obsah	44
4.4 Olomoucké provedení	45

5	Voják a tane nice ó 1966.....	50
5.1	Historické ukotvení	50
5.2	Divadlo v dob provedení inscenace.....	50
5.3	Vznik opery a její obsah.....	50
5.4	Olomoucké provedení	51
6	Mirandolina ó 1982	55
6.1	Historické ukotvení	55
6.2	Divadlo v dob provedení inscenace.....	56
6.3	Vznik opery a její obsah.....	58
6.4	Olomoucké provedení	59
7	Hlas lesa a Veselohra na most ó 1986	61
7.1	Historické ukotvení	61
7.2	Divadlo v dob provedení inscenace.....	61
7.3	Vznik oper a jejich obsah	61
7.4	Olomoucké provedení	63
8	Divadlo za branou ó 1990.....	66
8.1	Historické ukotvení	66
8.2	Divadlo v dob provedení inscenace.....	66
8.3	Vznik opery a její obsah.....	68
8.4	Olomoucké provedení	68
9	ecké pa-ije ó 2017.....	70
9.1	Divadlo v dob provedení inscenace.....	70
9.2	Vznik opery a její obsah.....	72
9.3	Olomoucké provedení	73

Záv r.....	81
Seznam pramen	1
Seznam p íloh.....	6
Anotace	I

Úvod

Magisterská diplomová práce se zabývá tématem oper Bohuslava Martinů uváděných na půdě olomouckého divadla. Spojení regionální scény s málo známou a často z části experimentální soudobou tvorbou Bohuslava Martinů by se mohlo zdát nezvyklé, zvláště a u těch kterých titulů snad skoro nereálné. Proto jsme se vydali na tuto vratkou půdu, abychom zjistili, s jakými inscenacemi se divadlo setkalo, jaký postoj k nim zaujalo a zda sklidilo mezi odbornou kritikou úspěch, případně co bylo důvodem neúspěchu. Jelikož tyto opery nechceme vytrhnout z kontextu, vnujíme první obsáhlejší kapitolu právě operní tvorby Bohuslava Martinů, který je často známý spíše jako autor orchestrální a koncertní hudby. Propojením této tvorby s divadlem olomouckým se zabýváme v kapitolách dalších, které rozdělujeme na čtyři podkapitoly: *Historické ukotvení, Divadlo v době provedení inscenace, Vznik opery a její obsah a Olomoucké provedení*. První podkapitola slouží k historicko-kulturnímu pohledu. Jednotlivé odstavce se nejprve zabývají obecnou historickou situací dané doby, a následně jejím dopadem na Olomouc. V obecné historické části vycházíme kromě všeobecného pohledu nabytého během gymnaziálních studií z těchto odborných pramenů: z Aronovy *Historie XX. století*.¹ a z Bělínových *Dějiny evropské civilizace II.*,² které přímě v odstavcích neuvádíme, nebo se jedná o informace obecně známé, které nás pouze uvádí do doby, a které dále odborně nerozvádíme. *Divadlo v době provedení inscenace* se zaměřuje jednak na chod divadla (jak na něj historická situace dopadla, zda prosperoval či ne atd.), ale především na osobu umleckého ředitele opery, který do svého dramaturgického plánu operu Bohuslava Martinů začlenil. Podkapitola tentéž s názvem *Vznik opery a její obsah* rozvádí informace z první souhrnné kapitoly, zabývá se tím, v jakém stádiu tvorby se autor nacházel, co jej dovedlo k danému námětu a zpracování, a také uvádí obsah opery. Celou kapitolu dané inscenace uzavírá část *Olomoucké provedení*, v níž nalezneme obsazení a průběh olomoucké inscenace ořizma odborné kritiky. Vycházíme především z dobového tisku, ale také z programů inscenací, ročenek, meziaktí a dobových fotografií. Na závěr podkapitoly kritiku krátce shrneme a zhodnotíme význam výbory opery v daném období. K práci přikládáme také přílohy obsahující dobové fotografie umleckých ředitelů opery, předních postav a inscenací samotných.

---

¹ Aron, Raymond. *Historie XX. století*. Praha: Academia, 1999.

² Bělina, Pavel a kol. *Dějiny evropské civilizace II*. Praha: Paseka, 1995.

1 Operní tvorba Bohuslava Martin

Tato kapitola se zam uje na hudební drama Bohuslava Martin . Jejím cílem je pochopit vývoj hudebn estetických názor skladatele na operu v jednotlivých obdobích tvorby a p íblížit díla, na která své my-lenky aplikoval. Blíí se zde zam ujeme na opery, které v Olomouci uvedeny nebyly. Opery v olomouckém divadle uvedené charakterizujeme pouze okrajov ó podrobn ji se jimi budeme zabývat v hlavní ásti práce.

1.1 Operní za átky

Martin se v poli ské v íi narodil r. 1890. Po získání základního vzd lání sm ovala jeho cesta do centra eské hudby. Do hlavního m sta Prahy. Na místní konzervato i se Martin pou-tí do studia hry na housle pod vedením Tř pána Suchého. Samotný skladatel uznává, íe p es ve-kerou snahu profesor nebyla konzervato hlavní motivací a pramenem, z n hofl by on sám se svým blízkým p ítelem Stanislavem Novákem³ erpali. *šHlavní bylo Národní divadlo, kde jsme byli tak ka denní hosté a kde jsme si vysloufili dv místa Šk stání- na druhé galerii, íeí byla v-eobecn respektována, krom velkých premiér nebo slavných p edstavení a pohostinských her, kdy se objevili na galerii Šcizí- lidé,õ.*⁴ Nebyl to jen on a Novák, kte í nav-t vovali divadelní galerii. Vyrostla zde celá generace poslucha , íeí se nenechala odradit ani nep íli- pohodlnými podmínkami šsledováníõ, tedy, spí-e poslechu hudebního dramatu. *šZády k hledi-ti, ve tm na sch dkách dali se uná-et melodiemi, které ostatn znali zpam ti [í].õ*⁵ Martin do divadla nechodil kv íi ubohé dramatické zápletky í obsahov plochému libretu, nýbrí kv íi hudb . Práv v této dob , kdy se kv íi vyhození z konzervato e ocitá šna volné nozeõ, za íná systematicky tvo it. U inil zásadní íivotní rozhodnutí, íe se navzdory nevyhovujícím okolnostem prosadí. A to cestou *štvrdé a nelítostné práce.õ*⁶ V této atmosfé e vzniká pokus o operní prvotinu inspirovanou knihou Stanislava Przybyszewského s názvem *De profundis*. Sám Martin potvrzuje, íe titul mluví za

---

³ pozd ji koncertní mistr sekce houslí eské filharmonie, len eského kvarteta, íov k, který byl BM velice blízký

⁴ Třfránek, Milo-. *Bohuslav Martin : Domov, hudba a sv t. Deníky, zápisníky, úvahy, lánky*. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1966, s. 312.

⁵ Martin , Bohuslav. P ííla se opera? P ítomnost, . 7, 1935. Citováno z Třfránek, Milo- (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 224.

⁶ Třfránek, Milo-. *Bohuslav Martin : Domov, hudba a sv t. Deníky, zápisníky, úvahy, lánky*. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1966, s. 315.

v-e. *De profundis* v předkladu znamená *Z hlubin* a je úvodním veršem⁷ starozákonního žalmu 130. Obsahově žalm vypovídá o hluboké usebranosti z vlastní bídosti a hříšnosti, je výkřikem beznadějného člověka, který se touží chytnout něčeho pevného a stálého, ale je také naplněn hlubokými, přímo bytostnými otázkami, na něž hledá dospívající člověk jasnou odpověď. V případě díla dekadentního spisovatele Przybyszewského jde o řádky naplněné šopenhauerovským pesimismem, dekadentním kultem sexu a nietzschovského titanismu.⁸ Martin začal skladbu rozpracovávat na čtyřech dvanáctilinkových stránkách skic, jejichž okraje s kresbami srdce proboděného šípem lásky svádí o autorovo osobním životě. Skladbu ovšem nedokončil, jelikož její kouzlo dekadence opustilo hned po předání. Nesmyslnost napojení na zmíněný umělecký směr popisuje slovy: *ŠA byli jsme skutečně zvláštní dekadenti, plni radostného optimismu, plni plánů, myšlenek, mládí a spí-e mladí nejl bohemové ó a samozřejmě bez skepse a také bez peněz.*⁹ Nezdá se, že pravda podobně spočívala jednak v technické nevyzrálosti skladatele, ale také v jisté uvědomlosti a divadelním citu, který skladateli zabránil napsat operu pro pouhé dvě osoby.

Během následujícího období Martin získává spoustu nových skladatelských, ale také praktických hudebních zkušeností. Studuje u Josefa Suka a stává se členem české filharmonie. Díky členství ve vídeňské hudební škole začal cestovat. Roku 1919 se tak poprvé setkává se svým osudovým mistrem s Paříží. O čtyři roky později se tam zastavuje, netuše, že z plánovaných tří měsíců pobytu se stane sedmáct let života. Během skladatelského zrání se Martin seznamuje s nejznámějšími dobovými aktuálními hudebními směry od Stravinského, přes Debüšovu, až po jazz. Vzniká například balet *Kuchy ské revue*, zkomponovaný jako jazzový sextet bez bicích nástrojů. A právě v této atmosféře, na přelomu mezi Polskem a Paříží, vzniká skladatelova první celistvá opera *Ó Voják a tanečnice*, H 162. Od své nedokončené dekadentní operní prvotiny se nyní vydává směrem k opeře buffa v novém šlávu. K této formové proměně jej přivedlo libreto upravené Palutovy komedie *Lišák Pseudol* z pera J. L. Budína.¹⁰ Úsměvné hudební drama plné tance, revue a nových forem se poprvé objevilo na jevišti Národního divadla v Brně 5. května 1928 pod taktovkou

---

⁷ *Z hlubin bezděných tvůrců, Hospodine. Panovníku, vyslyš-m j hlas!* 130, 1-2

⁸ Měřínek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 14.

⁹ Martin citováno z: Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 51

¹⁰ pseudonym advokáta, básníka a libretisty Jana Lowenbacha

Františka Neumanna.¹¹ Bohužel hudba doplatila na libreto, jemuž chybí v tónu spád a napětí. Dokonce sám skladatel o operě prohlásil: *šRozhodně to není žádná velká v c.*¹²

Dvadesáté období Martinů jifi p e konal ó dekadentní a revuální/muzikálové. Jako kvalitní skladatel sv tového rázu si pot eboval najít podobn smý-lejícího libretistu. Jako z istého nebe se snesla nabídka tvorby minutové opery na festival *Deutsche Kammermusik* v Baden-Badenu. Martin se nechal touto výzvou, vnímanou jako protest *šproti tradi ní m zp vohrám a zavedenému po ádku konzervativních operních scén,*¹³ okamžit vyprovokovat. O své dojmy se d lí i se svou p ítelkyní Finou Tausikovou: *š[í] taková malá v c a bude to senza ní, myslím, že budu mít libreto od Ribemont-Dessaigne, co napsal toho P-trosa se zav enýma o ima [í].*¹⁴ Do jeho skladatelského řivota tedy p íchází libretista, který si Martin hluboce váží a je si v dom jeho velikosti. Ve lánku *Má spolupráce s B. Martin* napsal: *šOsobn považuji Martin za jednoho z nejv t-ích hudebník p ítomnosti. Je to tv rce, který provádí kouzla s novými sv ty, donutí je, aby vstoupily do va-í mysli u-ima.*¹⁵ Spisovatel zaujal skladatele krom krásy jazyka i zvlá-tní fantasti ností a podivnými mofnostmi lidské mysli.¹⁶ Z této spolupráce vze-la v pouhých devíti dnech (od 15. do 24. b ezna 1928) definitivní orchestrální partitura opery *Slzy nofle*, H 169¹⁷, která byla ihned zaslána Paulu Hindemithovi na festival. Vznikla tak opera, jež se naprosto vymykala nejen tematicky, ale p edev-ím svou délkou ó pouhých dvacet minut. Obsahov je dílo podobné, dadaistické jako samotný název.

Eleonora se zamiluje do ob -ence a chce jej za muže, matka jí volbu vymlouvá a doporu uje jí Satana. Ona je pro ob -ence rozhodnuta ó ve svatebním závoji mu zpívá baladu. On nevstane z mrtvých. Eleonora proto za ne flirtovat s ermochem, ve kterém rozeznává Satana, a proto páchá sebevrařdu. V tu chvíli ob -enec obřivne a vrátí jí řivot ó ona ov-em zji- uje, že i v n m je Satan skryt.

D vody, pro opera nakonec na festivalu uvedena nebyla, nejsou zcela jednozna né. Třáfránek uvádí výst ední nám t s ob -eným a fantastický d j. Tvrdí také, že si za

¹¹ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin . Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 143.

¹² Dopis BM Fin Tausikové ze dne 1. 5. 1928. Citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 160

¹³ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 160-161.

¹⁴ Dopis BM Fin Tausikové ze dne 1. 5. 1928. Citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 161

¹⁵ Ribemont-Dessaignes, Georges. *Má spolupráce s B. Martin . Pestrý týden, . 1, 1930*. Citováno z Třáfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 171.

¹⁶ par. Třáfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 42.

¹⁷ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin . Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 145.

nepovedenou operu editel vyfládal náhradu ó instrumentální skladbu.¹⁸ Kdefto Mihule mluví o tom, fe nabídka na minutovou operu se ke skladateli donesla pozd , a kdyfl dílo poslal, byl jifl naplánován dal-í ro ník s jiným dramaturgickým zám rem. K provedení *Slz nofle* do-lo proto afl po 41 letech, kdy je 22. íjna 1969 provedlo brn nské Státní divadlo.¹⁹

Spolupráce této autorské dvojice ov-em neskon ila. Krátce po prvním spole ném díle je oba koncem ervna zaujal nápad s operou-filmem, š[í] *tato nová, nikým dosud nevyuflitá kombinace je oba osl ovala.*²⁰ Titul zn l *T i p ání aneb Vrtkavosti flivota*, H 175. V jádru opery se nachází pohádka, kterou Martin obohatil o t etí jednání a modern záramoval ve stylu filmu.

Justa chytil v lese vílu a p inesl ji dom . Manfelce se to nelíbí do té doby, nefl jim víla slíbí spln ní t í p ání. První p ání je bohatství, v-e se za ne prom ovat ve zlato. Ve chvíli, kdy dé- ze zlata za ne proráflet dno lodi, na nífl jsou, vysloví Justa p ání druhé ó aby jeho flena omládl. On ov-em z stává starý a flena mu utíká s mladým Adolfem. Poslední p ání Justeho je být milován. Zamiluje se do n j flebra ka, která jej v-ak v záchvatu flárlivosti pra-tí holí a Juste (Spravedlivý) umírá se slovy: *šJak t flké je flit!*²⁰

Celý pohádkový p íb h je uveden *Prologem* odehrávajícím se ve filmových ateliérech. Roli Justa a jeho fleny Indoledy hraje skute ný manfelský pár. Ona ov-em na scén flirtuje s filmovým Adolfem. Pokynem: *šTo íme!*²⁰ za íná pohádka samotná. Herci jsou následn pozváni na premiéru filmu. B hem ní milenecký pár utíká. Poslední pochmurná scéna: opu-t ný manfel pozoruje v baru svou fenu s jejím milencem a celou hru ukon uje jifl známým povzdechem: *šJak t flké je flit!*²⁰

My-lenku celé opery výstifln vykreslil Mihule: *šHlad po bohatství, skli ující poznání nezadrflitelného stárnutí a v ná touha být milován, tato trojice osudových sil si pohrává s hrdiny jako kolo rulety.*²¹ Libretista velmi oce uje zp sob práce Martin . P edev-ím vyzdvihuje jeho smysl pro dramatickou akci, a také svobodu ducha, které je skladatel plný. *šMartin mi dodával nejfliv j-í my-lenky pro na-i hru [...]. Tato intenzita flivota [...] charakterizuje ostatn Martin ; flivot, který se projevuje hudebn .*²² B hem krátké doby²³ p l

---

¹⁸ Poslal mu st ední ást *Jazz-Suite* pod názvem *Musique d'entreacte*. Hudba sklidila u odborné kritiky velký úsp ch.

¹⁹ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin . Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 145.

²⁰ Třfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 46.

²¹ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 169.

²² Ribemont-Dessaignes, Georges. Má spolupráce s B. Martin . *Pestrý týden*, . 1, 1930. Citováno z Třfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 171-172.

²³ 1. jednání dokon eno v lednu 1929, 3. jednání 28. kv tna a klavírní výtah byl zpracován 1. ervna 1929 - Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin . Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 146.

roku švyhotovil skladatel [...] úplnou a dokonalou t ísvazkovou partituru o 682 stránkách.²⁴ Navíc soub řn složil p tiv tý *Sextet pro klavír a dechové nástroje*, H 174 a zabýval se prací na *3. smy covém kvartetu*, H 183. A koli se slibn rýsovalo provedení opery v Berlín , nakonec dílo provedeno nebylo. Hlavními d vody dle Mřánka byla samotná forma inscenace, která po ítala s vizualizací. Vyfladovala totiž vy—í finan ní náklady a spolupráci s filmovou spole ností, což v b řném divadelním provozu nebylo reálné. Sám Martin se k této ope e vrací i o p t let pozd ji ve stati související s *Hrami o Marii*, kde zd raz uje d lefitost díla ve své tvorb . Její realizace byla jednou z p í ek vedoucích k vy e—ení krize soudobé opery. Práv zde šse *pokou-el [...] oddramatizovat a odsentimentálnit scénu.*²⁵ Sv tová premiéra nakonec prob hla 16. ervna 1971 ve Státním divadle v Brn ²⁶ a p ekvapila perfektní funk ností hudby. *ŠDílo vstoupilo do mysli v-em, kdo je nastudovali a interpretovali, stejn jako divák m [...].*²⁷ Navíc byla dle Mřánka hudba zbavena dobového nánosu, ímfl se vyzvedla moralita díla, kterou získalo obecn j—í platnost.

Poslední z oper, jeřl vze—ly z dílny Martin ó Ribemont-Dessaignes byl *Den dobro innosti*, H 194.²⁸ Nám t navrhl pro Martin Ilja Ehrenburg. Skladatel s libretistou jej poté zpracovali do divadelní podoby.

Dva chlapi se vydávají do Pa řfe na Den dobro innosti. Cestou tam se jim zdá sen o tom, jak budou jejich dobré skutky odplaceny úsm vem a vd ností. Ve skute nosti je opak pravdou. Dáma, které nabídli de—ník jim vynadá, za ochotu zachránit topící se dívku ze Seiny dostanou kamenem a flebrák, kterému darovali chléb, po nich jídlo hodí. Nakonec se okradeni ocitnou na policejní stanici, kde vy erpáním usnou. Op t se jim zdá sen ó o tom, co reáln profili, ov-em v lep—ím sv tle. Dáma s díkem p ijme de—ník, flebrák chlébí . Probouzejí se doma na lavi ce a netu—í, co je realita a co sen.

*ŠDen dobro innosti se pokou—í ukázat, co v-e se m fle stát, kdyřl odejde rozum [...].*²⁹ konstataje Mihule.³⁰ Opera nebyla dokon ena, ostatn , nám t nebyl Ribemont-Dessaignes v, a libreto tím pádem nemohlo vykazovat typické znaky jeho tvorby. Navíc m li oba um lci spoustu jiné práce. Jako spolutv rci se tedy roze—li, ale z stali dobrými p áťeli.

---

²⁴ Mřánek, Milo—(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 48.

²⁵ Martin , Bohuslav. *Bohuslav Martin : Hry o Marii ó K brn nské premié e*. Tempo ó Listy Hudební matice, . 5, 1934-1935. Citováno z Mřánek, Milo—(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 222.

²⁶ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin* . *Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 146.

²⁷ Mřánek, Milo—(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 50.

²⁸ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin* . *Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 146

²⁹ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 182

³⁰ adí zde první ty i opery a řerii 7 balet .

1.2 Divadlo pro lid

Po těchto dílech přichází v operní tvorbě Martin opravdový zlom, který má své ohnisko v baletu *Palác*, H 214 II. Ten je prvním dílem, kterým skladatel začíná naplňovat svůj úmysl [š] [ ] *vytvořit si svými divadelními hrami svoje občanstvo, a opravit je poněkud stupňováním na moderní českou operu*.³¹ Reforma opery ovšem není jeho jediným cílem. Touží po tom, aby české divadlo prošlo genezí divadla světového. Silně si uvědomuje, že česká operní tvorba se tematicky omezila pouze na život na vesnici a na pohádku, a právě s tímto chce začít. V baletu se dle svých slov vrací *š k národnímu českému projevu, a sice přímo k folklóru [...]*.³² A ačkoli je dále jasně pohádkový (založen na ústní lidové slovesnosti), jeho ohniskem je legenda. Legenda o svaté Dorotě. Z hlediska hudební skladby tvoří Martin techniku novou, založenou na prosté národní písni.

Z této prokypělé půdy mohla vyrůst i první podobná lidová opera. Tedy přesněji řečeno hry. Skladatel si dobře uvědomuje, že se opera nachází v krizi, přímo ji označuje za *šp efítou nebo falešnou*,³³ ale zároveň věří v její budoucnost, která se musí zbavit romantického patosu. Vybírá si tedy syfety, které jsou divadlem samy o sobě lidové hry. Velkolepé dílo s názvem *Hry o Marii*, H 236, se skládá ze čtyř částí: *Panny moudré a panny po-ětilé, Mariken z Nimégue, Narození Páně* a *Sestra Paskalina*. Na soustavnou práci se skladatel zaměřil od poloviny roku května 1933 do 26. června 1934, kdy dokončil *Sestru Paskalinu*. Kvůli prahm s českým překladem z pera V. Závady, začal českou verzi tvořit až v září 1934. Premiéra opery proběhla 23. února 1935 v Zemském divadle v Brně, kde byla v elepřivítána.³⁴

Již při tvorbě *Her o Marii* promýšlel nové operní libreto inspirované z ruské klasiky. V Gogolových *Ve věrech na Dikance* chtěl *šnalézt ideální sujet pro novou komickou operu*.³⁵ Operu tvořil pro sebe, ale ačkoli byl syflet dokonalý a celá hra do detailu promyšlená,

---

³¹ Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martina*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 55.

³² Měřánek, Miloš. *Bohuslav Martin : Domov, hudba a sv t. Deníky, zápisníky, úvahy, lánky*. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1966, s. 320.

³³ Rozhovor Viléma Závady s BM před pražskou premiérou, *české slovo*, 7. 2. 1936. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martina*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 201.

³⁴ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin . Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 153-154.

³⁵ Martin citováno z Měřánek, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 211

scénicky bylo dílo, dle jeho vlastních slov, *šdost vedle*.³⁶ Sám tedy nám t nezhudebnil, ale nabídl jej své flace Víť zslav Kaprálové.³⁷

P i tvorbě *Her o Marii* jej ovšem napadá je-t jeden syflet, kterým napl uje cíl p ívést na eskou scénu š *isté a pravé divadlo*.³⁸ Na scén se jifl objevil syflet erpající z lidových pohádek a z legendy (*Ťpalí ek*), dal-í ryze divadelní formou byly lidové hry (*Hry o Marii*) a nyní e-í podobný problém, ovšem v oblasti veselohry. š *Ve své nové ope e Divadlo za branou uvádím jednu ze sloftek, jefl nám tém chybí, a sice komedii dellarte*.³⁹ Samotnou komedii dellarte moc rád nem l. Pro svou práci si tedy vybral její odvozeninu: pantomimu. Práv Itálie p inesla v této form nejdivadeln j-í a nej ist-í uchopení komedie.⁴⁰ Martin zde kombinuje pantomimu (1. jednání) s operou buffa (2. a 3. jednání), uflívaje text národních písní. *Divadlo za branou* komponuje od 18. ervna 1935, ale tvorba je p eru-ována jinými projekty (*Parid v soud*, H 245, *Veselohra na most*, H 247) a dokon ena 30. dubna 1936. Premiéra prob hla v brnnském Národním divadle 20. zá í 1936.⁴¹ Martin tímto uzavírá jednu velikou a obsáhlou epochu: š *Myslím, fe t emi scénickými díly, které byly v-echny provedeny v brnnském divadle, jsem vyplnil tento úkol [p ínést divadlo pro lid], takfle mohu v dal-í práci sledovat jifl jiné cíle*.⁴²

Je-t p ed vznikem této nové koncepce v podob opey *Julietta* vznikají soub fln s *Divadlem za bránou* dv opey rozhlasové. První z nich, *Hlas lesa*, H 243, skládal Martin je-t p ed *Divadlem* v období od 12. b ezna do 3. kv tna 1935.⁴³ Nebyl sice prvním⁴⁴, kdo ukázal na význam moderního média pro tvorbu operní, ale jeho hudební drama se skrze rozhlas dostalo i k v hlasným kritik m. Otakar Ťburek, velký znalec Antonína Dvo áka,

---

³⁶ Dopis Milo-i Ťmfránkovi ze dne 16. 3. 1957. Citováno z Ťmfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 72.

³⁷ Ona nám t také nezhudebnila.

³⁸ Martin, Bohuslav. Bohuslav Martin: Divadlo za bránou. Divadelní list (Brno), XII., . 3, 16. 9. 1936. Citováno z Ťmfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 241.

³⁹ Rukopisné poznámky BM v partitu e Divadla za branou. Citováno z Ťmfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 244.

⁴⁰ Martin, Bohuslav. Bohuslav Martin: Divadlo za bránou. Divadelní list (Brno), XII., . 3, 16. 9. 1936. Citováno z Ťmfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 241.

⁴¹ Ťmfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 67. / Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin*. *Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 161.

⁴² Martin, Bohuslav. Bohuslav Martin: Divadlo za bránou. Divadelní list (Brno), XII., . 3, 16. 9. 1936. Citováno z Ťmfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 242.

⁴³ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin*. *Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 243.

⁴⁴ První eskou rozhlasovou operu vydal r. 1931 Rudolf Kubín pod názvem *Letní noc*.

dokonce po poslechu řekl, šel jsem jí říct, že jsem jí skladač pro českou operní tvorbu.⁴⁵

Kromě Nezvalova poetického textu zde nese děj především hudba, která poezii přiblíží dokonale vykresluje. Na rozdíl od scénického i koncertního provedení má rozhlas své výhody: posluchač je spolutvůrcem, jelikož si scénu představuje ve vlastní fantazii, orchestr má jasný zvuk a je hudebně přesný, jeho obsazení je zúženo. *ŠInstrumentální doprovod světil tak komornímu souboru, [...] hudební projev je lapidární, hned zase přeháněl v gestech i zvukem, jak si to fládl rozmarňal libreta V. Nezvala.*⁴⁶ Důležitý je i požadavek srozumitelnosti. Skladatel dle Těchovského nevyložil provedení mimo rozhlas, dokonce předepsal i zdvojení smyčecí. Dílko sklídilo úspěch.

Jako druhá rozhlasová opera vzniká *Veselohra na most*, H 247. Právě Václav Kliment Klicpera, autor dramatu, byl po lidové poezii *šdalším lánkem et zu pout k domovu.*⁴⁷ Dle Mihule má tato hra oproti hrám minulým předanou hodnotu: *švlídný a tichý úsměv.*⁴⁸ A snad právě díky tomuto úsměvu prorazila opera, k velkému údivu skladatele, o několik let později i napříč kulturami ve Spojených státech.

1.3 Nová koncepce reality snu

Doposud nastalo ve tvorbě Martina několik zlomů, ale žádný z nich nevytvořil tak jasnou puklinu jako Julietta. Shrňme-li předchozí období, vyvstanou nám dvě témata: domov (československo) a touha dle lat od podstaty pravé a kvalitní divadlo pro lid. Období, do kterého skladatel vplouvá nyní, lze označit také jedním prostým, ale velmi obsažným slovem: sen. Před samotným složením opery v tomto stylu si koncepci odzkoušel opět na baletu (podobně jako *Hráo o Marii* předcházel balet *špálí ek*). A nutno říci, že byl velmi odvážný, když se pustil do tématu hudebně již jednou velmi kvalitně zpracovaného. Do Shakespearova *Snu noci svatojánské*. Sám si byl Mendelssohnova romantického zpracování dobře v domě, ale zároveň věděl, že chce jít cestou odlišnou. *š[...] myslím, že lze i udlat něco jiného, jinak neřlon. Já sám bych hlavně kladl důraz na to, vyhnout se dle atmosféru, letní náladu, nýbrž*

---

⁴⁵ Dopis O. Těchovského BM ze dne 7. 5. 1935. Citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 216.

⁴⁶ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 215

⁴⁷ tamtéž

⁴⁸ tamtéž

*drflet se konkrétních v cí [...].*⁴⁹ A tak za íná jeho práce na koncepci, kterou nazývá *šrealita snu*.⁵⁰

Nová kapitola za íná v kv tnu 1936. Bohuslav Martin posílá dopis básníkovi a dramatikovi Georgesu Neveuxovi. Jeho hra *Julietta nebo Sná* jej paralyzovala natolik, že v jejím opojení okamžitě zhudebnil první jednání. Dramatik bohužel dal před n kolika dny zásadní souhlas Kurtu Weillovi, takže před cestou do domácnosti manžel Martin nesešpatnou zprávu. Ovšem: *šO p lnoci jsem sestupoval po schodech dom hluboce rozrušen. Poprvé ve svém životě jsem opravdu vstoupil do světa Julietty, do níhož jsem dal ve své hře pouze nahlédnout. [...] Napsal jsem druhý den americkému agentu, že jde o nedorozumění a že má hra není volná.*⁵¹ Jelikož byl text ve francouzštině, nechal si jej Martin přeložit Jindichem Honzlovým, který ovšem nevystihl atmosféru hry tak, jak si ji skladatel představoval. Proto si Martin upravil libreto sám a velmi rázně: *šV eském libretu zbyla z předlohy asi 25 000 slov francouzské hry asi polovina.*⁵² Martin šlo především o vystihnutí *šduše celé hry*.⁵³ Dle hry je ve své podstatě velmi jednoduchý.

Michel, mladý pařížský cestující s knihami, se ocitne v představním městě. Na první pohled je vše v pořádku, ale vzápětí si Michel všimne jedné zvláštnosti: obyvatel městě chybí paměť. Pomalu se stává podezřelým, jelikož vidí realitu a nefiguruje v této fikci. Poté zaslechne krásný dívčí hlas a zamiluje se do ní. Jako pravý muž chce tuto dívku získat, jenže to znamená flit ve věčném snu.

Dle slov samotného skladatele *šhra nemá vlastní šídlo.*⁵⁴ A navíc, a kolik postav v příběhu vystupuje spousta, *šnemá nejl jediného herce: Michela.*⁵⁵ Jde zde o něco diametrálně odlišného: *šje to vlastně úplně proti všem principům, které jsem s takovou vehemencí hlásal.*⁵⁶ Skladatel si je dobře v domě tiskového hudebního sousta, které je v opeře skryto, a také ví, že její provedení bude zkouška ohněm. Ve zkratce tedy: hra není hrou,

---

⁴⁹ Dopis Jindichu Honzlovi, září 1935. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 71.

⁵⁰ tamtéž

⁵¹ Rukopisná vzpomínka Georgesu Neveux, 1963. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 252.

⁵² Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 75.

⁵³ Dopis BM Jindichu Honzlovi ze dne 9. 6. 1936. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 255.

⁵⁴ Úvod ke klavírnímu výtahu. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 252.

⁵⁵ Dopis Honzla Talichovi, Praha, 14. října 1937. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 260.

⁵⁶ Dopis BM Jindichu Honzlovi, Paříž, 9. 6. 1936. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 255

z postav je skutečný a charakterově stálý pouze Michel a hudba je *šuplná podivná*.⁵⁷ Uf! tedy nejde o to, o co –lo doposud. O situaci, která se reálně odehrává na jevišti. Samotná hra šle nepohybuje ani ve skutečnosti, ani v iluzi, *nýbrž na velmi jemné hranici obou*.⁵⁸ Jednoduše eenoó ve snu. Opera se nám může zdát absurdní právě proto, že v podstatě nic zde nedává smysl. Stejně jako v našich skutečných snech se i ve snu Michelov objevují lidé, které zná z reality, ze vzpomínek, *šjenomže ve snu jsou vztahy lidí zcela jiné, zákonitost dle podléhá jiným principům*.⁵⁹ A cílem zmíněného díla Martin je najít klíč, který odemkne brány zdánlivého nesmyslu a ukáže na pravou podstatu. Jenže tento klíč není univerzální, nemá jen jednu podobu, jedno řešení, ale zasahuje kařdého. Gró nové koncepce vyjádřil skladatel v dvorní reflexi Jindřich Honzl takto: *Štento poklad má ovšem kařdý ve svém nitru a ve vlastní schopnosti představovat si, dojímat se; protože cítí kařdého z nás se opírá o jiné životní zážitky, jiné vzpomínky a dojmy, o jiné lásky a touhy, musí dát jevišti kařdemu možnost hledat ve smru své touhy, svého života*.⁶⁰ V hudbě tvořil Martin novou formu, kterou označuje pojmem *lyrická zpěvohra* (Honzl užívá termín *divadelní báseň*). I zde se sjeť v t-í silou snaží nabourat násilnou wagnerovskou formu romantické opery a š[í] *o istit výrazové prostředky osvobozených umění*.⁶¹ Lyrická zpěvohra je vlastně společným východiskem jednotlivých odlišností, jednota, která může vzniknout jen na základě spolupráce celého divadelního ansámblu. Z praktického hlediska je především partitura en jedním dlouhým zpívaným recitativem: *Štako polomluvenoó polozpíváno to nakonec nabude jeť v t-í nepravd podobnosti, ímfl bizarnost [...] nabude jeť v t-í plastiky*.⁶² Není divu, že zpěváci opery Národního divadla nebyli zprvu dílem zrovna naděni. Avšak poté, co se zbavili svých stereotypních operních-divadelních gest a ve chvíli, kdy nelehký recitativ začali secvičovat s orchestrem *špochopili krásu této lyrické zpěvohry*.⁶³ Martin se prací zabýval od 17. května 1936 do 24. ledna 1937. Premiéra v Národním divadle v Praze proběhla pod taktovkou

⁵⁷ tamtéž

⁵⁸ Úvod ke klavírnímu výtahu. Citováno z Mřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 252.

⁵⁹ Honzl v výklad opery *Julietta* v dopise Václavu Talichovi, Praha, 14. října 1937. Citováno z Mřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 260.

⁶⁰ Honzl v výklad opery *Julietta* v dopise Václavu Talichovi, Praha, 14. října 1937. Citováno z Mřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 261

⁶¹ Interview s Jindřichem Honzlem před premiérou opery *Julietta* nebo *Sná v* časopisu *Divadlo XXIV.*, 1937-39, s. 106. Citováno z Mřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 268-269.

⁶² Dopis BM Jindřichu Honzlovi, Paříž, 9. 6. 1936. Citováno z Mřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 255.

⁶³ Mřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 76

Talicha, v režii Honzlov 16. března 1938⁶⁴ a stala se *šzcela zvlá-tní um leckou událostí*.⁶⁵ Přítomný Vítězslav Novák o operě prohlásil, *šfe Juliette je od b řného operního stylu šzcela odchylná*.⁶⁶ Dle Zouhara zde samotný Talich *šna-el [...] sv t vzdálen p řibuzný Debussymu a Sukovi [...]*.⁶⁷ Později se Julietta objevila i v Janákově divadle v Brně (prem. 9. října 1966) a zajímavá je i zmínka samotného Martina: *štaké Olomouc si na to brousí zuby [...]*.⁶⁸ V Olomouci však tato opera ve skutečnosti doposud uvedena nebyla. A pokud se jedná o dílo složitě a poněkud vyčívající, mofná proto tvrdí samému tolik přirostlo k srdci. Existují domněnky, a snad jsou i oprávněné, že skladatelovou Juliettou byla jeho mladá žena, skladatelka Vítězslava Kaprálová. Při zpracování opery i do francouzštiny se skladatel zabýval v posledních dnech svého života. *šOdvezli jej 8. srpna [1959] znovu do sanatoria, kde 28. téhož m síce zem el. Na svém pracovním stole v Šönenbergu zanechal rozloženou partituru své milované Julietty*.⁶⁹ Tak mu byla vzácná.

Přesume se však zpět, do r. 1937. Tematiku snu a uršité absurdity rozvíjí i v operě následující. *Dvakrát Alexandr (Alexandre bis)*, H 255, je komickou jednoaktovkou psanou na libreto francouzského spisovatele André Wurmsera. Martin se tehdy naskytlá možnost složit operu k přiležitosti Světové výstavy 1937 v Paříži. Za libretistou přišel s jasným požadavkem: *š ekl mi rovnou, fe by si přál, aby v tom kuse zpívala bu řko ka nebo n jaká rostlina*.⁷⁰ Wurmser mu však nabídnul text, kde zpívá olejomalba, což dle Mřfránka skladatele dostatečně uspokojilo. Zápětka je postavena na tematice vřnosti.

Mladý Pařížan chce přezkoušet vřnost své ženy ó odjíždí proto na řpracovní cestu. Hned po odchodu přichází Oskar, který po řen touří ó ona jej odmítá. Vzápětí se ve dveřích objeví i její manžel inkognito jako Alexandr. Ona jej poznává, ale na hru přistoupí ó je s ním šnev mř. Ovšem převlek se jí zalíbil natolik, fe dal-í den k sobě pou-tí i Oskara. Hra koní citátem: *šMilenci, bu te opatrní, manželé, bu te prozíraví*.⁷¹

⁶⁴ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin . Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 163-164.

⁶⁵ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 229.

⁶⁶ tamtéž

⁶⁷ Zouhar ed., 1957, s. 34-36. Citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 299.

⁶⁸ Dopis BM Jindřichu Honzlovi z Paříže, 27. 1. 1938. Citováno z Mřfránek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 272.

⁶⁹ Mřfránek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 80.

⁷⁰ Wurmser v anketě revue Světová literatura na téma *šZa jakých okolností jste se setkal s eskoslovenským řivotem, literaturou i kulturou v řbec, a jaký dojem ve vás eskoslovensko zanechalo?*, r. V., . 3, 1960, s. 221. Citováno z Mřfránek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 87.

⁷¹ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 230.

Z hudebního hlediska: *šSly-íme chvílemi parodické názvuky oper a operet z let 1900; [...] v každém taktu cítíme originalitu hudby Martin .*⁷² Opera je v odborné literatu e ozna ována jako konverza ní veselohra i operní groteska. Trvá okolo ty iceti minut a vyuffívá komorního orchestru. Skladatel ale dílo nedokon il v as, takže na plánované Sv tové výstav nezazn lo. U nás byla veselohra uvedena afl po válce, 22. kv tna 1964, souborem opery Státního divadla v Brn v ne- astném p ekladu⁷³ Evy Bezd kové.

1.4 Amerika a syntéza esteticko-hudebních my- lenek v pozdním díle

Tak skon ila první evropská etapa oper Martin . Roku 1939 p ichází druhá sv tová válka a manfelé Martin jsou následn nuceni emigrovat do Spojených stát amerických. Skladatel se postupn stává velmi slavným a uznávaným, p esn ji e eno je *šnejhran j-í sou asný skladatel na celé západní hemisfé e.*⁷⁴ V Americe se ov-em proslavil p edev-ím dílem instrumentálním ó dirigent Sergej Kusevickij zde uvedl *La Bagarre*, H 155, za *Smy cový sextet*, H 224,⁷⁵ dostal Martin cenu Elisabeth Sprague Coolidge, ale snad nejv t-í šboom Martin ō zapo al v listopadu 1941 uvedením *Concerta grossa*, H 263. *šBoston jifl dlouhá léta nezafil v Symphony Hall takové nad-ení a ovace publika a orchestru [...].*⁷⁶ Av-ak k ope e se dostává tém náhodou. Leopold Mannes, editel hudební -koly v New Yorku, kde Martin u í, chce s fláky provést krat-í operu, proto prosí o pomoc Martin . Ten si ihned vzpomene na, v echách jifl známou, rozhlasovou operu *Veselohra na most* . P epracovává ji do scénického provedení s anglickým textem. Tato aktovka se ty mi sólisty a komorním orchestrem sklidila v Americe obrovský úsp ch. Po premié e 28. kv tna 1951 získala dokonce cenu newyorského Kruhu hudebních kritik za nejlep-í operu provedenou v r. 1951.⁷⁷ Martin tak osv d il své kvality i v oboru hudebního dramatu.

Hned vzáp tí pí-e operu *What Men Live By* (*ím lidé fljí*), H 336. Inspiroval se *Lidovými povídkami* L. N. Tolstého, p esn ji, *Pohádkou o -evci*.

---

⁷² Mfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 88.

⁷³ ne erpala z originálu, nýbrfl z p ekladu n meckého

⁷⁴ Mfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 91.

⁷⁵ *La Baggare* ó 1927, *Sextet* ó 1933

⁷⁶ tamtéfl

⁷⁷ par. Mfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 93.

Po americkém úspěchu p íjídí Martin zp t do Evropy. P ednostn zde hledá nám t na operní libreto, jelikofl je vázán v í nadaci *The John Simon Guggenheim Memorial Foundation*, která mu ke tvorb poskytla stipendium. Nejprve p emý-lí nad Dostojevského *B sy*, ale i jeho p ítel, violoncellista Franti-ek Rybka mu potvrzuje, fle se jedná o dílo t flké, jehofl d j by se *šmusel* [...] *zhustitõ*.⁸⁷ Proto se nakonec rozhodne pro spolupráci s autorem, jehofl jméno jifl dob e zná, s tv rcem *Julietty* Georgesem Neveuxem. Nyní si Martin vybírá filosofické drama. *fialoba proti Neznámému*, H 344, které je svým nám tem nedávno zavrflnému Dostojevskému velmi blízké. Dle ^{TM}fránka chce skladatel v této dob vytvo it hudební drama a je si jistý, fle skrze tyto nám ty vznikne scéna, která bude flivá a opravdová, bez kousku fale-nosti. D j se odehrává kolem r. 1910 v Rusku a e-í mnoho etických a filosofických otázek.

Do kancelá e rozvedeného prokurátora p íchází n kolik osob. Podávají fialobu proti Bohu, jejifl název kv li korektnosti m ní na fialobu proti Neznámému. Mladý manfelský pár, který byl kv li válce odlou en, nyní nenalézá spole ných slov. Konstantin Adamovi flil dlouho v bíd a te vyhrál milion rubl ó není ale – astný, jelikofl p í kařdém soustu myslí na spousty t ch, kte í nemají co do úst. [Zde kon í torzo opery.] P ídává se je-t prostitutka ekající dít a babi ka, jejifl vnu ka se utopila. V-ichni cht jí spole n spáchat sebevrařdu, jelikofl je Neznámý zbavil –t stí. Prokurátor je zve k sob do bytu a dává jim návod, jak být – astný. Oni ale p ícházejí na to, fle ve skute nosti prokurátor – astný není. Manfelka jej opustila, p átele nemá a p es den vydává rozsudky smrti. Práv proti n mu jsou namí ena slova: *šDýcháte prázdnõ!*⁸⁸ [konec plánovaného 2. jednání]. Ve t etím jednání nalézají p ítomní d vod flít ó cht jí se spole n postarat o dít prostitutky, o nový flivot. Prokurátor ov-em p íjímá ústy jednoho z klient pravdu o sob samém: *š[...] vy jste mrtev uřl dlouho, va-e du-e ode-la. Nejste ani – astný, ani ne-astný, jste prázdný.*⁸⁹ Nechce být souzen vlastní řenou, s kterou se má po dlouhé dob setkat a páchá sebevrařdu.

Bohuřel, jak bylo jifl v obsahu nazna eno, z plánované opery vzniklo jen torzo o sedmdesáti devíti stranách. Tvorba doplatila na dv v ci: na stati nost d je (tu cht l skladatel zachránit správným uřlím sv tla) a na konverza ní charakter libreta (dlouhé recitativy, nedostatek árií), které cht lo z hluboké lidské tragédie vytvo it komedii. *šHudba je psána,*

---

⁸⁷ Z dopis BM do Poli ky. citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 428.

⁸⁸ ^{TM}fránek, Milo- (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 282. ó synopse nedokon ené opery, kterou dle skladatelova scéná e a skic formuloval editor

⁸⁹ tamtéřl

aby odhalila poezii, lyrický základ (a ne detaily). Tak zůstává nad tragikou i nad komikou.⁹⁰ Je třeba poznamenat, že šládnému ze svých scénických děl neval Martin tak pečlivou, podrobnou a rozsáhlou přípravu.⁹¹ Díky tímto materiálům můžeme pozorovat tehdejší genezi díla i dnes. Výstředně shrnul neúspěch libreta Měřánek: *šBoj, který v dalších opery a jejich reforem vede hudba s divadelní hrou, nebyl v tomto případě vítěz dobojován.*⁹² I přes veškeré obtíže se nedokončeného díla ujal dirigent Václav Nosek a 1. 12. 1980 jej v Brně koncertně pietně provedl.⁹³

Určitá touha po komedii se projevila již v *fialob* proti *Neznámému*, ale zhmotnila se až v podobě opery *Mirandolina*, H 346. Předlohou se mu stala Goldoniho *La Locandiera*, nad kterou pečlivě lélel již delší dobu. Chtěl ji totiž použít jako námět k televizní opeře o ovšem, srazit text na půl hodiny by byl opravdu nadlidský výkon, proto soubor vyhrála Gogolova *fienitba*. Tvorbou této opery buffa se skladatel zabýval v první polovině r. 1954⁹⁴ a jejím provedením splnil svůj závazek vůči Guggenheimově nadaci. Opera se na rozdíl od mnohých moderních oper nezabývá psychologickým popisem, nýbrž doplněná radostnou, vesklou hudbou Martin, srší Goldoniho vtípem.

Čas flivota Martin se ale neúprosně krátí, a on se pouští do psaní svého vrcholného díla, do *eckých pa-ijí*, H 372. Jako předloha mu posloužil anglický překlad eckého originálu *Kristus znovu ukřfovaný*. Ve spisovateli Nikosi Kazantzakisovi nalézá Martin nejen inspirativního spisovatele, ale také osobnost s velmi podobnou flivotní filosofií o zkrátka, nalel v něm dobrého přítele. Samotný proces tvorby byl ovšem velmi zdlouhavý o zaal na podzim 1954 a skončil zpracováním celé partitury počátkem r. 1959.⁹⁵ Tyto roky o na Martin velice dlouhé tvůrčí období, jehož výsledek byl geniální. Obsahově by se mohlo zdát, že chce stárnoucí Martin moralizovat. Nebyla to ale ryzí pravda. Svůj hlavní cíl vyjádřil pár prostými slovy v dokumentu, kterým fládal *Guggenheimovu nadaci* o novou finanční podporu. *Mož mu o šhledání ádu, v něm mfl jsou zachovány lidské i umlecké hodnoty.*⁹⁶

---

⁹⁰ Konec seřitu s autorovými rukopisnými poznámkami a se scénáem. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 99.

⁹¹ Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 98.

⁹² Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 100.

⁹³ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin*. *Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 177.

⁹⁴ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin*. *Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 179.

⁹⁵ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin*. *Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 185, 187.

⁹⁶ Prohlášení BM v fládosti o stipendium Guggenheimovy nadace, 1956. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 332.

Premiéra konečné verze⁹⁷ opery probíhala pod taktovkou Paula Sachera 9. června 1961 v Curychu a sklídila obrovský aplaus. S ohlednutím na dosavadní dílo můžeme konstatovat, že právě zde šlo o spojení biblická myšlenka lidské obětí a věčné téma stětu svatých chudých a bohatých, cti a farizejství.⁹⁸

Snad bychom očekávali, že tímto vrcholným projevem propojujícím témata celoživotní scénické tvorby skladatel uzavře svou uměleckou cestu zákoutími hudebního dramatu. Nebylo tomu tak. *Paradise* Martin vyvíjel natolik, že si od lidsky i skladatelsky náročného tématu potřeboval odpočinout. Stačil mu pouhý měsíc (13. květen až 15. červen 1958), aby složil novou operu s názvem *Ariadna*, H 370.⁹⁹ Jako mnozí skladatelé se i on inspiroval dávným antickým dramatem o životním boji, pravé lásce a o bolesti s ní spojené. Východiskem mu bylo básnické zpracování Neveuxova *Le Voyage de Thésée (Théseovo putování)*. I přesto, že se skladatel o operě zmíňuje jako o lehounké komedii, má dílo hlubší osobní dimenzi. Árie Ariadny zde dle korespondence není lamentem, nýbrž zpěvem útichlým životem a nadějí.

Není náhodou, že společným jmenovatelem, který autor vetknul svým posledním dílem (orchestrálním *Parabolám* a *Ariadn*) je prostě, a přitom zásadní téma, které má být lov ků protěct mezi prsty, aniž by se zastavil a ohlédl na téma života, *šlifer, la vie*.¹⁰⁰

1.5 Shrnutí tvorby

Shrme si tedy cestu skladatelovu. Odkud vyšel, za co bojoval, jak se vyvíjel a kam dospěl.

V období prvním Martin hledá sám sebe o lidsky (dekadentní období o torzo *De profundis*) i hudebně. Hledal pro sebe vhodného libretistu. Po poněkud nevydaené spolupráci s regionálním a scénicky povrchním myslícím J. L. Budínem na operě *Voják a tanečnice* poprvé spolupracuje s umělcem světového rázu, který si jej velmi váží o s Ribemont-Dessaignesem. Jejich první společná opera *Slzy nohy* má přece jen, přinejmenším svým nezvykle provokativním námětem, k profitě dekadenci blízko, a kolik se myšlenkově přiblížuje spíše

---

⁹⁷ tzv. curyšská verze

⁹⁸ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 489.

⁹⁹ Halbreich, Harry. *Bohuslav Martin . Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007, s. 182.

¹⁰⁰ Měřínek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 111.

dadaismu. Tento meziválečný směr propagující anarchii, postavený na nesmyslu se ovšem nepromítl pouze do nám tu, ale i do formy samotné – vznikla rarita – minutová opera. Již první dílo autorské dvojice bylo z velké části experimentem a během další spolupráce se v experimentování pokračovalo. Ze světa dadaismu se přemísťují k filmu, přesněji k propojení vizualizace s operou. V tomto stylu vzniká opera *Ti pání aneb Vrtkavosti fivota*, kde dochází ke konfrontaci pohádkového světa se světem reálným. Hlavní postavy obou prostředí touží po těch obecně uznávaných a přirozených hodnotách: po bohatství, mládí a lásce. Zde můžeme tedy poprvé pozorovat určitý myšlenkový přesah. Velmi zajímavý je také poslední společný námět k opeře *Den dobroinnosti*. Ten se zabývá lidskou vděčností a poprvé se v něm objevuje (i když ne v hlavním plánu) problematika snu. Již z různých témat, ale i z nestability hudební (od dekadence, přes revue/muzikál, po minutovou operu) vnímáme, že nám zde chybí určitá kontinuita tvorby, pojítka, červená nit. Jenže v tuto chvíli červená nit zde je – neexistuje. Martin již ví, že chce operu dostat z krize, do které se Wagnerovou reformou nekonečného toku hudby a propojení všech umění v jeden násilný celek dostala (např. v díle *Ti pání* zbavuje hudební drama přebytkového dramatismu a sentimentu), ale je – nemá konkrétní vizi jak změny docílit.

Vzápětí však k onomu očekávanému zlomu dojde a Martin přichází se svou první koncepcí postavenou na touze dle opravdového divadla pro všechny. Záchvaty se poprvé projeví v legendou a pohádkami inspirovaném baletu *Malíček*. V plnosti se skladatelovy nové a cílené myšlenky zhmotní v gigantickém díle *Hry o Marii*. Každá postava má pevně stanovené místo a její jednání je jednoznačné. Autor vnímá jako zásadní vyvážit hudbu a slovo (zpěv). Po zpěvákovi fládá především srozumitelnost. Syflet je tvořen miráky a hudba uflívá písní lidových a duchovních. Skladatel postupuje ke kořenům – ke kořenům svým, ke kořenům své země i ke kořenům divadla samého. *Divadlo za branou* v této cestě pokračuje. V něm poukazuje na počátky veselohry – na italskou komedii dell'arte. Posledním článkem etapu putujícího jej k domovu se stává hudební zpracování Klicperovy *Veselohry na most*. Tímto dílem naplnil Martin svou koncepci a přesouvá se dál, lépe – a ještě úplně jinam. Svůj nový tvůrčí cíl nazývá realita snu. Začíná zde svou tvorbu vnímat jinak a vlastní veškerá pravidla a názory předešlé první koncepcí v tomto díle vyvrací a opět se vydává na cestu experimentu (a kolik, narozdíl od období raného – zná konkrétní cíl, jehož chce dosáhnout). Shakespearovský balet *Sen noci svatojánské* tuto etapu otevírá. Narozdíl od romantického pojetí Mendelssohna zde netvoří letní ani pohádkovou atmosféru. Jde mu o konkrétnost a

realitu ó ov-em ne ve stavu bd ní, nýbrfi ve stavu snu. Abychom pochopili nové pojetí celistv , je t eba pono it se do *Julietty*. Zde totiž hra není divadlem, nemá d j a a koli se zde objevuje spousta postav, reálná je pouze jediná (Michel). Hudbu sám skladatel ozna uje za úpln podivnou. Vysoké nároky klade i na diváka, nebo mu nedá klí k dílu, ale chce po n m, aby klí na-el sám, ve svém srdcií Tato vskutku moderní (a z hlediska pojetí snad nejmodern j-í) opera Martin je po *Hrách o Marii* druhým vrcholem stojícím scénicky, hudebn , reflijn i poslucha sky na úpln opa ném pólu tvorby. Tematiku snu neopou-tí ani v konverza ní veseloh e *Dvakrát Alexandr*. Zde je sen prost edkem varování p ed -patnými iny. Skladatel zde nechává promlouvat pon kud neflivé postavy: neflivou olejomalbu a moudrou slufku ó oba zde p ejímají funkci antického chóru, který komentuje d j, posouvá jej a snaží se hlavní postavy navést na správnou cestu (zvlá-t , kdyfi je úst edním tématem manfelská v rnost). Tím m fleme období na první pohled absurdní, uvnit v-ak hluboké a velmi bohaté, konkrétní ve své abstrakci symbolicky uzav ít.

V posledním období se tvorba Martin ustaluje. Nejprve se vrací k p vodn rozhlasov provedené *Veseloh e na most* , kterou p etvá í pro scénické provedení. S velkým údivem zji- uje, fle práv tento istý a prostý humor v kombinaci s podobn lad nou hudbou je m ítkem sv tovosti. ím dál tím víc jej poutají také nám ty filosofické a teologické. Je t eba zd raznit, fle on sám byl hluboce myslící a se t lou osobností, jejífi názory nabývaly s p íbývajícím v kem ryzosti. *What Men Live By*, pastorální jednoaktovka, se inspirovala my-lenkou Bible: šAmen, pravím vám, cokoliv jste u inili jednomu z t chto mých nepatrných brat í, mn jste u inili.õ¹⁰¹ Skrze ni se Martin vrací k mirákl m, v emfi m fleme spat ovat ur ítou kontinuitu tvorby. V návaznosti na principy *Veselohry na most* vzniká na Gogolovu p edlohu *fienitba* ó televizní opera p íná-ející opravdový, uzdravující smích nejen lidem hudebn úzce specializovaným, ale také publiku -ír-ímu, které se s operou nesetkává ásto. Filosoficky zralý nám t p íná-í i Neveuxova *fialoba proti Neznámému*, která nakonec zvít zí v souboji s podobn závafnou látkou Dostojevského. Operu skladatel nedopsal kv li stati nosti d je, a koli s my-lenkovým plánem by se jist publikum ztotofnilo: šBofle, pro ?! *Pro nejsem -astný? Pro zrovna já?!õ* Zajímavostí a snad i kamenem úrazu byl p ístup autor v, který cht l z tématu váfného utvo it komedii. Vrcholem této etapy a snad i celé jeho tv r í aktivity v oblasti hudebního dramatu byly *ecké pa-ije*. Z jednoduchého d vodu:

---

¹⁰¹ Mat 25, 40

spojuje zde zkrátka to nejlepší a nejsofističtější ze své tvorby. *Vecké pa-ije* se pohybují na pomezí mezi *Hrami o Marii* (především svým biblickým námětem, ale i hudbou, v níž se pojí lidovost s hudbou dle požadavků) a *Juliottou* (snová část s Manolím i obecné náznaky hudební). Podobně jako v plánovaném *Dni dobroinnosti* se zde objevuje téma boje chudoby s bohatstvím, s drobtím se sobectvím a pravdivého jednání s pevností. Dílo Martin z hlediska myšlenského vrcholí nejvyšší obětí vlastního života v Manoliově, který je vlastním obrazem Krista v dnešní době. Jedná se o věčný obraz té nejvyšší podoby lásky. Podobný odlesk nalézáme i v opeře poslední (nepočítáme-li zpracování *Pa-ije* o tzv. curyšskou verzi) o Ariadnina árie, která je mnohdy vykreslena jako bolestné lamento, tedy srdceryvný pláč, je zde zejména útechy, láskyplnou písní nad je, hymnou života. Autor, který zašel u vzpoury, temna a sexu končí svou životní pouť v lásce a pokoji, opěně o Bibli. Skladatel, který vžil v překonání krize zejména sobě romantismem již svým dílem překonal. Skladatel, který toužil nalézt cestu ke kvalitní opeře již našel. A kolik operní tvorba není to jediné a hlavní, na co se Martin zaměřil, tvoří v jeho díle dle třetí kapitoly. Právě vokální-instrumentální forma mu umožnila vyjádřit se slovy. Sám Martin tvrdil, že dílo: *šOdráží vnitřní život umělců, jeho předání a jeho koncepci světa, jeho zápas vyjádřit sebe sama, a dokonce může znamenat útočnou proces. Umělec vždy hledá smysl života, života lidstva i svého vlastního, hledá pravdu.*¹⁰² Podíváme-li se na opery s odstupem, vidíme obrovskou genezi. Nejen skladatelskou, ale především lidskou. Martin hledal pravdu a ryzost a zdá se, že již našel

---

¹⁰² Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 490.

2 Hry o Marii ó 1938

2.1 Historické ukotvení

Tato kapitola si klade za cíl osvětlit tená i historicko-spole enskou situaci, v níž p sobil jako editel opery Adolf Heller, který Hry o Marii Bohuslava Martin za adil do své dramaturgické koncepce.

Historie olomoucké opery se pí-e od r. 1920, kdy š*Druftstvo eského divadla mohlo p evzít v-echny budovy se v-ím p íslu-enstvím v etn orchestru.*¹⁰³ Jednalo se o období první republiky, o období velké hospodá ské prosperity (v rámci Rakousko-Uherska jsme fungovali jako hospodá ská základna, a díky tomu jsme se mohli r. 1924 za adit mezi 10 nejpr myslov j-ích stát sv ta) a pevné demokracie leffící na profitém pocitu utla ení b hem monarchie a na bedrech štatí kaō Masaryka. Olomou tí ob ané se snafili b hem první republiky úrove m sta pozvednout, jenfle mnohé plány (nap . zaloffení university)¹⁰⁴ rychle zkrachovaly na úkor m st v t-ích (Brna, ad.). Jelikofl Olomouc touffila po v t-ím vlivu, spojila se s okolními vesnicemi a v dubnu 1919 tak vznikla Velká Olomouc (v podstat v podob , jak ji známe dnes). Ani velkolepá náv-t va prezidenta Masaryka v zá í 1921 statut m sta nezvý-ila.

Období prosperity a pokoje ov-em netrvalo dlouho. R. 1929 dochází ke krachu na newyorské burze a je zapo ata celosv tová krize. Jejím d sledkem byla obrovská nezam stnanost¹⁰⁵ a celková radikalizace spole nosti. V Rusku jifl od íjna 1917 panoval komunismus v ele s Leninem, následn Stalinem. V Itálii vzniká fa-ismus, kterým se inspiruje v sousedním N mecku Adolf Hitler propagující nacismus.

V samotné Olomouci se krizové situace ujali komunisté, š*kte í v letech 1930-34 vyvolali velké mnofství demonstrací.*¹⁰⁶ Jejich úsp ch se následn projevil i ve volbách 20. b ezna 1932. š*Ke zvý-ené aktivit do-to za prohlubující se hospodá ské krize také mezi*

---

¹⁰³ K upková, L.: *N mecká operní scéna v Olomouci 1878-1920*, Olomouc 2012, s. 281. Citováno z Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 22.

¹⁰⁴ š*V prosinci 1918 se snafila (í) získat do Olomouce universitu.*ō (Trapl, Milo-. *P evzetí správy m sta a vznik Velkého Olomouce*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 143.) Dále se zasadila o vznik V^{TM}zem d lské a V^{TM}obchodní. Nic nevy-fo.

¹⁰⁵ zatímco r. 1929 bylo nezam stnaných v SR 50 000, r. 1933 je po et dvojnásobný

¹⁰⁶ Trapl, Milo-. *První polovina t icátých let*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 152.

n meckými nacionály a zvlá-ť nacionálními socialisty.¹⁰⁷ Po átkem íjna 1933 vzniká Sudeton mecká vlastenecká fronta, která se r. 1935 p ejmenovává na SdP. Trapl¹⁰⁸ ov-em upozor uje, ťe krajn pravicové tendence zde nem ly tak velký vliv jako v jiných st edomoravských m stech. eské ovzdu-í se je-t více zhustilo s výsledkem voleb šz r. 1935, kdy zvít zila SdP, která se sice hlásila k demokratickým princip m,¹⁰⁹ ov-em ne na dlouho. V prosinci 1935 abdikoval Masaryk a na jeho místo nastoupil Edward Bene-. Po an-lusu Rakouska za íná Hitler naléhat i na SR ó v zá í pofladuje špo SR odstoupení území obývaného n meckých obyvatelstvem a vyhrořtuje eskoslovensku válkou.¹¹⁰ Následné podepsání Mnichova ovlivnilo flivot Olomouce velice siln . šStala se pohrani ním m stem (í),¹¹¹ do kterého z í-e proudili p ist hovalci. B hem druhé republiky se po Bene-ov abdikaci stal prezidentem Emil Hácha. Toto období lze charakterizovat nejprve osamostatn ním a následn í odtrřením Slovenska¹¹² od na-í vlasti. Hácha následn odjířdí na sch zi do Berlína, kde je mu jasn sd leno, ťe 15. b ezna 1939 za nou n mecké jednotky obsazovat na-í zem. Prezident je donucen stanovisko stvrdit svým podpisem a tím mizí esko-Slovensko z mapy sv ta a vzniká Protektorát echy a Morava.

2.2 Divadlo v dob provedení inscenace

M stské divadlo v Olomouci ¹¹³se od svého po átku skládalo ze t í soubor : opery, operety (+ baletu) a inohry. V prvním období za editele Stuky-Wilkonského šbyl p irozen kladen zna ný d raz na uvád ní eského repertoáru.¹¹⁴ Jak p ecen ná dramaturgie, neohlířející se na reálné schopnosti len souboru, tak nedostatek zku-eností s hospodá ským chodem tak velké instituce jakou divadlo je, zp sobilo rychlou vým nu na postu editele. Jako editel opery šnastoupil (í) Karel Nedbal, tehdy jifl zku-ený dirigent Vinohradského

¹⁰⁷ Tamtéřl, s. 153-154

¹⁰⁸ Tamtéřl, s. 154

¹⁰⁹ Tamtéřl, s. 155

¹¹⁰ Trapl, Milo-. *Na sklonku první republiky*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 156.

¹¹¹ Trapl, Milo-. *Mnichovská konference a druhá republika*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 156.

¹¹² 14. b ezen 1939 * Slovenský -tát ó Jozef Tiso

¹¹³ Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera a opereta*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 191.

¹¹⁴ Informace p evzata z Emanuel, Ambros. *Dvacet let eské opery v Olomouci 1920-1940 + Nedba, Karel*. P 1 století s eskou operou Praha, 1959. Citováno z Tamtéřl, s. 191 ó nap . Smetana ó Libu-e, Prodaná nev sta, Dalibor, Hubí ka; Kova ovic ó Psohlavci; ad.

divadla.¹¹⁵ Ten se jífl nezam oval pouze na repertoár eský (a koli jeho premiéra byla r. 1921 Fibichova ^{TM}řka), ale zabýval se i díly sv tové operní literatury,¹¹⁶ jejichfl vrcholem byla (na olomoucké pom ry velkolepá a náro ná) tvorba Wagnerova.¹¹⁷ šVýznamným mezníkem olomoucké opery byl zájezd do Vídn uskute n ný ve dnech 24. kv tna afl 13. ervna 1924. (í) Turné bylo víde skou kritikou mimo ádn kladn ohodnoceno (í).¹¹⁸ Po Nedbalov odchodu do Slovenského národního divadla v Bratislav , špokra ovali v jeho -lép jích Emanuel Bastl a Adolf Heller.¹¹⁹ B hem Bastlova funk ního období ov-em dochází k vrcholu hospodá ské krize a editel divadla Stanislav Langer je nucen propou-t t zam stnace, šproto Bastl dostal výpov .¹²⁰ Heller p ichází do Olomouce jako jífl zku-ený kapelník opery v Teplicích, kde p sobil od r. 1930, do jeho nastoupení na post olomouckého um leckého -éfa olomoucké opery r. 1932.¹²¹ Jak potvrzují i Lyko a Steinmetz šjeho nástup byl velkolepý.¹²² Hned v zá í uvedl závařnou Musorgského operu Boris Godunov, šve které ú inkoval i len Metropolitní opery v New Yorku Pavel Ludikar.¹²³ Jednalo se o editele vskutku odvážněného ó b hem symfonického koncertu, který uspo ádal v lednu 1933 zazn la nap . šsuita z baletu Pulcinella Igora Stravinského, Partita pro smy ce Bohuslava Martin (í).¹²⁴ Velmi rád spolupracoval s dvojicí Old ich Stibor (reflie) ó Josef Gabriel (výprava)¹²⁵ ó v této spolupráci neprovedl pouze poslední Wagnerovu operu Parsifal, ale p edev-ím Hry o Marii Bohuslava Martin . Soubor za jeho vedení musel být na opravdu vysoké úrovni, což dokládá uvedení mnohých d l R. Strausse, L. Janá ka i J. B. Foerster.¹²⁶ Spolupracoval také

¹¹⁵ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 23.

¹¹⁶ Verdi ó Trubad r; ajkovskij ó Evřlen On gin; Puccini ó Madame Butterfly; ad.

¹¹⁷ Tannhäuser ó b ezen 1922, Lohengrin ó únor 1923, Bludný Holan an ó b ezen 1925 (Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. Opera a opereta. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 191)

¹¹⁸ Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. Opera a opereta. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 191

¹¹⁹ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 23.

¹²⁰ Blahunková, Alice. *Provedení Janá kových oper na scén olomouckého divadla*. Magisterská diplomová práce. Olomouc: UPOL, 2013, s. 14. (Mgr. Alice Ondřejková, Ph.D.)

¹²¹ Erkul. Adolf Heller [online]. Filmová databáze, nedatováno [cit. 17. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/432598-adolf-heller.html>

¹²² Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. Opera a opereta. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 192.

¹²³ Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. Opera a opereta. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 191, s. 192.

¹²⁴ Tamtéř

¹²⁵ Blahunková, Alice. *Provedení Janá kových oper na scén olomouckého divadla*. Magisterská diplomová práce. Olomouc: UPOL, 2013, s. 15. (Mgr. Alice Ondřejková, Ph.D.)

¹²⁶ Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. Opera a opereta. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 192.

s rozhlasem (brněnský Radiofůrnál uskutečnil v dubnu 1935 p římý p řenos Offenbachovy opery *Hoffmanovy povídky*).¹²⁷ A ani ve druhé polovině svého funkčního období Heller nezahálel. Díky rozšíření o leny P veckého sdružení D ělnické akademie v Olomouci sm ěl uvést masovou operu *Mist i p řvci norimber-tí* a t řsn ě před válkou také Verdiho *Aidu* a *Hry o Marii* Bohuslava Martin ě (zde mu vypomáhal d ětský sbor ústavu Pöttingea).¹²⁸ Svou poslední operu oddirigoval v prosinci 1938, pak byl řz *politických d řvod ě nucen emigrovat do Ameriky*.¹²⁹

S odstupem lze konstatovat, ře uvedení opery B. Martin ě bylo zcela na m ěst ě. Soubor získal díky Hellerovi spoustu řzků-eností s rozmanitým repertoárem od klasiky ařl po modernu, takře mnohé principy, uřit ě ve Hrách Martin ě mu byly známé. Samotné téma opery řo téma boje dobra se zlem a vít ězího milosrdného Boha řo bylo v dob ě po řnající války a v ovzdu ří plném p ředtuch velikých morálních hr řz p řinejmen ěm odvážné, ale zároveň dodávající nad ěji, ře pravda a láska nakonec zv ět ězí. A to je poselství řo zvlá-t ě v dob ě války a obsazování na ří zem ě cizinci řo velice silné.

2.3 Vznik opery a její obsah

Jak j ěřl bylo avizováno v p ředchozích kapitolách, skrze *Hry o Marii* zapo řal Martin novou etapu tvorby řo etapu postavenou na řjednoduchosti, *prostot ě, národní písn ě, beze ř-ech p říkras orchestrálních a bez komplikací modern ě hudby*.¹³⁰ Ost ě se v ěmezil v ě ě romantické opery, která byla ve své vrcholné podob ě asto tvo řena pouze pro hrstku nad ěnc ě a odborn ěk ě.¹³¹ T ěm byl kontakt publika s hrou velmi zůřlen a p řáv ě proti tomuto zůřlování Martin ě bojoval obratem k form ě st ědov ěkých her. Ty byly od samotného ko řene divadlem pravým, do n ě hořl se zapo řovala celá obec řo kařd ěř v n ě m ěl svou úlohu.¹³² V mnohých úvahách o této opery Martin ě zd řaz uje, ře *Hry o Marii* nejsou operou, ale hram ě.¹³³

---

¹²⁷ Tamt ěřl

¹²⁸ Meziakt ě *Hry o Marii* řo 1. list, archiv MDO.

¹²⁹ Ondřejková, Alice. *Hudebn ě divadlo - Opera*. In: Vi řar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 23.

¹³⁰ ěřfránek, Milo ě. *Bohuslav Martin ě : Domov, hudba a sv ět. Den ěky, zápisn ěky, úvahy, řánky*. Praha: Státn ě hudebn ě nakladatelství, 1966, s. 320.

¹³¹ řánek BM s názvem *O divadle st ědov ěku* v řasopise *Divadeln ě list* (Brno) X., ř. 15, 16. 2. 1935. Citováno z ěřfránek, Milo ě-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin ě*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 186.

¹³² Tamt ěřl, s. 184.

¹³³ Interview K. ěřbánka s BM p řed brněnskou premiérou. *Pestr ě týden* X., ř. 9, 2. 3. 1935. Citováno z ěřfránek, Milo ě-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin ě*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 200. + nap ě řasopis *Tempo uřřívá v souvislosti s Hram ěi pojmu zp řvohra* (Tempo 1938/7)

Opisovný vznik této staro-nové divadelní formy dokládá i libreto, které ze své podstaty vlastně prokomponovaným libretem není. Jelikož se jedná o cyklus, jsou jeho tři části zalobeny na hrubých scénářích i p epracováních st edov kých her, ale tvrtá je ryze dílem autora, dopln na: *šnárodními písn mi, baladami, falmy a latinskými církevními texty*.¹³⁴

Dílo se skládá ze ty ástí: *Panny moudré a po-etilé, Mariken z Nimégue, Narození Pán a Sestra Paskalina*. D j první ásti je velmi známý:

Sbor a archand l Gabriel zv stují pannám p íchod nebeského feniha. Prozívavým pannám lampy nevyhnu, nebo si vzaly olej do zásoby, a tudífl jsou uvedeny do království nebeského. Panny po-etilé usnou, jejich lampy doho í a dve e jsou p ed nimi zav eny.

Panny moudré a po-etilé nejsou pouze biblickým p íb hem ó jedná se také o jednu z nejstar-ích liturgických her (12. stol.), kterou Martin v . hudby na-el v manuskriptech Pa ífské knihovny. *šJe to první hra, v nífl latinský text se kv li lep-ímu porozum ní lidu st ídá s lidovým (ve staré provensál-tin)*.¹³⁵ eskou adaptací této ásti p ípravil Vilém Závada na doporu ení Nezvalovo.¹³⁶ Dokonale shrnul prolog Mihule: *šLad ní tohoto prologu, entrée ve era, je velebn váfné, k emufl p íspívá biblický text, vedení vokálních part í orchestr v této ásti hrající bez obou skupin houslí*.¹³⁷ Závada se ujal také p ebásn ní druhé hry, miráku *Mariken z Nimégue*, kdy ne erpal p ímo z p vodního vlámského miráku konce 15. stol., nýbrfl z jeho francouzského p epracování Henrim Ghéonem.¹³⁸ V p vodní podob trvala hra 3-4 dny, v rámci zpracování Martin v-ak tvo í pouze jednoaktovou ást cyklu.¹³⁹

Mariken cestou z m sta zablouí v lese, kde na ni íhá ábel. Omámena jeho sliby o bohatství, rozko-i a lásce stane se jeho pomocnicí a zasévá jen rozvrat a h ích. Po ase se vrátí do rodného kraje, kde potulní herci hrají nábofenskou hru o Jeffí-i. Tu si Mariken uv domí sv j prokletý flivot a prosí o odpu-t ní. ábel ji zabije, ale její du-e mu uniká.

Zajímavá a na první pohled nezvyklá je také mluvená role principála, který p íb h dívky komentuje. I skrze tuto na vesnické pouti b flnou postavu Martin *šsledoval* (í)

¹³⁴ Rozhovor Viléma Závady s BM p ed praflskou premiérou. eské slovo, 7. 2. 1936. Citováno z Třáfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 201,

¹³⁵ láněk BM v asopise Divadelní list (Brno) X., . 14, 2. 2. 1935. Citováno z Třáfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 208.

¹³⁶ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 208.

¹³⁷ tamtéfl

¹³⁸ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 209.

¹³⁹ Rozhovor Viléma Závady s BM p ed praflskou premiérou. eské slovo, 7. 2. 1936. Citováno z Třáfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 201

myšlenku p oiblířt se typu primitivního divadla (í).¹⁴⁰ Martin také vyuffívá práv mluveného slova k tomu, aby rozeřrál divákovu obrazotvornost a nep inesl mu v-e na zlatém podnosu. T etí ást Narození Pán šje zhudebn ným betlémem, hrou jesli ek, s lidovým pochopením p íchodu Mesiá-e v moravských lidových textech.¹⁴¹ Celý p íb h je ukon en slavnostní koledou s váno ním chorálem *Co to znamená medle nového*, která slouffí zároveň jako p echod k ásti poslední. *Sestra Paskalina*, nejzávařn j-í a nejvygradovan j-í ást cyku tvo í ze dílem jasnou te ku.

Sestra Paskalina se zamiluje a opou-tí klá-ter. Kv li této lásce proffívá t flké chvíle. Za její nep ítomnosti v-ak za ní koná klá-terní slufbu sama Matka Boffí. Ve chvíli, kdy se chce Paskalina navrátit k ístému řívotu, zavrařdí ábel jejího milence a zlo in svede na ni. Paskalina je odsouzena k upálení. Milosrdná Panna Maria se nad ní ale slituje, z plamen ě ji zachrání a Paskalina se probouzí z t flkého snu v klá-te e ó nikdy klá-ter neopustila.

Jiřl v tomto p íb hu si Martin za íná pohřávat s koncepcí snu, kterou pln rozvíjí ařl v *Julieta*. Libreto si nyní vytvá í sám skladatel, který se inspiruje stejnojmennou legendou Julia Zeyera. Martin se umí uje o svém nezvyklém postupu tvorby, kdy: *šd j náhle p eskakuje celé scény, jeřl jsou vylořeny p ímo mluveným slovem, bez doprovodu akce scénické a kde p enechávám vývoj direktn p edstavivosti divákov*.¹⁴² Za zmínku stojí i záv re ná ást celých *Her ve form requiem* (ve chvíli, kdy se Paskalina nachází na hranici), které se *šprolne do chorálového záv ru s modřitbou Ave Maria, která jako téma klá-terního klidu p ejde do poslední citové katarze v Kyrie eleison a Dona nobis pacem ó ve v nou prosbu za mír v du-i i ve sv t*.¹⁴³

Olomouc v ele s Hellerem se opery ujala t sn po jejím vzniku (* jaro 1934), po premié e v Zemském divadle v Brn (únor 1935), a následném uvedení v divadle Národním (únor 1936).¹⁴⁴ V Listech Hudební matice se po brn nské premié e psalo: *šV novince m flme*

---

¹⁴⁰ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 209

¹⁴¹ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 210

¹⁴² láněk BM o Hřách o Marii v asopise Národní divadlo XIII., . 8, 1935-36. Citováno z ^Třfránek, Milo- (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 210.

¹⁴³ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 210

¹⁴⁴ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 210

sm le pozdravit jeden z nejživotn j-ích pokus o novou formu hudebn divadelní (í). Dílo m lo silný úsp ch.õ¹⁴⁵

2.4 Olomoucké provedení

OBSAZENÍ:¹⁴⁶

Dirigent ó Jar. Budík

Reflie ó O. Stibor

Scéna ó J. Gabriel

Tanec ó V. Smetana

PANNY MOUDRÉ A PO^TETILÉ:

Archand l Gabriel ó B. Stoegrová

Panny moudré ó 5 tane nic

Panny po-etilé ó 4 tane nice

Sólový hlas ó M. Vlášilová

Obchodníci s oleji ó R. Hradecký, A. Frank, B. Jevtu-enko

Hlas fenicha ó J. Horan

MARIKEN Z NIMEGUE:

Mariken ó M. Marková

Mariken tane ní ó Z. Malá

ábel ó O. Kubín

---

¹⁴⁵ Listy Hudební matice. Citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 215.

¹⁴⁶ p evzato z: Meziaktí Hry o Marii ó 1. list, archiv MDO.

ábel tane ní ó V. Smetana

Principál ó J. Srch

B h syn ó B. Jevtu-enko

Matka Boffí ó B. Stoegrová

Ma-karon adv. ó J. Sobota

Piják ó A. Frank

D v e ó ^{TM}Petrová

áblové ó J. Dvorný, R. Hradecký, J. Kunst, R. Rosenkranc, J. Pelc

NAROZENÍ PÁN :

Panna Maria ó L. ervinková

Ková ó A. Frank

Ková ova dcera ó ^{TM}Petrová

^{TM}enký ó J. Dvorný

Lid, and lé, D tský sbor ó flákyn ústavu Pöttingea

SESTRA PASKALINA:

Sestra Paskalina ó A. Richtrová

Sestra Marta ó B. Stoegrová

Sólový kvartet ó ^{TM}Petrová, B. Stoegrová, J. Horan, R. Jevtu-enko

Matka Boffí ó L. ervinková

Démon ó V. Smetana

Du-e ó O. Janotová

PROVEDENÍ A KRITIKY:

Olomoucká premiéra prob hla 5. února 1938. Tato sezóna bylo pro divadlo jednou z nejnáro n j-ích. V zá í 1937 umírá tatí ek národa, demokratický prezident T. G. Masaryk, cofil pro divadlo znamená p eru-ení zájezdu v severních echách a malou ú ast divák v Olomouci, navíc je v kv tnu 1938 vyhlá-ena áste ná mobilizace (tzn. zru-ení dal-ého zájezdu), následn v zá í mobilizace v-eobecná a podepsán Mnichov. V-echny d jinné události zp sobí divadlu velikou ztrátu 150 000,-. I p es nelehkou dobu, ov-em, dle dobových recenzí dosáhlo olomoucké provedení svých kvalit. Recenze se dochovaly pouze dv . V první ad je vyzdvihována role kapelníka Jaroslava Budíka, jehofl orchestr byl *šdob e zlad n a dynamicky vyhovoval*,¹⁴⁷ navíc, díky lidovým formám, kterých Martin ve *Hrách* vyuffil, nabývá hudební sloflka *šznamenité p evahy a p sobivosti*.¹⁴⁸ Nemén d leflitou sloflkou opery je také tanec (n které p vecké role jsou dublovány tane níky). Tane ní scény ve spojitosti s vypjatou hudbou dodávají dílu je-t v t-í dramati nost, *šzvlá-t sólové výstupy ábla s Mariken a Démona s Du-í (Smetana, Malá a Janotová) byly obsahov propracované*,¹⁴⁹ ale také *šp vabné*.¹⁵⁰ Kritizován byl balet ensemblový, kterému *šchyb la úplná jednotnost*.¹⁵¹ I zde zafungovalo jifl mnohokrát adorované a odzkou-ené spojení dvojice O. Stibor (reffie) ó J. Gabriel (výprava). *šScénické e-ení (í) pln zapadalo do legendárního rázu hry*.¹⁵² Kritik byl uchvácen také uffitím sv telných efekt , které *šgradovaly d j i hudbu*.¹⁵³ Ze sólist byli vyzdvifleni: *šnaivn pravdivá*¹⁵⁴ Mariken M. Markové, *šn fhností prozá ená*¹⁵⁵ postava Panny Marie L. ervinkové (v posledních dvou ástech), *šp vabná*¹⁵⁶ sestra Paskalina A. Richterové a *špokorná*¹⁵⁷ matka Boffí v Mariken

---

¹⁴⁷ Bohuslav Martin : Hry o Marii. *Pozor*, 8. 2. 1938.

¹⁴⁸ Barto-, Franti-ek. Z hudebního flivota. *Tempo*, ro . 17, 1937, . X, s. 155.

¹⁴⁹ Bohuslav Martin : Hry o Marii. *Pozor*, 8. 2. 1938.

¹⁵⁰ i atka, Jaroslav. *P ehled innosti inohry, opery a operety za sezonu 1937/38*. In: *Ro enka Druftva eského divadla v Olomouci za sezonu 1937 ó 1938*. Archiv MDO. s. 16.

¹⁵¹ Bohuslav Martin : Hry o Marii. *Pozor*, 8. 2. 1938.

¹⁵² Tamtéfl.

¹⁵³ Tamtéfl.

¹⁵⁴ i atka, Jaroslav. *P ehled innosti inohry, opery a operety za sezonu 1937/38*. In: *Ro enka Druftva eského divadla v Olomouci za sezonu 1937 ó 1938*. Archiv MDO. s. 16

¹⁵⁵ Tamtéfl.

¹⁵⁶ Tamtéfl.

¹⁵⁷ Tamtéfl

B. Stoe grové. Mezi muffli zazá il š ábel O. Kubína, principál J. Srcha, B h syn B. Jevtu-enka, (í)ková A. Franka.õ¹⁵⁸

3 Divadlo za branou - 1958

3.1 Historické ukotvení

D jinná situace se od uvedení *Her o Marii* zna n zm nila. Nacházíme se nyní v povále ném eskoslovensku. Jedná se o zemi, která je sice pár let po válce je-t demokratická, ale nyn j-í demokracie se od té prvorepublikové zna n li-í. Zajímavým a p inejmen-ím neobvyklým krokem je, fle na-e vláda vychází z jednání, která se odehrála v Moskv . Pomalu tak m fleme pozorovat tzv. salámovou politiku (komunistická strana po malých a zdánliv bezvýznamných krocích odkrajuje demokratická práva ob an , afl se b hem krátké doby zem ocitá v totalit). Mezi takovéto prvky pat í nap . zákaz v-ech pravicových stran, sdrufení v-ech povolených stran do Národní fronty (tím zaniká opozice), dále Bene-ovy dekrety (s platností zákona, a koli nebyly demokraticky schváleny parlamentem), jejichfl d sledkem bylo zestátn ní pr myslu, potrestání a repatriace N mc , d lnický dohled nad vedením závod a pozemková reforma. Na-e politika se tak za íná velice pevn upínat na SSSR (funguje zde tajná slufba NKVD a do chod institucí a spole ností za ínají vstupovat sov t-tí poradci). Jedním z posledních záchv v demokracie je pouhá my-lenka na p íjetí povále né pomoci, tzv. Marshallova plánu, od USA, kterou jsme velice rychle donuceni odehnat. Historické události se následn ubírají jasným sm rem: r. 1946 ve volbách zví tí KS v ele K. Gottwaldem a postupn ovládne d leffité pojistky demokracie Sbor národní bezpe nosti, zpravodajství a Národní pozemkový fond. Postupn se objevují aféry a provokace ze strany KS , které cht jí demokrati tí minist i e-it. Situace se ov-em za íná komplikovat natolik, fle podávají demisi, kterou je prezident Bene-, pod pohr flkou ob anské války a sov tské intervence, donucen p íjmout. Stalo se tak 25. února 1948, ímfl za alo ty icetileté období komunistické diktatury.

Situace ve sv t je velmi podobná. Probíhá studená válka mezi USA a SSSR, která se pod hrozbou jaderných zbraní ned je p ímo. N mecko si rozd lují demokratické mocnosti se

---

¹⁵⁸ Tamtéfl

Sovetským svazem. Stalin provede blokádu západního Berlína, čímž ovšem státy západního bloku dokážou svůj vysoký morální status.¹⁵⁹ R. 1949 vzniká NATO a 1955 Varšavská smlouva. Mezi demokratickými státy probíhá také snaha integrovat se, proto je r. 1949 založena Rada Evropy, r. 1951 Evropské společenství uhlí a oceli a r. 1958 jsou podepsány římské smlouvy.¹⁶⁰

V naší zemi pokračují události dále: 9. května 1948 vzniká Ústava stanovující zásady vlády jedné strany, v níž má vedoucí úlohu KSČ. Hned r. 1948 probíhá znárodnění (týká se všech podniků nad 50 zaměstnanců – tedy i divadel) a následně kolektivizace zemědělství. V červnu 1948 je také přijat zákon na ochranu lidové demokratické republiky. S ním se pojí obrovské monstrprocesy let padesátých. Pro nepohodlné občanů jsou organizovány i pracovní tábory a PTP. Mnoho občanů na základě těchto skutečností emigruje. Tato dřívější část budování socialismu končí se smrtí Stalina¹⁶¹ a vzápětí i se smrtí K. Gottwalda. Poté i skrze Chruščovovu kritiku Stalinova kultu osobnosti na XX. sjezdu KSSS dochází k uvolnění režimu.

Tyto celostátní a republikové změny se odrážejí i v Olomouci. Hned po válce se místní podaří vykonat několik kroků k větší autonomii – v únoru 1946 je obnovena univerzita¹⁶² a v lednu 1949 zahajuje vysílání olomoucký rádiový vysílání.¹⁶³ Ani po evrat, monstrprocesy a pronásledování nepohodlných Olomoučanů neminou. Navíc poválečně odsun Němců *žněmenal (í) pro m sto nejv t-í úbytek obyvatel od dob velkých epidemií na počátku 18. stol.*¹⁶⁴ Všechny tyto změny dopadly i na chod divadla.

3.2 Divadlo v době provedení inscenace

Adolf Heller stihl uvést zaátkem prosince 1938 je-t Dvořákovu prvotinu *Alfred a s* velkým ohlasem uvedl i Smetanovu *Prodanou nevěstu*, ale poté i se svou fienou *šp ed*

---

¹⁵⁹ po celých 11 měsících zásobují obklíčenou část Berlína vzdušnou cestou

¹⁶⁰ na jejich základě vzniká Evropské hospodářské společenství, jehož cílem je vytvořit volný trh a zajistit volný pohyb osob, kapitálu a zboží + * EUROATOM

¹⁶¹ 5. března 1953 Stalin – o devět dní později Gottwald

¹⁶² Konečný, Karel. *Obnovení univerzity a innosti níř-ř-kolské soustavy*. In: Burešová, Jana (red.). *Dějiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 281.

¹⁶³ Konečný, Karel. *Rozvojové plány a realita*. In: Burešová, Jana (red.). *Dějiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 280.

¹⁶⁴ Konečný, Karel. *Obnovení univerzity a innosti níř-ř-kolské Odsun Němců*. In: Burešová, Jana (red.). *Dějiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 279.

N mci náhle do USA uprchli.¹⁶⁵ Divadlo bylo postupn p emíst no do hodolanské sokolovny, š která od zá í 1942 nahradila m stské divadlo i Národní d m¹⁶⁶ a hlavní budova na Horním nám stí padla do rukou souboru n meckému.¹⁶⁷ B hem tohoto období se eského souboru ujal op t Karel Nedbal, který zjistil, fle i šp es nedostatky s nimi fl se v pr b hu vále ných let soubor potýkal (í), dosahovala p edstavení (í) zna ných um leckých kvalit.¹⁶⁸

Po II. sv tové válce dochází op t ke zm nám a p esun m. Správu divadla p ebírá š Úst ední národní výbor m sta Olomouce, který zm nil i název divadla na M stské divadlo. Prvo adým úkolem byl návrat do hlavního stánku na nám stí (í).¹⁶⁹ š Provoz v budov na Horním nám stí byl zahájen 5. ervna 1945 Smetanovou Prodanou nev stou.¹⁷⁰ Po–tulka upozor uje i na dal–í události vedoucí k rozkv tu divadla: soubory byly roz–í eny, byl ustanoven samostatný orchestr i sbor opery, bylo zavedeno p edplatné, roz–í en po et zájezdových míst a v d sledku t chto zm n do–lo š k zisku 5000 stálých náv–t vník (í).¹⁷¹ Po komunistickém p evratu š byla divadla zestátn na, tak fle i olomoucké divadlo bylo p evedeno pod Krajský národní výbor v Olomouci a jeho název se od 1. srpna 1949 zm nil na Krajské oblastní divadlo.¹⁷² Reflím zasahoval i do dramaturgie, ale s tím se editel I–a Krej í vypo ádal velmi profesionáln . editel divadla se po n kolika prom nách vedení stal Svetozar Vítek, za jehofl vedení š divadlo v roce 1958 p ijalo název Divadlo Old icha Stibora jako manifestaci své ideové a um lecké orientace.¹⁷³

I–a Krej í se stal editel opery r. 1945 a p sobil zde do r. 1958. Byl lov kem vskutku renesan ním ó pojily se v n m profese skladatele, dirigenta i odváflného dramaturga. š Jako dirigenta mu hov ly opery eské, slovenské a klasické. V nich pak v–e, co hý í veselím,

---

¹⁶⁵ Steinmetz, Karel. *Opera a opereta*. In: Bure–ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 262

¹⁶⁶ Tamtéfl, s. 263.

¹⁶⁷ Tamtéfl, s. 262.

¹⁶⁸ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 23.

¹⁶⁹ Stýskal, Ji í. *Divadelní kultura*. In: Bure–ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 351.

¹⁷⁰ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 22.

¹⁷¹ Po–tulka, Vojt ch. *Pucciniho opery v Moravském divadle Olomouc v letech 1945-1989*. Absolventská práce. Olomouc: Konzervato evangelické akademie, 2019, s. 12. (PhDr. Ingrid Silná, Ph.D.)

¹⁷² Stýskal, Ji í. *Divadelní kultura*. In: Bure–ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 351.

¹⁷³ Tamtéfl.

*životním optimismem a humorem.*¹⁷⁴ Dirigentsky p sobil dle Ondřejkové jako charismatická osobnost a jeho *švýkony byly vesm s chváleny.*¹⁷⁵ Je-t p ed nastoupením do olomouckého divadla vystudoval v Praze muzikologii s historií, a také nav-t voval t ídu skladby V. Nováka a dirigování D de ka a V. Talicha. Politicky a názorov se p iklán l ke vznikající levici (spolupracoval s J. Frejkou), v letech 1929-32 byl korepétorem Slovenského národního divadla, a následn i na-eho Národního divadla. P sobil také jako editel eskoslovenského rozhlasu. Ihned po válce navázal dramaturgicky na Hellaera a Nedbala,¹⁷⁶ a koli soubor se tehdy a následn i po p evratu znovu utvá el. Krej í jako vedoucí opery zafil i sezónu 1950/51, kdy operní soubor *šdosáhl (í) maximálního množství zam stnanc [125 len] (í).*¹⁷⁷

První rok m l Krej í jako dramaturg jasnou vizi: *šrok eské opery mapující vývoj od Třkroupova Dráteníka afl po Kova ovicovy Psohlavce a Martin Třpál ek.*¹⁷⁸ Bohužel se nesetkal s p íjetím publika a ani odborná ve ejnost nebyla koncepcí, která obsahovala i díla soudobá, zrovna nad-ena.¹⁷⁹ Koncepci proto do ur ité míry p izp sobil,¹⁸⁰ ale soudobých d l se nevzdal.¹⁸¹ P ekvapil uvedením Gluckova *Orfea a Eurydice* (1948), i *Zlatým kohoutkem* Rimského-Korsakova, *š který na Divadelní flatv 1956 získal zlatou medaili.*¹⁸² Dále provedl celé Smetanovo dílo, zabýval se Dvo ákem, Fibichem i Janá kem.¹⁸³ Z repertoáru zahrani ního kladl d raz na Mozarta, kterého velmi obdivoval, a jehoí tvorbu *špovařloval za*

¹⁷⁴ Gregor, V.: Olomoucké p sobení I-i Krej ího, *Hudební rozhledy* 7, 1954, . 11, s. 496-497. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 24.

¹⁷⁵ Holzknrecht, V.: I-a Krej í, Praha 1974, s. 148. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 24.

¹⁷⁶ šToto období bylo povařlované za zlaté asy olomoucké opery (í).š Tamtéřl.

¹⁷⁷ Archiv MDO, leták Krajského divadla v Olomouci pro sezónu 1950/1951.

¹⁷⁸ Um l. editel I-a Krej í o svých plánech ó Olomoucká opera do nové sezony: Budou hrány pouze eské skladby, *Stráfl lidu*, 23. srpna 1945. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 25.

¹⁷⁹ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 25.

¹⁸⁰ rozτάhl v ase ó zavr-ena byla Ostr ilovým *Honzovým královstvím* r. 1951

¹⁸¹ š*Ve své dramaturgii se snařil systematicky seznamovat obecnstvom i se soudobými novinkami* (í).š Hajdu, Filip ó Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 356.

¹⁸² Hajdu, Filip ó Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 356.

¹⁸³ Její pastorky a (1947) získala pochvalnou kritiku: *šVýkon orchestru dominoval nad výkonem ostatních slořek, veden vzletem projevu svého -éfa, strhujícího ú inkující k výkonu, který p ekonal mnohé z jejich dosavadních výkon .š ó Leo Janá ek: Její pastorky a, Na-inec, 20. b ezna 1947. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 27.*

nepostradatelnou sou část dramaturgického plánu každé operní scény.¹⁸⁴ Dokonce i kritika se k provedení jeho oper vyjadřovala takto: *Šhledat nedostatky na takovém provedení je v rusku zbytečné.*¹⁸⁵ S požadavkem socialistické vlády se uvádělo nejméně jeden titul ruského i sovětského skladatele, který se vypořádal krásně, sáhl totiž i špičku ruské klasice.¹⁸⁶ Po válce se díla německých autorů neuváděla, ale s postupem doby uvedl Wagnerova *Bludného Holanďana* (1953).¹⁸⁷ Z vlastní tvorby nastudoval v r. 1952 operu *Pozdvížení v Efesu* a v r. 1965 byla pod vedením Pavla Pokorného nastudována jeho jednoaktovka *Antigona*, která se hrála společně s *Ariadnou* Bohuslava Martina.¹⁸⁸ S odstupem lze říci, že Krejčí vytvořil z regionálního souboru polorozpadlého historickými událostmi, soubor kvalitní a konkurenceschopný.¹⁸⁹ V Divadle Olomouce se do té doby: *Na konci kreativního období I-a Krejčího (i) pařila olomoucká scéna k nejpokrokovějším v republice a měla výbornou uměleckou reputaci.*¹⁹⁰ K jeho odchodu přispělo několik faktorů: jednak *šojedinlá koncepce dramaturgie*¹⁹¹ (byla natolik promyšlená, že nepočítala se změnami a moc se nehodlala přizpůsobovat), také organizační schopnosti (byl velký dobrák, ehoř bývalo často zneužíváno), navíc mu kvalitní herci *šodcházejí do vřtých divadel.*¹⁹² Pro všechny tyto důvody *špodal demisi.*¹⁹³ Kefer ve své doktorské práci potvrzuje, že Krejčího vedení bylo to *šnejlepší (i), jaké si bylo možno na oblastní scéně představit.*¹⁹⁴ Tímto jeho profesní pou

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Článek První krok k dokonalému poznání Mozartovy hudby v novinách *Stráž lidu*, 19. listopadu 1954. Citováno z Ondřejkové, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 27.

¹⁸⁶ Borodin a Kníže Igor, Čajkovskij, Rimský-Korsakov

¹⁸⁷ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 28.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ To dokládají i ceny: 1949 Cena města Olomouce, 1950 Divadelní cena.

¹⁹⁰ Hajdu, Filip a Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Burešová, Jana (red.). *Dějiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 356.

¹⁹¹ Kefer, R. *Olomoucká opera po osvobození (1945-1962)*, Olomouc 1989, s. 32, doktorská práce Ústavu hudební vedy FF MU v Brně. Citováno z Ondřejkové, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 29.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Holzknicht, V.: *I-a Krejčí*, Praha 1974, s. 186-188. Citováno z Ondřejkové, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 29.

¹⁹⁴ Kefer, R. *Olomoucká opera po osvobození (1945-1962)*, Olomouc 1989, s. 32, doktorská práce Ústavu hudební vedy FF MU v Brně. Citováno z Ondřejkové, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 29.

na pozici dramaturga ovšem pouze zaála. Hned v prosinci 1958 získává místo dramaturga Národního divadla, kde působí až do své smrti.¹⁹⁵

Po seznámení se s Krejčího dramaturgickou koncepcí a s jeho chutí provádět švédce, což má být veselím, fluktuálním optimismem a humorem,¹⁹⁶ je výběr Divadla za branou Bohuslava Martina naprosto zapadající do složitě promyšleného plánu her. Jedná se o operu soudobou, českou, a zároveň chvilí se na hraně pantomimy, opery a baletu jako určitá reminiscence italské komedie dell'arte.

3.3 Vznik opery a její obsah

K samotnému vzniku opery jí bylo dosti daleko v první části práce. Proto připomeneme pouze základní fakta: jednalo se o operu, která navazovala na první fázi ucelené operní koncepce Martina. Fázi započatou baletem *Malíček*, zdárně pokračující ve *Hrách o Marii* o fázi zaměřenou na hledání *šitého a pravého divadla*,¹⁹⁷ nyní však ve své pravé komedie. Martin ji dokončil v dubnu 1936 a premiéru měla v brněnském Národním divadle 20. září 1936.¹⁹⁸ Olomoucká premiéra proběhla 25. května 1958 ve Velkém divadle v Olomouci (pod hlavičkou Divadla Oldřicha Stibora).¹⁹⁹ Hra se skládá ze dvou dílů. První je tvořen baletem a druhý operou buffa ve dvou jednáních.²⁰⁰ Do provedení jsou tedy zapojeny oba soubory: baletní i operní. Tuto nezvyklou kombinaci vysvětluje předmluva programu k olomoucké inscenaci: *ŠV každém díle uvádí prvky taneční, protože si je dobře v domněnávosti nejprostšího diváka právě pro tento druh umění.*²⁰¹ Vít zslava Nezvala, který

---

¹⁹⁵ Sýkora, Pavel. Krejčí, I-a [online]. *Český hudební slovník osob a institucí*, 10. 1. 2017 [cit. 19. 6. 2019]. Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictinary&task=record.record_detail&id=1977

¹⁹⁶ Gregor, V.: Olomoucké působení I-a Krejčího, *Hudební rozhledy* 7, 1954, . 11, s. 496-497. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 24.

¹⁹⁷ Lánek BM s názvem Divadlo za branou v časopise Divadelní list (Brno) XII, . 3 z 16. 9. 1936. Citováno z Láfránek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martina*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 241.

¹⁹⁸ Láfránek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martina*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 67.

¹⁹⁹ *Program DOSO . 5: Bohuslav Martin o Divadlo za bránou*, 1958, s. 1.

²⁰⁰ Dopis BM Ladislavu Urbanovi (konzulární úředník SR, zhotovil nepublikovaný klavírní výtah *Malíčku*) z 9. července 1935. Citováno z Láfránek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martina*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 66.

²⁰¹ Úvod k přednášce o díle BM o Divadlo za bránou před premiérou 17. 9. 1936 v šHudební Budičovské Filharmonické Besedě v Brně. Citováno z: *Program DOSO . 5: Bohuslav Martin o Divadlo za bránou*, 1958, s. 16.

tvoril libreto, Martin jasně vyzývá: *ŠZat esme trochu t mi sociálními syflety u nás v operě a dostaneme vynadáno, ale to nevadí. (í) Ud lejme to hrozit legra n a se spoustou poezie.*²⁰² Tato výzva sice byla aktuální r. 1936, kdy opera vznikala, ale o to více působila v prostředí socialistického státu r. 1958, kde byly *šsociální syflety* přímo vyřadovány a propagovány. Snad i proto se opera setkala s velkým úspěchem u diváků a s obdivem z ad kritiky.

šPrvní jednání o –esti scénách je hudebním rozpracováním groteskních scének, vycházejících z tradičního fondu pantomim Jeana Gasparda Debureaua, Šhejt–ho z pierotů. Představí se Kolombina flirtující s Harlekýnem; Pierot flárlí. Vezme si na pomoc hostinského, aby dvojici od sebe oddělil a Kolombinu povolal domů. Následuje scéna, kdy Pierot holí hostinskému vousy a stává se tak zdrojem jeho fyzického trápení. Do hry se zaplete i cukrář. Poté se dále rozvíjí rozmarné scénky, ústící do obrazu, v němž hostinský přinesl z domu pušku a nečekaně Pierot s ní zastrelil Harlekýna. Nastalý rozruch uklidní sám nebořtík, který náhle vstane a spolu s Kolombinou pokleká před hostinským, aby jim poflehnal.

V jednání druhém a třetím je tento pantomimický příběh přenesen jako ve formě téma con variazioni do lidového prostředí v rámci opera buffa.²⁰³

V programu k inscenaci se dále píše: *šVe svých zámech je Martin jasný, přímý, arý, myslící, poctivý umělec a vzdělaný, kultivovaný, jemně cítící hudebník.*²⁰⁴ Nechybí zde ani ujištění, že se jedná o nezávadné dílo: *šOn slouží s láskou a nezištně lidovému umění a umění pro lid.*²⁰⁵

3.4 Olomoucké provedení

OBSAZENÍ:²⁰⁶

Dirigent: Ivo Krejčí

---

²⁰² Martin, citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin: Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 216

²⁰³ Mihule, Jaroslav. *Martin: Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 222

²⁰⁴ Úvod k přednášce o díle BM šDivadlo za bránou před premiérou 17. 9. 1936 v šHudební Budíšov Filharmonické Besedy v Brně. Citováno z: *Program DOSO . 5: Bohuslav Martinů šDivadlo za bránou*, 1958, s. 16.

²⁰⁵ Úvod k přednášce o díle BM šDivadlo za bránou před premérou 17. 9. 1936 v šHudební Budíšov Filharmonické Besedy v Brně. Citováno z: *Program DOSO . 5: Bohuslav Martinů šDivadlo za bránou*, 1958, s. 16.

²⁰⁶ *Program DOSO . 5: Bohuslav Martinů šDivadlo za bránou*, 1958.

Režie ó Emil F. Vokálek

Choreografie + režie prvního dílu ó Rudolf Macharovský

Výprava ó Karel Svoboda

Sbormistr ó Věra Beranová

Kolombina ó Táňa Heryňová (tanec), Vlasta Ploharová (zpěv)

Harlekýn ó František Voldán (tanec), Josef Hladík (zpěv)

Pierot ó Ladislav Tajovský/Jiří Bílík (tanec), Josef Mlýnský (zpěv)

Ponocný ó Alois Tesák (zpěv)

Nezvyklý námět opery *Divadlo za branou* zaujal také odbornou veřejnost díky recenzím, si tak můžeme olomoucké provedení prohlédnout zblízka. Během května vyšly recenze v brněnské *Lidové demokracii* (Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci), v olomouckém deníku *Stráž lidu* (K uvedení opery-baletu Bohuslava Martinů) a *Svobodné slovo* (Významné nastudování díla B. Martinů k olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou). V průběhu následujících v brněnské *Práci* (šDivadlo za branou v Olomouci), v pražském *Rudém právu* (Divadlo za branou), dále Oadlák v článku v *Divadelních novinách* (Divadlo za branou ó Martinů v Olomouci) a Hrabal v *Hudebních rozhledech* (Divadlo za branou Bohuslava Martinů).

Samotný výběr inscenace je ve většině kritiků chválen za šprbojnou dramaturgii²⁰⁷ a za výběr inscenace, škteřou je možno označit za objevitelskou,²⁰⁸ oproti tomu pokládá Hrabal velmi závažnou otázku: šzda by se v operní tvorbě Martinů nenašla díla, jeřl by skladatele (í) reprezentovala lépe a jeho umlecký význam plněji.²⁰⁹ Krejřilho dirigentské počinání oplývá chválou: jeho šzachycení [í] světivé partitury mlo zvláštňí kouzlo,²¹⁰ pracoval

---

²⁰⁷ šDivadlo za branou v Olomouci. *Práce (Brno)*, 3. 6. 1958.

²⁰⁸ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. květen 1958.

²⁰⁹ Hrabal, František. Divadlo za branou Bohuslava Martinů. *Hudební rozhledy (Praha)*, 11. 11. 1958, s. 474.

²¹⁰ Oadlák, Mírko. Divadlo za branou ó Martinů v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, červen 1958.

s orchestrem s velkým povzruchem, čímž představení neustále gradovalo.²¹¹ Svou lehkou rukou a dirigentským flirtikem dosáhl nejen gradace, ale i pointilísace.²¹² Z jeho nastudování bylo znát, že hudba porozuměla a plně do ní proniknul,²¹³ čímž vystihnul neoklasický ráz hudby.²¹⁴ Orchester samotný byl ceněn za citlivé podřízení se dirigentovi.²¹⁵ Tím získala hudba živý a jemný povzruch.²¹⁶ Podobná stránka rytmická a zvuková byla pozoruhodně dokonalá.²¹⁷ Výkon divadelního instrumentálního tělesa v 1. dějství byl dokonce označen jako precizní.²¹⁸ Výtky se týkaly drobných intonačních odchylek,²¹⁹ zazněly i pohlávek dynamicky a tempově [í] z *eteln ji podtrhnout dramatické stránky partitury*.²²⁰ Reflektivně měla 2 slofky o baletní (1. dějství) měla na starost Rudolf Macharovský a operní (2. a 3. dějství) Emil F. Vokálek. Jejich reflektivní prvky italské komedie dell'arte skvěle vystihla a zasadila do českého prostředí.²²¹ Skvěle provedené hudby s živým nervem a spádem se reflektivně bystře pizpůsobila.²²² V oblasti komedie dell'arte v pojetí Bohuslava Martinů mohly vzniknout dva problémy: manýrovost a nevhodné zdvojení postav (tanečnická a zpěvácká). Prvního problému se Vokálek ani nedotkl²²³ a volba dvojic zpěvácká-tanečnická v těchto rolích byla v tónu také vhodná. Jediným, kdo vyvíval byl poněkud pohybově tříkopádný Pierot Josefa Tmily.²²⁴ Nepovedená byla také reflektivní práce se sborem svou statičností a oratorním pojetím.²²⁵ Vkusně podtrhovala představení i scéna vytvořená Karlem Svolinským. Vyzdvihován je především její český lidový nádech,²²⁶ který podtrhnul *šnejnárodn j-í [í] slofky díla [í]*.²²⁷ *š esky syt barevná*,²²⁸ *pestrá*²²⁹ a

²¹¹ O adlík, Mirko. Divadlo za branou o Martin v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, červen 1958.

²¹² O adlík, Mirko. Divadlo za branou o Martin v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, červen 1958.

²¹³ K uvedení opery-baletu B. Martin . *Stráflidu (Olomouc)*, 31. kv ten 1958.

²¹⁴ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. kv ten 1958.

²¹⁵ Význačné nastudování díla B. Martin o K olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²¹⁶ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. kv ten 1958.

²¹⁷ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. kv ten 1958.

²¹⁸ Hrabal, František. Divadlo za branou Bohuslava Martin . *Hudební rozhledy (Praha)*, . 11, 1958, s. 474.

²¹⁹ Význačné nastudování díla B. Martin o K olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²²⁰ K uvedení opery-baletu B. Martin . *Stráflidu (Olomouc)*, 31. kv ten 1958.

²²¹ šDivadlo za branou v Olomouci. *Práce (Brno)*, 3. 6. 1958.

²²² Význačné nastudování díla B. Martin o K olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²²³ O adlík, Mirko. Divadlo za branou o Martin v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, červen 1958.

²²⁴ Hrabal, František. Divadlo za branou Bohuslava Martin . *Hudební rozhledy (Praha)*, . 11, 1958, s. 474.

²²⁵ Felix, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

²²⁶ šDivadlo za branou v Olomouci. *Práce (Brno)*, 3. 6. 1958.

²²⁷ Felix, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

²²⁸ Hrabal, František. Divadlo za branou Bohuslava Martin . *Hudební rozhledy (Praha)*, . 11, 1958, s. 474.

²²⁹ O adlík, Mirko. Divadlo za branou o Martin v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, červen 1958.

p ekrásná²³⁰ scéna byla doplněna množstvím kontrastních doplňků. Zdravím je také styl výzdoby, který má dle *Svobodného slova*²³¹ k Martinovi stejně blízko jako hudební vymodelování opery I-ou Krejčí. Baletní choreografie prvního díla se ujal Rudolf Macharovský, který zajistil semknutost dějové osy²³² a rozvinul roztomilou pantomimu.²³³ Samotní představitelé baletu se projeví výrazně²³⁴ a směsí jednotlivých obrazů a nálad tak mohla být ve své pestrosti organicky stmelená. V první části kritika ocenila Tánu Hernychovou za vysoké umělecké kvality, jistotu a pevnost v tanečním výrazu,²³⁵ a také za *šžískávající pohybový výraz*.²³⁶ Pevným ekvapením se stal Ladislav Tajovský, který přinesl hluboce citné podání Pierota.²³⁷ S technicky i mimicky náročným partem se vyrovnal znamenitě.²³⁸ Celkově byl výkon tanečního souboru, na rozdíl od souboru předešlého vyrovnaný.²³⁹ Operní představitelé stáli před těžkým úkolem. Jednak nesměli propadnout figurkářství, což je ve vysoce stylizované komedii dell'arte požadavek nejednoduchý, ale u většiny herců olomouckého divadla splnitelný. V této věci problém se však naskytl v předešlé provedení, protože opera je z velké části postavena na stylu lidovém a neoperním, což mnozí nepochopili. Například K. Petr, M. Marková i A. Tesař upadli na operním stádu.²⁴⁰ Jejich výkony byly i přes to ceněny: Petr za neobyčejnou sytost tónu²⁴¹ a vyspělé hlasové možnosti,²⁴² Tesař za vnitřní jednotu, přesvědčivost²⁴³ a za řízečné herectví.²⁴⁴ Markovou charakterizovala *ššpracovanost k ehkého typu artistního, roztan eného a temperamentního*.²⁴⁵ Kritikou nejvíce ceněni byli však představitelé tří hlavních rolí. Převážně dokonalá, přehledná a roztomilá²⁴⁶ Kolombína Vlasty Ployharové se narozdíl od zmíněných kolegů *šší snaffila reprodukovat lidové písn*

²³⁰ Felix, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

²³¹ Význačné nastudování díla B. Martinova o K olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²³² Hrabal, František. Divadlo za branou Bohuslava Martinova. *Hudební rozhledy (Praha)*, 11, 1958, s. 474.

²³³ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. květen 1958.

²³⁴ Význačné nastudování díla B. Martinova o K olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²³⁵ šDivadlo za branou v Olomouci. *Práce (Brno)*, 3. 6. 1958.

²³⁶ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. květen 1958.

²³⁷ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. květen 1958.

²³⁸ šDivadlo za branou v Olomouci. *Práce (Brno)*, 3. 6. 1958.

²³⁹ Význačné nastudování díla B. Martinova o K olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²⁴⁰ Význačné nastudování díla B. Martinova o K olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²⁴¹ Felix, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

²⁴² Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. květen 1958.

²⁴³ Felix, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

²⁴⁴ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. květen 1958.

²⁴⁵ O adlík, Mirko. Divadlo za branou o Martinovi v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, červen 1958.

²⁴⁶ Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. květen 1958.

operu nezkrásněno.²⁴⁷ Její výkon dominoval nad ostatními i díky sopránu jemného lidového flánu²⁴⁸ a díky jemné kultivovanosti tónu.²⁴⁹ Herecký výkon byl vyrovnán p věckému a pantomimická stránka byla cen na za p irozenost.²⁵⁰ Drobné výtky lze najít u jejích koleg ō Mlistovo p věcké provedení Pierota šnez stalo bez [í] kaz ō²⁵¹ a po stránce pohybové p sobil oproti svému tane nímu prot j-ku pon kud t flkopádn .²⁵² Na druhou stranu svou velmi obtížnou roli Pierota obsáhl s nesporným zdarem²⁵³ po stránce p věcké i herecké. Zvlá-t zaujal jeho znamenit revolu ní lidový zp v a nákladná moliérovská scéna.²⁵⁴ šHlasov mén disponovaný²⁵⁵ p edstavitel Harlekýna (Josef Hladík) p edvedl zvlá-hodnotný výkon²⁵⁶ bez kaz ²⁵⁷ v projevu p věckém. A koli pořadavky kladené touto operou na herce byly neobvyklé, ocenil Hrabal²⁵⁸ snahu vyhov t jim, která se linula skrze celý operní soubor. Zt ří zvládnutelným úskalím bylo p edev-ím mluvené slovo.²⁵⁹ Nesmíme opomenout ani operní sbor vedený sbormistryní V rou Beranovou, jehoř kritiky se nehodují p edev-ím v pohledu na scénické provedení. Hrabal²⁶⁰ kritizuje nedotařený výraz a afl operní rozestavení, a také se zamý-lí, zda tato negativa vycházejí z refisérova zám ru i z pouhé neschopnosti. O adlík²⁶¹ výkon sboru pozvedá práv pro jeho scénické uplatn ní, ale také spat uje klad v ístém a plastickém výkonu hlasovém.

Nezvyklé p edstavení bylo tedy hodnoceno vesm s kladn . Pro operní soubor se sice jednalo o dílo nezvyklé a nesnadné, ale pouze takové dramaturgické kroky mohou divadlo pozvednout na novou úrove . Práv skrze odhalení nových p edností a slabín souboru p vci, orchestrální hrá i i refisér a celý inscena ní tým neustrnou na jednom bodu, ale budou se stále posunovat. A to se skrze v-eobecnou snahu povedlo i v tomto provedení opery Martin .

²⁴⁷ Význa né nastudování díla B. Martin ō K olomoucké premié e opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²⁴⁸ šDivadlo za branou v Olomouci. *Práce (Brno)*, 3. 6. 1958.

²⁴⁹ Felix, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

²⁵⁰ Felix, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

²⁵¹ Hrabal, Franti-ek. Divadlo za branou Bohuslava Martin . *Hudební rozhledy (Praha)*, . 11, 1958, s. 474.

²⁵² Hrabal, Franti-ek. Divadlo za branou Bohuslava Martin . *Hudební rozhledy (Praha)*, . 11, 1958, s. 474.

²⁵³ Velký úsp ch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. kv ten 1958.

²⁵⁴ Význa né nastudování díla B. Martin ō K olomoucké premié e opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

²⁵⁵ Felix, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

²⁵⁶ O adlík, Mirko. Divadlo za branou ō Martin v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, erven 1958.

²⁵⁷ šDivadlo za branou v Olomouci. *Práce (Brno)*, 3. 6. 1958.

²⁵⁸ Hrabal, Franti-ek. Divadlo za branou Bohuslava Martin . *Hudební rozhledy (Praha)*, . 11, 1958, s. 474.

²⁵⁹ Hrabal, Franti-ek. Divadlo za branou Bohuslava Martin . *Hudební rozhledy (Praha)*, . 11, 1958, s. 474.

²⁶⁰ Hrabal, Franti-ek. Divadlo za branou Bohuslava Martin . *Hudební rozhledy (Praha)*, . 11, 1958, s. 474.

²⁶¹ O adlík, Mirko. Divadlo za branou ō Martin v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, erven 1958.

4 Ariadna 1965

4.1 Historické ukotvení

Oprátka komunismu se v na-em stát za ala po smrti Stalina a Gottwalda uvol ovat. R. 1960 jsme dosáhli první etapy socialismu a do názvu na-eho státu p ibylo p ízvisko šsocialistická²⁶². Následn , r. 1947 zaznívá kritika vedení státu v rámci IV. sjezdu eskoslovenských spisovatel . V dubnu 1968 p ichází generální tajemník KS Alexander Dub ek s novým programem šsocialismu s lidskou tvá iõ a v ervnu uve ej uje Ludvík Vaculík manifest *2000 slov*. K pofadavku rychlého p echodu k demokracii se p ikloní na 40 000 ob an , cofl znamená pro Moskvu velké ohrofení a pád reflimu. Proto na základ Brefln vovy doktríny, která si p ivlast uje právo *šútoku vojsk Var-avské smlouvy v zájmu Šochrany÷ socialismu*,²⁶³ je republika 21. srpna 1968 obsazena vojsky Var-avské smlouvy. Tím kon í uvol ující proces Prafského jara a nastává normalizace. Ve-keré reformní snahy jsou tak zastaveny, ve ejnost protestuje (Palach a mnoho dal-ích se na protest dokonce upaluje), ve stran probíhají istky a ve spole nosti stranické prov rky. P ichází druhá vlna emigrace. V oblasti kultury je z ízen systém komisí, který kontroluje, zda um ní dodrfluje socialismem stanovené normy. Martin se stává um lcem problematickým, proto se uvedení dal-ích d l Olomouc do kala afl v 80. letech.

Události ve sv t jsou v 60. letech také napjaté. V 60. letech je kv li karibské krizi sv t na pokraji dal-í sv tové války. Ke st etu USA a SSSR, díky Chru-ovov p íjetí podmínek USA, nedochází. V Americe je také podepsán zákon o ob anských právech, ímfl kon í erno-ská segregace. Prezident Nixon následn ukon uje vietnamskou válku, ímfl zem padne do rukou komunist . Poté podepisuje s Brefln vem smlouvu SALT I., která omezuje po et protiraketových systém a zmrazuje mnofství mezikontinentálních balistických st el, a která je d leflitým krokem k odzbrojení.

---

²⁶² eskoslovenská socialistická republika

²⁶³ Vl ek, Tomá-. Brefln vova doktrína [online]. *totalita.cz*, nedatováno [cit. 17. 6. 2019]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/doktr_brez.php

4.2 Divadlo v době provedení inscenace

V divadle dochází ke změnám také. ŠDruhým poválečným šéfem opery se stal mladý Zdeněk Koželuh, který navázal na dramaturgickou koncepci svého předchůdce (í).²⁶⁴ Během jeho působení dochází k šprotyžení a omlazení souboru.²⁶⁵ Zhruba polovinu repertoáru tvoří opery české, ale nebál se ani hudby soudobé.²⁶⁶ Roku 1961 ovšem dochází ke zrušení kraje ostravského a olomouckého a k jejich propojení v šSeveromoravský kraj s centrem v Ostravě.²⁶⁷ Olomouc se stala okresním městem.²⁶⁸ O rok později do Ostravy šs velmi dobrým operním souborem²⁶⁹ přichází právě Koželuh a olomoucké divadlo hledá šeditele nového. Stává se jím Pavel Pokorný, který během svého funkčního období uvádí hned dvě opery Martinů: roku 1965 *Ariadnu* a o rok později *Vojáka a tanečnici*.²⁷⁰ Pokorný je v olomouckém divadle již dobře znám, od roku 1959 diriguje divadelní orchestr.²⁷¹ Z hlediska dramaturgického navazuje i on svou odvahou a obásným experimentem na své předchůdce. ŠNeváhal (í) pokračovat v inscenování děl z dramaturgického hlediska p ehlířených a málo uváděných.²⁷² Z děl českých i slovenských se kromě díla Smetanova a Dvořákovy²⁷³ nebál ani Fibicha²⁷⁴ ani Janáčka.²⁷⁵ Dvakrát také uvedl dílo I. Krejčího²⁷⁶ Mezi diváčky oblíbená

---

²⁶⁴ Hajdu, Filip a Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Burešová, Jana (red.). *Dějiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 356.

²⁶⁵ Kefer, R. *Olomoucká opera po osvobození (1945-1962)*, Olomouc 1989, s. 32, doktorská práce ústavu hudební vedy FF MU v Brně. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 29.

²⁶⁶ Uvedl Janáček *V cirkus Makropulos (1958)* i *Bratry Karamazovy (1960)* Otokara Jeremiáše, což kritika označila za šmimošdný dramaturgický objev. Ó Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 31.

²⁶⁷ Burešová, Jana. *Opera, opereta a balet*. In: Burešová, Jana (red.). *Dějiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 376.

²⁶⁸ Tamtéž.

²⁶⁹ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 31.

²⁷⁰ Tamtéž.

²⁷¹ Pavel Pokorný [online]. *Archiv Národního divadla*, nedatováno [cit. 17. 6. 2019]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/dokument.aspx/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=3251&pn=456affcc-f402-4000-aaff-c11223344aaa>

²⁷² Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 31.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ Bouček (1962), Hedy (1966), Nevěsta messinská (1971)

²⁷⁵ Z mrtvého domu bylo oceněno i kritikou: š(í) i p i omezených možnostech oblastního souboru lze tomuto obtížnému úkolu dostát se ctí. Ó Hudební láněk Olomouc splácí dluh Janáčkovi, *Hudební rozhledy* 20, 1967, .

p edstavení se dostaly i *eské jesli ky* Jaroslava K i ky a *Svätopluk* Eugena Suchon .²⁷⁷ Uvoln nost doby dokonce umofnila v n kolika sezónách šneuvést Špovinné÷ dílo ruského i sov tského skladatele.²⁷⁸ Pokra ovala také spolupráce s eskoslovenským rozhlasem, který 29. b ezna 1964 odvysílal premiéru Verdiho *Nabucca*.²⁷⁹ Jak zajímavý dramaturgický plán, tak výkony p vc , orchestru, reffisér a dal-ích šse velmi pozitivn odrazily na stoupající náv-t vnosti, jeff byla jednou z neyv t-ích v republice.²⁸⁰ Jeho troufalost ov-em za la dál neff bylo v dob normalizace únosné. R. 1969 uvedl u p íleffitosti prvního výro í srpnových událostí operu *Nikola Subic Zrinjski* skladatele Ivana Zajace. šObsahem tohoto díla je totiž poslední vzepjetí spojených chorvatsko-ma arských vojsk proti p evaze Osman vedených sultánem Suleimanem v bitv u Szigetváru roku 1566.²⁸¹ Není proto divu, fe nám t p sobil jako protest proti okupaci, a fe i skrze tuto operu se Pokorný stal špoliticky zcela neúnosný.²⁸² Na po átku sezony 1972/73 byl vym n n za Milo-e Konvalinku, ale v Olomouci i nadále p sobil jako dirigent. Za jeho nejvýznamn j-í um lecký po in je ozna ováno šnastudování *Hindemithova Malí e Mathise* uvedené k padesátému výro í olomouckého divadla (í).²⁸³ Upozornit je t eba i na to, fe: šdovedl dramaturgický trend zahájený I-ou Krej ím k naprostému vrcholu, fládný z následujících -éf se k tak nev-ednímu výb ru inscenací jiff neodhodlal.²⁸⁴

B hem 60. let se opera nachází v krizi a v t-í úsp ch zaznamenává scéna operetní v . muzikálu. Mohlo by se stát, fe se opera p izp sobí a ztratí na kvalit , z Ko-lerova a Pokorného jednání ov-em vidíme, fe i p es nep íze doby drffeli kvalitu operního souboru a dramaturgie samé na vysoké úrovni a snaffili se flánr opery vyzdvihnout i p es její náro nost.

24, s. 740. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 32.

²⁷⁶ *Antigonu* (1965) a *Pozdvížení v Efesu* (1968)

²⁷⁷ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 32.

²⁷⁸ Hajdu, Filip ó Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 421.

²⁷⁹ Tamtéff.

²⁸⁰ Tamtéff.

²⁸¹ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 32-33.

²⁸² Hajdu, Filip ó Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 421.

²⁸³ Hajdu, Filip ó Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 421.

²⁸⁴ Hudec, V.: Kalendárium opery a operety, in: Kopecký, J. (ed.): *Musicologica Olomucensia* 8, Olomouc 2006, s. 205. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 33.

Za azení oper Martin do této koncepce proto není p ekvapující. P ekvapujícím by spí-e bylo, kdyby Pokorný od Martin neinscenoval nic. Zajímavým dramaturgickým krokem bylo také propojení dvou osobností v jednom ve eru ó Martin (jednoaktovka *Ariadna*) s Krej ím (*Antigona*).

4.3 Vznik opery a její obsah

Ariadnu napsal Martin po vy erpávajícím díle *eckých pa-íjí* b hem kv tna a ervna 1958 jako svou poslední celistvou operu.

Na Knosos p ijídlí Theseus, aby se utkal s Minotaurem, potká se ov-em s krásnou Ariadnou, kterou si bere za ženu. Poté Minotaurovou rukou padne mufl z Théseovy družiny a on jej jde pomstít. Minotaurus se mu v-ak ukáffe v Théseov podob , takffe je donucen bojovat se sebou samým. Afl ve chvíli, kdy p estává myslet na Ariadnu a na vlastní -t stí, Minotaura zabíjí a odplouvá dom . Ariadna z stává opu-t na, ale p es velikou bolest z odlou ení je -astna, nebo mohla svou lásku v novat lov ku, kterého opravdu milovala.

Jaromír Jedli ka velmi p esn vystihuje hlavní my-lenky obou oper: *šZvíť zit sám nad sebou, z íci se osobního -t stí a jít za svým posláním , je úst ední my-lenka šAriadny÷ ídit se mravním zákonem ístého srdce a plnit jeho p íkazy i za cenu podlehnutí v souboji s hrubou mocí, to etické jádro šAntigony÷.*²⁸⁵

Velmi zajímavá je práv kombinace oper ó jak *Ariadna*, tak *Antigona* jsou psány na antický nám t a jsou díly neoklasickými ó ov-em jak Krej í, tak Martin se dostávají k tomuto sm ru jinou cestou. Neoklasicismus je sm rem, který do ur íté míry reaguje na mohutné dílo a operní principy Richarda Wagnera. Vymezuje se tím, ffle je *škomorní, zám rn nepsychologické, postavy i d j jsou pojaty staticky a navracíme se skrze n j také k barokn -klasicistní form opery íslované.*²⁸⁶ A práv olomoucké provedení nám p edstavuje tyto dva bytostn odli-né skladatele *šve chvíli, kdy se maximáln sblíffili.*²⁸⁷ Klusák²⁸⁸ za azuje Martin k typu neoklasicistn romantickému, inspirujícímu se pa íffským impresionismem.²⁸⁹ Romanti nost je dána p edev-ím *šbarevností a zvukovým kouzelnictvím, které se hudb 20. ó*

---

²⁸⁵ Jedli ka, Jaromír. Velký den olomoucké opery ó K premié e šAriadny a Antigonyö. *Stráfl lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

²⁸⁶ Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965, f. 5 v.

²⁸⁷ Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965, f. 5 v.

²⁸⁸ Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965, f. 4 r.

²⁸⁹ ovlivn n svým u ítelem Albertem Rousselem

40. let vymykalo.²⁹⁰ Ovšem v Ariadně se Martin od těchto znaků oprojuje a ubírá se ke slohové strohosti, která je označována ať jako *šmonteverdiovsky prostá*.²⁹¹ Kdefto hudba I-í Krejčího byla jifi ve svých počátcích *šrafinovanou a rozkošnou travestií hudebního světa 18. století*.²⁹² V rychlých částech dokázal být Krejčí humorný, ba i ironický, kdefto části pomalé v sobě nesly *šváfnost a rozjímavou duchovnost*.²⁹³ Postupem času se druhá stránka prohloubila a skladatel se postupně oprostil od složitosti, ať *šdrsně*²⁹⁴ stránky harmonické. To lze slyšet i v jeho *Antigoně*, která se pohybuje na pomezí *švídešského klasicismu a vyváfného romantismu*.²⁹⁵ Krejčího *Antigona* uváděná v Olomouci není táf, která byla zpracována televizně. Nová verze v sobě nese více klidu a vyrovnanosti. V hudebních rozhledech se píše: *škafldá ta antika je úplně jiná. Na jedné straně snový labyrint poetické Neveuxovy hry Theseus mo eplavec, na druhé straně holá tragedie Sofoklova v celé své drtivé velikosti*.²⁹⁶ Zajímavý je také další posteh kritika: *šmistr miniatury zde postavil na malé ploše jednoaktovky monolit, vytvořil ve zkratce velikost. Umělec, jehoft tvorbu prostupuje humor, dospěl zde k antipodní tragice a plně ji dovršil*.²⁹⁷ Oba skladatelé tedy směřují ke *šklidu, jasě, harmonii*²⁹⁸ a zaměřují se nad náměty bytostně dlefitými o náměty pravé lásky, která se raduje ze skutečného dobra; nad dlefitým citem pro spravedlnost a nad smyslem lidského konání se všemi jeho dlefdky.

4.4 Olomoucké provedení

OBSAZENÍ ARIADNY:²⁹⁹

Dirigent o Pavel Pokorný

Refie o Václav Vlník j. h.

Scéna a kostýmy o arch. J. A. Mělek j. h.

²⁹⁰ Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965, f. 4 r.

²⁹¹ Tamtéft.

²⁹² Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965, f. 4 r.

²⁹³ Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965, f. 4 r.

²⁹⁴ Tamtéft.

²⁹⁵ Tamtéft.

²⁹⁶ *Antigona s Ariadnou. Hudební rozhledy*, ro. XVIII., . 11, 1965, s. 458.

²⁹⁷ Tamtéft.

²⁹⁸ Tamtéft.

²⁹⁹ Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965

Sbormistr ó Adolf Vozka

Hudební p íprava ó Zvonimír Sk ívan, Vladimír Sochor

Ariadna ó R ífena Jelínková/Miriam ^{TM}purkovská j. h./Parasca Bandrová-Jane ková

Theseus ó Stanislav Zají ek

Burún Václav Eremiá-/Zden k Kadl ík/Ji í ^{TM}vec

Minotaurus ó Josef Klán

Hlásný ó Konrád Tu ek

Mufl s bílými vlasy ó Franti-ek Bart n k

OBSAZENÍ ANTIGONY:³⁰⁰

Opera o jednom d íjství (scénická kantáta) ó podle Sofoklovy tragédie text upravil skladatel.

Dirigent ó Franti-ek Preisler

Reflie ó Emil F. Vokálek

Scéna ó infl. arch. Ji í Procházka vyznamenaný Za vynikající práci

Kostýmy ó zasl. um. Adolf Wenig

Sbormistr ó Adolf Vozka

Asistent reflie ó Jaroslav Sobota

Hudební p íprava ó Zvonimír Sk ívan a Vladimír Sochor

Anitgona ó Mirka Bradova/Zdena Talpová

Kreon ó Stanislav Bechynský/Hynek Maxa

---

³⁰⁰ Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965.

Haimon ó Jan Pleticha/František Tůma

Theireisias ó Josef Klán/Josef Tůma

Hlída ó Jaroslav Sobota

Olomoucké provedení těchto dvou oper během jednoho večera komentoval na kolik dní: *Strážl lidu* (Velký den olomoucké opery o K premiéře Ariadny a Antigony), brněnská *Lidová demokracie* (Ariadna a Antigona jako opery). Olomoucká opera vystoupila následně i v Praze, a k této příležitosti byla uveřejněna kritika v pražské *Práci* (Olomoucká opera v Praze) a v *Hudebních rozhledech* (Antigona s Ariadnou). Olomoucká opera v nich získává uznání za *šprvenství v dramaturgické nápaditosti*,³⁰¹ a také za provedení označené jako *špehledné, inteligentní a přesvědčující*.³⁰² Tato *šdramaturgicky velmi citlivá volba*³⁰³ zachytila díla obou mistrů právě ve chvíli, kdy se *š[í] k sobě t snášejí* *oproti ní od svého vnějšku a hlubokým soustředěním na odvěké otázky po smyslu života a postavení jedince v něm* [í].³⁰⁴ A kolik jsou během večera provedeny opery dvě, jedná se o stylově vzácně jednotný večer,³⁰⁵ složený z náročných inscenací, jejichž provedení sloufí svou zralostí a hodnotou³⁰⁶ olomoucké operě ke cti.³⁰⁷ Refleie byla dvojí. *Ariadnina*, z rukou Václava Vlníka se plně zdačila.³⁰⁸ Připravila operu *šsymbolizující a vkusný rámeček*,³⁰⁹ který zaujal svou přesvědčivostí.³¹⁰ Deník *Práce* vnímal rozpor mezi hudbou Martinů plnou moudrého nadhledu a lehkosti a mezi refleijním e-ením, které s ní nesouzněly.³¹¹ Jako krok do inscenace dost nezapadající označil Jedlička³¹² výstupy Kreontových ozbrojenců. Nedostatek byl vnímán i ve zpracování Kreontovy postavy (předeveím jeho zlom), ale i ve výběru

---

³⁰¹ Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965.

³⁰² Klusák, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965.

³⁰³ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře Ariadny a Antigony. *Strážl lidu (Olomouc)*, ro. 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³⁰⁴ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře Ariadny a Antigony. *Strážl lidu (Olomouc)*, ro. 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³⁰⁵ Ariadna a Antigona jako opery. *Lidová demokracie (Brno)*, ro. XXI., . 90, 1. duben 1965.

³⁰⁶ Ariadna a Antigona jako opery. *Lidová demokracie (Brno)*, ro. XXI., . 90, 1. duben 1965.

³⁰⁷ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře Ariadny a Antigony. *Strážl lidu (Olomouc)*, ro. 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³⁰⁸ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro. XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³⁰⁹ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro. XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³¹⁰ Tamtéž.

³¹¹ Olomoucká opera v Praze. *Práce (Praha)*, ro. XXI., . 268, 9. listopad 1965.

³¹² Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře Ariadny a Antigony. *Strážl lidu (Olomouc)*, ro. 45, . 13, 30. b ezen 1965.

pohybových prvků (např. jifi zmínění ozbrojenci).³¹³ Refleje Krejčího *Antigony* se ujal E. F. Vokálek, který oproti Vlníčkovi ráz hudby a záměr skladatel v respektoval.³¹⁴ Kladně byla hodnocena především jeho práce se sborem.³¹⁵ Ten byl stylizovaný v duchu jevištního oratoria.³¹⁶ Hereckou akci omezil režisér na minimum a sbor tvořící statické sestavy mohl mnit svým pohybem mezi uzavřenými úseky jevištního prostor.³¹⁷ Tím se Vokálek vypořádal s nezvyklou formou scénické kantáty svérázná a funkční. Hudba *Ariadny* řízená dirigentem Pavlem Pokorným vystihovala *šzvukové bohatství orchestrálního partuře*.³¹⁸ Dirigent [š] [í] *podtrhl návrat k Monteverdimu a [í] [í] funkci závěrečného Lamenta*,³¹⁹ které svým klidem uzavírá celoživotní operní dílo Bohuslava Martinů, *šzd raznilo*.³²⁰ Orchester znějící afl komorně se stylovým požadavkům dirigenta přizpůsobil, a tak mohli posluchači zaslechnout přesvědčivý zvuk plný oscilace mezi antickou strohostí a senzualismem.³²¹ Právě hudba byla na představení *Ariadny* ceněna nejvíce. Hudební provedení *Antigony* vedené Františkem Preislerem bylo také na pozoruhodné úrovni.³²² Dirigenta dle *Hudebních rozhledů*³²³ strhla síla a přesvědčivost hudby I. Krejčího. Preisler dokázal vyhmátnout oprávněný hudební charakter díla³²⁴ a vyzvednout tragickou monumentalitu, k čemuž mu dopomohl i jifi zmíněný sbor.³²⁵ Scéna *Ariadny* vytvořené J. A. Tmalkem byla [š] [í] *zahalená pr hlednou oponou, s blýskajícími stěnami tajuplného domu [í] [í]*.³²⁶ Tmálek tak společně s režisérem Vlníčkem podtrhl pohádkově fantastickou atmosféru hry.³²⁷ Podobně i *Antigonina* scéna vytvořená Procházkou plně odpovídala duchu opery svou strohostí a úsporností.³²⁸ Byla [š] [í] [í]

³¹³ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³¹⁴ Olomoucká opera v Praze. *Práce (Praha)*, ro . XXI., . 268, 9. listopad 1965.

³¹⁵ Olomoucká opera v Praze. *Práce (Praha)*, ro . XXI., . 268, 9. listopad 1965.

³¹⁶ Olomoucká opera v Praze. *Práce (Praha)*, ro . XXI., . 268, 9. listopad 1965.

³¹⁷ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Stráž lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³¹⁸ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Stráž lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³¹⁹ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³²⁰ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³²¹ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³²² Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³²³ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³²⁴ Olomoucká opera v Praze. *Práce (Praha)*, ro . XXI., . 268, 9. listopad 1965.

³²⁵ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Stráž lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³²⁶ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Stráž lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³²⁷ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Stráž lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³²⁸ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Stráž lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

redukovaná na schodiště po celé šířce jeví se a na dva mohutné kvádry nad ním visící.³²⁹ Sólisté oper byli kritikou především chváleni. Ariadna (Růžena Jelínková) šuspokojila nekonvenčním vystupováním,³³⁰ a přes nevelký hlas také propracovanými scénickými polohami.³³¹ Jako host podala v roli Ariadny znamenitý výkon³³² také Miriam Tůpurovská. Výborně si vedla dvojice Stanislav Zajíček a Josef Klán, který prokázal své vynikající pěvecké kvality, a kromě Ariadnina Minotaura znamenitě vytvořil i postavu Theiseisia.³³³ Kritikou opovrhovaná Zdena Talpová v roli Antigony se během pražského vystoupení pochlubila hlasem, který se ve Smetanově divadle neztrácel, a který byl vyhodnocen jako rozvojeschopný.³³⁴ Sólisté zvyklí na komornější prostory olomouckého divadla s větší pražskou prostorou malinko zápasili, podobně se v Praze ztrácela také přesnost orchestrálního podání.³³⁵ S odstupem je však třeba říci, že citlivá volba dvou soudobých jednoaktovek, které oslovily i pražskou odbornou kritiku, se olomouckému divadlu vydařila.

---

³²⁹ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Strážník lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³³⁰ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³³¹ Antigona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

³³² Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Strážník lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³³³ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Strážník lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³³⁴ Jedlička, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Strážník lidu (Olomouc)*, ro . 45, . 13, 30. b ezen 1965.

³³⁵ Olomoucká opera v Praze. *Práce (Praha)*, ro . XXI., . 268, 9. listopad 1965.

5 Voják a tane nice ó 1966

5.1 Historické ukotvení

Nacházíme se v období Pražského jara. Společenské prostředí a historické události jsou totálně s kapitolou minulou, jelikož opera je provedena o pouhý rok později.

5.2 Divadlo v době provedení inscenace

Scéna od r. 1965 neprobíhala výraznými změnami, proto je tato kapitola totálně s *Divadlem v době provedení inscenace* Ariadny.

5.3 Vznik opery a její obsah

R. 1965 navštívila představení skladatelova choť, a právě tehdy jsme hovořili o její tvorbě. Bohuslav Martinů (1894–1972) a tak jsme se dostali ke starším dílům, která zůstávají zapomenuta (1927),³³⁶ dodal editel opery. V rozhovoru se dostali právě k operě *Voják a tane nice*, kterou Martinů dokončil r. 1927,³³⁷ a která měla svou premiéru šv Brno 5. května 1928.³³⁸ Skladatel formálně vyšel z neoklasicismu,³³⁹ nicméně jeho šneoklasicismus je zde opravdu hodně odlišný od toho šariadnovského. Mladý Martinů se touto svou celistvou prvotinou obrací také k jazzu a na základě Budínova³⁴⁰ libreta tvoří *šroztan enou hudební grotesku*,³⁴¹ kterou Mihule připodobuje k *šrukavici hozené operním scénám s estetikou jejich repertoárové vážnosti a patosu*.³⁴² Ve své kritice charakterizuje dílo i B. Karásek slovy: *šVoják a tane nice je typickým dítětem své doby, té –astné umlecké atmosféry dvacátých let, která oplodnila naše umění o jazz a dadaismus a vykvetla kouzelným květem poetismu nejen v básnictví, ale také v novém pohledu na divadlo. Není třeba tu zdrazňovat, že to byla úrodná půda, jak pro umění Nezvalovo, že odtud rostl E. F. Burian, J.*

---

³³⁶ Pokorný, Pavel. *Program DOSO: Bohuslav Martinů Voják a tane nice*, 47. sezona, 1966, f. 11 r.

³³⁷ Karásek, Bohumil. *Voják a tane nice. Hudební rozhledy*, ro. XIX., č. 22, 1966, s. 684.

³³⁸ Měřínek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martinů*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 40.

³³⁹ Štávil na přelomu staré buffy v podstatě pracující s uzavřenými celky, střídanými sólovými zpěvy, ansámblu, písňová díla (1927) a taneční scénou. Š. Karásek in *Hudební rozhledy*, 1966, s. 684

³⁴⁰ JUDr. Jan Löwenbach

³⁴¹ Mihule, Jaroslav. *Martinů: Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 150

³⁴² tamtéž

Honzl, J. Frejka, stejn tak jako ada znamenitých malí a výtvarník , a rovn fl Voskovec, Werich a J. Jeřek. Ne nadarmo jsem si nechal ve svém vý tu naposled práv tuto trojici. Mnohé v ope e Voják a tane nice je paraleln probíhající proces; vřdy první hra, kdy se tyto tři strážníci÷ poprvé setkali, premiéra Skafandr je z roku 1928 a to je uřl práv rok, kdy operní prvotina B. Martin m la svou premiéru v Brn . Třbo z ejm o vyřád ení spole enského ovzdu-í n eho, co bylo tehdy řve vzduchu÷ Martin cht l toto klima p esadit do opery.ř³⁴³

D j opery je prostý, p ipomínající osud Figar v:

řKalidorus se dozví, ře jeho milá, tane nice Fenicie, má být provdána jako otrokyn . Harpax, spartský voják, uřl dokonce na ni uzav el smlouvu a zaplatil zálohu. Pomoci má Kalidorovi jeho bystrý sluha Pseudolus. Ten skute n dokáře v as opat it pot ebný obnos, aby mohla být Fenicie vykoupena. Obratnými machinacemi nakonec dosáhne nejen toho, ře se milenci musí od sebe rozlou it, ale do kají se s pomocí li-áka Pseudola i souhlasu rodi k s atku.ř³⁴⁴

5.4 Olomoucké provedení

OBSAZENÍ.³⁴⁵

Dirigent ř Pavel Pokorný

Reřfiser ř Václav V řfík j. h.

Choreograf ř Rudolf Kahánek j. h.

Scéna a kostýmy ř arch. J. A. řřlek j. h.

Senátor Bambula, majitel no ního podniku ř Josef řřlista

Simone, velkoobchodník s dámským prádlem ř Milan K es an

Jeho řlena ř Boflena Ministrová

Kalidorus, jejich syn ř Konrád Tu ek

---

³⁴³ Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

³⁴⁴ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 150.

³⁴⁵ p evzato z programu k inscenaci: Pokorný, Pavel. *Program DOSO: Bohuslav Martin ř Voják a tane nice*, 47. sezona, 1966.

Pseudolus, sluha u Simona ó Hynek Maxa

Aloisie, Pseudolova milenka ó Amálie Braunová

Fenicie, tane nice v baru Bambulov ó Vlasta Ployharová

Harpax, vojenský posel ó Václav Eremiá-

Zp va ka v baru ó R flena Jelínková

Dílo má ov-em kv li své bujarosti, kyprosti a jazzové nevázanosti spoustu dramaturgických problém . Martin totiž cht l, aby divák b hem p edstavení nevy-el z údivu.³⁴⁶ Olomoucké provedení ov-em necht lo pouze pobavit. M lo v úmyslu upozornit i na špravdivost p íb hu.õ³⁴⁷ Proto, jak pí-e V. V flník v programu k inscenaci: š*Stahujeme d j opery do dvou jednání, ímfl usilujeme o flivý spád a v t-í srozumitelnost,õ*³⁴⁸ a navíc, jak dodává Pokorný š*jsme p enesli d j z antiky (í) do sou asného velkom sta.õ*³⁴⁹ Tamfránek také srovnává brn nské provedení s tím olomouckým: š*Cht l-li Budín ud lat z Plautovy komedie revui, balet, operetu (í). V Olomouci zvolili formu muzikálu.õ*³⁵⁰ Abychom pochopili onu p ebujelost, ekn me si je-t , fle: š*Do d je zasahují nejrozmanit j-ími vstupy refisér, nápoj da, kritik z publika (í). Zn jí tu módní jazzové tance i -ansony a premiérový program (Brno 1928) za azuje mezi ú inkující i liftboys, girls, jazzband.õ*³⁵¹

Inscenace Martin provedená rok po Ariadn m la v tisku ohlas. B hem íjna 1966 vy-la kritika v *Novém Svitavsku* (OPERA B. Martin : šVoják a tane niceõ), v *Mladé front* (Martin neznámý), v olomoucké *Stráflí lidu* (Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceõ), v *Nové svobod* (Voják a tane nice v Olomouci) a v neposlední ad také v *Hudebních rozhledech* (Voják a tane nice).

Refisér do p vodní podoby díla hodn zasáhl. Tento š[í] *dramaturgický zásah nez stal jen u sestru n ní, [í] ale promítl se do celé koncepce p edstavení.õ*³⁵² Pestrý d j

---

³⁴⁶ Pokorný, Pavel. *Program DOSO: Bohuslav Martin ó Voják a tane nice*, 47. sezona, 1966, f. 15 r.

³⁴⁷ Pokorný, Pavel. *Program DOSO: Bohuslav Martin ó Voják a tane nice*, 47. sezona, 1966, f. 15 r.

³⁴⁸ Tamtéfl.

³⁴⁹ Pokorný, Pavel. *Program DOSO: Bohuslav Martin ó Voják a tane nice*, 47. sezona, 1966, f. 11 r.

³⁵⁰ Tamfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 40.

³⁵¹ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 150-151.

³⁵² Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

plný p veckých ísel, mluveného slova, tanc ,³⁵³ a dokonce i striptýzu,³⁵⁴ jemuffl dominovala šjisk ivá a skv le rytmicky cít ná hudbaõ,³⁵⁵ byl p esunut do moderního velkom sta. ³⁵⁶ Výslednou podobou, která zúffila t i jednání do dvou,³⁵⁷ byl š[í] *apartní muzical*.õ³⁵⁸ Práv úpravu opery, která dodala p edstavení jiskru a rytmus, vnímá kritika jako nejsiln j-í stránku inscenace.³⁵⁹ Mohlo by se zdát, fle p vab bude krácením oslaben ó nebylo tomu tak. Jevi-t z stalo roztan eno.³⁶⁰ Zúffení se týkalo p edev-ím vypu-t ní neaktuálních naráflek, coff p idalo ope e na srozumitelnosti.³⁶¹ Díky deportaci do prost edí velkom sta se refisér mohl zablýsknout sérií vtipných nápad a samotný text tak získal vtipnou intonaci.³⁶² Mezi neot elé nápady lze zasadit automobil i policejní skútr na scén .³⁶³ P edstavení m lo spád a dominantou celého kusu byla p edev-ím chu diváka pobavit.³⁶⁴ Hudební stránku m l na starost Pavel Pokorný. Jeho nastudování bylo šmuzikantsky plnokrevnéõ³⁶⁵ a m lo š[í] *-vih, spád i vtíp*.õ³⁶⁶ Karásek³⁶⁷ ocenil uplatn ní rytmické jisk ivosti a zdánlivou neproblematí nost provedení, za nífl se skrývá spousta zvukové fantazie a schopnost ú inn dramaticky gradovat. Pokorný také usiloval o kontakt hudby se scénou a orchestr pod jeho rukou zvládl vysoké nároky partitury hrav , s ideálním vyuffitím dynamiky.³⁶⁸ Jediným kazem byla š[í] *ne práv istá intonace fles* .õ³⁶⁹ Do inscena ního zám ru také p esn zapadala³⁷⁰ bohat

³⁵³ Klime-, Miroslav. Martin neznámý. *Mladá fronta*, ro . XXII., . 6708, 20. íjen 1966, s. 5.

³⁵⁴ Praflanová, Tř pánka. OPERA B. Martin : šVoják a tane niceõ. *Nové Svitavsko*, ro . VI., . 43, 28. íjen 1966.

³⁵⁵ Klime-, Miroslav. Martin neznámý. *Mladá fronta*, ro . XXII., . 6708, 20. íjen 1966, s. 5.

³⁵⁶ Praflanová, Tř pánka. OPERA B. Martin : šVoják a tane niceõ. *Nové Svitavsko*, ro . VI., . 43, 28. íjen 1966.

³⁵⁷ Praflanová, Tř pánka. OPERA B. Martin : šVoják a tane niceõ. *Nové Svitavsko*, ro . VI., . 43, 28. íjen 1966..

³⁵⁸ Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

³⁵⁹ Jedli ka, Jaromír. Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceõ. *Stráfl lidu*, ro . 46, . 86, 28. 10. 1966, s. 2.

³⁶⁰ Jedli ka, Jaromír. Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceõ. *Stráfl lidu*, ro . 46, . 86, 28. 10. 1966, s. 2.

³⁶¹ Praflanová, Tř pánka. OPERA B. Martin : šVoják a tane niceõ. *Nové Svitavsko*, ro . VI., . 43, 28. íjen 1966.

³⁶² Jedli ka, Jaromír. Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceõ. *Stráfl lidu*, ro . 46, . 86, 28. 10. 1966, s. 2.

³⁶³ Voják a tane nice v Olomouci. *Nová svoboda*, ro . 22, . 252, 20. íjen 1966.

³⁶⁴ Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

³⁶⁵ Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

³⁶⁶ Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

³⁶⁷ Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

³⁶⁸ Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

³⁶⁹ Voják a tane nice v Olomouci. *Nová svoboda*, ro . 22, . 252, 20. íjen 1966

³⁷⁰ Karásek, Bohumil. Voják a tane nice. *Hudební rozhledy*, ro . XIX., . 22, 1966, s. 684.

prokomponovaná choreografie Karhánkova. Balet vedený ve sviřném tempu³⁷¹ m l š[í] *flivý puls*.³⁷² Jediným nedostatkem byla pohybův nep esná flenská ást baletního souboru.³⁷³ Scéna tvo ená J. A. Tálkem m la na úsp chu inscenace výrazný podíl.³⁷⁴ Jevi-t bylo potařeno ernou látkou a orámováno zav –enými, bíle konturovanými tverci, které m ly také funkci promítacích pláten.³⁷⁵ Scéna, která dala ta-ka ici jemný p vab, a zároveň výrazn soudobý výtvarný rámeč,³⁷⁶ oplývala zajímavými dekoracemi, které se vozily na scénu (nap . bar i koupelna s dámou v mýdle).³⁷⁷ Sólisté Josef Tálka jako Bambula a Hynek Maxa v roli Pseudola se po p vecké stránce úsp –n p eorientovali na neoperní projev, a také uplatnili –iroký rejst ík komického herectví,³⁷⁸ pro n fl m li evidentní p edpoklady.³⁷⁹ Z rolí flenských zaujala jemná³⁸⁰ Vlasta Ployharová jako Fenicie a Aloisie temperamentní³⁸¹ Amálie Braunové. š*Slibn se uvedl* [í]³⁸² také nový len souboru Milan Kes an, ale š*ani dal-í p edstavitel* [í] *nez stali svým rolím* [í] *nic dluřni*³⁸³ (nap . Eremiá– jako vojensky h motný posel Harpax i roz–afná Boflena Ministrová jako Kalidorova matka).³⁸⁴

---

³⁷¹ Prařlanová, Tř pánka. OPERA B. Martin : šVoják a tane niceř. *Nové Svitavsko*, ro . VI., . 43, 28. íjen 1966.

³⁷² Jedli ka, Jaromír. Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceř. *Stráfl lidu*, ro . 46, . 86, 28. 10. 1966, s. 2.

³⁷³ Klime–, Miroslav. Martin neznámý. *Mladá fronta*, ro . XXII., . 6708, 20. íjen 1966, s. 5.

³⁷⁴ Klime–, Miroslav. Martin neznámý. *Mladá fronta*, ro . XXII., . 6708, 20. íjen 1966, s. 5.

³⁷⁵ Prařlanová, Tř pánka. OPERA B. Martin : šVoják a tane niceř. *Nové Svitavsko*, ro . VI., . 43, 28. íjen 1966.

³⁷⁶ Jedli ka, Jaromír. Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceř. *Stráfl lidu*, ro . 46, . 86, 28. 10. 1966, s. 2.

³⁷⁷ Prařlanová, Tř pánka. OPERA B. Martin : šVoják a tane niceř. *Nové Svitavsko*, ro . VI., . 43, 28. íjen 1966.

³⁷⁸ Klime–, Miroslav. Martin neznámý. *Mladá fronta*, ro . XXII., . 6708, 20. íjen 1966, s. 5.

³⁷⁹ Voják a tane nice v Olomouci. *Nová svoboda*, ro . 22, . 252, 20. íjen 1966.

³⁸⁰ Jedli ka, Jaromír. Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceř. *Stráfl lidu*, ro . 46, . 86, 28. 10. 1966, s. 2.

³⁸¹ Voják a tane nice v Olomouci. *Nová svoboda*, ro . 22, . 252, 20. íjen 1966.

³⁸² Jedli ka, Jaromír. Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceř. *Stráfl lidu*, ro . 46, . 86, 28. 10. 1966, s. 2.

³⁸³ Klime–, Miroslav. Martin neznámý. *Mladá fronta*, ro . XXII., . 6708, 20. íjen 1966, s. 5.

³⁸⁴ Jedli ka, Jaromír. Um lecký in olomouckého divadla ó K premié e opery šVoják a tane niceř. *Stráfl lidu*, ro . 46, . 86, 28. 10. 1966, s. 2.

6 Mirandolina ó 1982

6.1 Historické ukotvení

Od r. 1966 se dlouhých 16 let v repertoáru díla Martinů neobjevuje, probíhá zde totiž normalizace. V Sovětském svazu vládne Brežněv. Krutost jeho vlády je připodobována k vládě Stalina, tzv. neostalinismus (nepohodlní občané jsou nuceni k emigraci, umísťováni do psychiatrických léčeb, atd.) a propojena také s již zmíněnou doktrínou, která si osobovala právo zasáhnout v případě ohrožení socialismu. Pokud Brežněv vyzval k vládnutí další osobnosti, pak tím, kdo ujal komunistickou vládu skutečně kolektivně byl Michail Gorbačov, Brežněvův nástupce. Jasně si uvědomoval, že se SSSR postupně rozkládá, proto se snažil prosadit reformy. Na rozdíl od svých předchůdců uznal kladné stránky kapitalismu, a tím se také inspiroval. Pro tyto změny, týkající se posílení tržní ekonomiky a decentralizace řízení státu, se vžil název perestrojka neboli přestavba. Znakem demokracie se postupně začaly projevat i zde: postupně byla rušena cenzura, povoleno vznik hnutí. Jelikož reformy nebyly pro mnoho komunistů přijatelné, byli mnozí z nich ve vládě nahrazeni reformátory. Gorbačov se také začal opírat o názor lidu skrze propagaci otevřenosti (glasnosti) a demokratizace. V zahraniční politice jednal také jinak než bylo zvykem – snažil se prosadit teorii mírového soužití a vzájemné spolupráce. Svými kroky tak pobouřil jak komunisty konzervativní (nechtěli reformy), tak reformní (chtěli reform více). R. 1990 se proto stává prezidentem. Jednotlivé státy bývalého SSSR se postupně osamostatňují a 31. prosince 1991 se Svaz, a s ním i Varšavská smlouva a RVHP, úplně rozpadá.

Naše vláda vedená prezidentem Gustavem Husákem a generálním tajemníkem ÚV KS Milošem Jakešem se ovšem ke gorbačovským reformám přidat nehodlala. Stále zastávala stanovisko normalizační, brežněvovské. R. 1977 zde vzniká hnutí Charta 77, které vyzývá vedení státu k demokratické diskusi. Na to straníci reagují úvahami a pronásledováním signatářů. Na základě pětiletých evrat v okolních státech se začali protestovat i u nás. Václav Havel sepisuje petici Nkolik vět, pod kterou se podepisuje 30 000 občanů. Vrcholem pobouření společnosti stalo brutální potlačení pokojné studentské demonstrace 17. listopadu 1989. Společnost se po dlouhých letech nesvobody jasně a jednotně vzepěla a 29. prosince se stává prezidentem Václav Havel, disident a jeden z hlavních signatářů.

6.2 Divadlo v době provedení inscenace

Politicky motivovaný předchodce editel Konvalinky šel v dané situaci tím nejlepším
e-ním.³⁸⁵ Pro soubor nebyl neznámým, nebo se s ním několikrát setkali v roli šdirigenta
i refisera v nahrávacích frekvencích rozhlasu.³⁸⁶ Jifi v rozhlasovém studiu se Konvalinka
v noval hudb soudobé. Zajímavý je také fakt, že na dramaturgii spolupracoval s Pavlem
Pokorným,³⁸⁷ dirigentem a jeho předchdcem, který nebyl pro refim pijatelný. B hem jeho
vedení bylo r. 1975 divák m špo rekonstrukci op t zp ístupn no hledi-t Velkého divadla
(hlavní budova na Horním nám stí).³⁸⁸ Z jeho dramaturgie zmíníme špr kopnický po in³⁸⁹
uvedení Monteverdiho opery *Návrat Odysse v do vlasti* (1973), šnebo barokní opera stála
zcela mimo pozornost velkých divadel.³⁹⁰ Konvalinka p sobil v Olomouci pouhých p t
sezon, na efi byl špovolán do ela opery Národního divadla.³⁹¹ Nov zvolený operní editel
Reginald Kefer p i-el do Olomouce také z rozhlasu, tentokrát brn nského.³⁹² Soubor divadla
se v 80. letech roz-i uje o mladé talentované sólisty,³⁹³ ale také o mnoho zajímavých
hostujících refisér .³⁹⁴ Jako dramaturg navazuje Kefer na své předchdce. Jeho plán je
špestrou mozaikou zahrani ních i domácích titul (í).³⁹⁵ Mezi významné tituly adíme
soudobou eskou operu *Píse neumírá plze ského skladatele Ji ího Tř pánka*, uvedenou r.
1985. Opera sklidila zna ný úsp ch p edev-ím u odborné kritiky.³⁹⁶ P ímo pro Olomouc byla
napsána Klusáková *Dvanáctá noc* (1989), která je ozna ována jako šskute n výrazný

---

³⁸⁵ Hajdu, Filip ó Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 422.

³⁸⁶ Ondrejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 33.

³⁸⁷ Tamtéfi, s. 34.

³⁸⁸ Tamtéfi, s. 36.

³⁸⁹ Tamtéfi, s. 36.

³⁹⁰ Ondrejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 36.

³⁹¹ Hajdu, Filip ó Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 422.

³⁹² Tamtéfi.

³⁹³ Olga Koubková, Zdeka Mollíková, Vladislav Zápražný, Ji í Sulfenko ad. ó Tamtéfi.

³⁹⁴ Ondrejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 37.

³⁹⁵ Tamtéfi.

³⁹⁶ šHudba na zajímavý nám t je napsána s kompozi ní odborností, zaujme p vodností, a p edev-ím skýtá p íležitost k vytvo ení moderního syntetického divadla. A to se poda ilo vrchovatou m rou.ó Nekvasil, M.: *Operní novinka, Práce*, 17. ledna 1984. Citováno z Ondrejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 37.

dramaturgický po in.õ³⁹⁷ V plánu nechyb la ani populární Gershwinova opera *Porgy a Bess*.³⁹⁸ Na mezinárodním festivalu v Brn m lo úsp ch šprvní eskoslovenské nastudování opery Sergeje Sloninksého *Marie Stuartovna*.õ³⁹⁹ Reginald Kefer uvedl také t i opery Martin : r. 1982 *Mirandolinu* a r. 1986 v p edstavení s názvem *T i miniatury* jednoaktovku *Hlas lesa* a *Veselohra na most* v kombinaci s Baloghovým baletním kusem *D m Bernardy Alby*.⁴⁰⁰ Vzhledem k soudobosti Keferova plánu zapadá výb r mén známých d l Martin do jeho plánu. Po p evratu šdochází v divadle k reorganizaciõ⁴⁰¹, Kefer se vzdává funkce -éfa, ale v divadle z stává nadále jako korepetitor a dirigent.

O svém p sobení napsal ke svým 50. narozeninám krátkou sta , jejífl ást zde pro d kladn j-í seznámení s editeltem vkládáme:

šV Olomouci jsem rád. Na-el jsem tu své bývalé spolufláky, dirigenty Zvonimíra Sk ivana a Pavla Pokorného, ti jsou skv lí, kamarádství je základní vztah i na-eho pom ru pracovního. Poda ilo se mi získat pro soubor adu mladých lidí ó jen mít podmínky je udrflet! Ale vyhledávat talenty, to je rozko-! Ztrácet je, to je trpké. Ale zase znovu hledám, na-t stí mne to baví, je to m j koní ek.

Dramaturgický plán. Vzorem dramaturga byl pro mne v Brn Václav Nosek. Dramaturgie, to je svým zp sobem budoucnost. Ale také kontinuita. V Nedbalov sfé e vezm me t eba Strausse (jako program), v Hellerov zase Zemlinského, TØstakovi e, Respighiho! Z Krej ího údobí si pov-ímn me jeho eského a ruského repertoáru! Z Pokorného dramaturgie zas vyberme Honeggera a Hindemitha. Je t eba n jak navázat a také vykro it dál. Tamberg, Slonimskij. Není to tak jednoduché! Lidé (hlasy, instrumentalisté, herci atdí), finance, devizy! Chystáme Euryantu, patrn první provedení u nás. Kurt Honolka sympaticky chce rehabilitovat toto pozoruhodné Weberovo dílo. V p í-í sezón uvaflujeme o Gluckovi. Chci jít dále v návaznosti na to, co se d je ve sv t , ale chci také v eské sou asné ope e objevovat to nejl Áí áí áí pot eboval bych t i ty i flivotní

---

³⁹⁷ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 37.

³⁹⁸ Tamtéfl, s. 39.

³⁹⁹ Hajdu, Filip ó Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera, opereta a balet*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 422.

⁴⁰⁰ Hudec, Vladimír. *T i miniatury*. *Stráfllidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴⁰¹ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 40.

padesátky na to, abych sta il alespo áste n naplnit funkci –éfa opery jednoho ze st edn velkých divadel u nás. V ervenci jsem dovr-il teprve tu první.

Vá–Reginald Kefer.õ⁴⁰²

6.3 Vznik opery a její obsah

Mirandolina, sedmá opera Bohuslava Martin , vznikla za sedm m síc (prosinec 1953- ervenec 1954). Jednalo se o dal-í operu, kterou za svého fivota skladatel nikdy nezhlédl. Nám t této italské opery

Jiřl v první kapitole shrnující díla jsem Mirandolinu krátce charakterizovali. Goldoniho nám t Martin dlouho zvařloval a afl v období prosinec 1953 ó ervenec 1954⁴⁰³ svou vizi realizoval v podob libreta a partitury. Sám si p ipravil také libreto, poprvé na italský text. K výb ru jazyka se s láskou vyjád il: *šje to zp vný jazyk a p kn se s ním pracuje.õ⁴⁰⁴*

šD j je prostý: p vabná florentská hostinská Mirandolina si umíní, fle koketerií a lichocením poplete hlavu zap isáhlému nep íteli fien, drsnému nezdv o áku a staromládeneckému morousovi rytí i Rippafrattovi. Afl rytí podlehne svod m, padne jí poko en k nohám a prosí o lásku, je potrestán výsm -ným odmítnutím za své d ív-j-í nerudné hrubiánství. Mirandolina dává ko-em i svým dv ma dal-ím urozeným nápadník m, lakotnému a je-itnému markýzovi i kavalírsky -t drému hrab ti, a provdá se za svého í-níka Fabrizia.õ⁴⁰⁵

Sám skladatel operu charakterizuje jako *šlehkou, nekomplikovanou v c s d razem na zp vnost.õ⁴⁰⁶* Zárove si v-ak uv domoval, fle se nejedná o typickou soudobou operu, *škerá má být psychologickým popisem (í),õ⁴⁰⁷* nebo je milá a veselá od za átku afl do konce. Opera vskutku veselá je, a koli se zde humor musí uchopit jinak nefl v inoh e. Dle programu olomouckého divadla se jedná o hudbu afl *šrossiniovskou, ale osobitou, eskouõ⁴⁰⁸* a humor

---

⁴⁰² Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Old icha Stibora . 1: *T i miniatury*, sezona 1986/87.

⁴⁰³ Pokorný, Pavel. *Program Státního divadla Old icha Stibora v Olomouci . 18: Mirandolina*, sezona 1981/82.

⁴⁰⁴ Martin citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 429.

⁴⁰⁵ p evzato z programu k Mirandolin

⁴⁰⁶ Dopis BM Milo-i Třfránkovi. Citováno z Třfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 101.

⁴⁰⁷ Tamtéřl.

⁴⁰⁸ Pokorný, Pavel. *Program Státního divadla Old icha Stibora v Olomouci . 18: Mirandolina*, sezona 1981/82.

sice jadrný je, ale k obhroublosti má daleko. Divadla ovšem označila, k autorovi pro ekvapení, partituru za špili–t fkou. ⁴⁰⁹ Olomoucké divadlo se k tomuto názoru přiklání, dokonce je zde její složitost podobná k Wagnerovu *Falstaffovi*: *šRytmická spádnost allegrových ansámblů musí jen jiskřit v prozračné a srozumitelné hybnosti.* ⁴¹⁰ Martin měl v úmyslu vytvořit *šmoderní komedii,* ⁴¹¹ vyrůstající z tradice díla Smetanova, prozářenu lidovou moudrostí. Zároveň však tušil, že v českém ovzduší se z ní může velice rychle stát cirkus. ⁴¹² Světová premiéra *šve Smetanovo divadlo v Praze* ⁴¹³ (17. květen 1959) toto neblahé tušení potvrdila. Reflektor L. Mandaus ovšem nepochopil ducha díla a *Mirandolinu* napasoval do úzkých rámců komedie dell'arte. Tou se sice Martin zabýval také, ale v úplně jiných souvislostech, v opeře svého prvního kompozičního období, v opeře *Divadlo za branou*, které mělo světovou premiéru v Brně o více jak dvacet let dříve. Program ovšem uje operu spoustou prvků: *šMirandolina je pro vabná, zábavná, stylově jednotná operní konverzace. Hravá, durová, brilantní, úsměvná, rozmarná, moderní česká buffa, tematicky sjednocené jemné scherzo.* ⁴¹⁴ Mihule se o ní zmíňuje jako o *šrozsmárné odpoinkové opeře buffa, pro níž lze potěšit krásným zpěvem a vtipnou hudbou* ⁴¹⁵ a dirigent Václav Nosek doplňuje: *šje to hudba divadla, které se neproflívá, ale které se hraje a je to hudba komedie.*

6.4 Olomoucké provedení

OBSAZENÍ. ⁴¹⁶

Dirigent: Pavel Pokorný

Reflektor: Jiří Glogar

Scéna: ing. arch. Jiří Procházka

⁴⁰⁹ Pokorný, Pavel. *Program Státního divadla Oldřicha Stibora v Olomouci . 18: Mirandolina*, sezona 1981/82.

⁴¹⁰ Pokorný, Pavel. *Program Státního divadla Oldřicha Stibora v Olomouci . 18: Mirandolina*, sezona 1981/82.

⁴¹¹ Vzpomínka BM na *Mirandolinu* v dopise Miloši Měřánkovi z jara 1958. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 100.

⁴¹² Dopis BM Miloši Měřánkovi ze 14. května 1959, Nice. Citováno z Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 101.

⁴¹³ Měřánek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martině*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 101.

⁴¹⁴ Pokorný, Pavel. *Program Státního divadla Oldřicha Stibora v Olomouci . 18: Mirandolina*, sezona 1981/82.

⁴¹⁵ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 432-33.

⁴¹⁶ převzato z programu k inscenaci: Pokorný, Pavel. *Program Státního divadla Oldřicha Stibora v Olomouci . 18: Mirandolina*, sezona 1981/82.

Kostýmy o Eli-ka Zapletalová

Hudební p íprava o Vladimír Sochor

Rytí di Rippafratta o Jaroslav Majtner/Pavel Stejskal

Markýz di Forlimpopoli o Jaromír B ezina/Ji í Kalendovský/Hynek Maxa

Hrab døAlbafiorita o Ján Kostanty/Konrátd Tu ek

Mirandolina, hostinská o Daniela Opravilová/Iveta fiiflavská

Ortensia, here ka o Petru-e Cimburková/Vlasta Ployharová

Denjanira, here ka o Boflena Ministrová, Jana Regalová

Fabrizio, í-ník o Jan Koubek/Jan Pleticha

Sluha rytí v o Václav Eremiá-/Josef Sitko

P ekupník o Augustin Horký

tane ní role Cikánka o Jaroslava Dubnová

Bohužel jsme nena-li fládné recenze k provedení tohoto díla Martin .

7 Hlas lesa a Veselohra na most – o 1986

7.1 Historické ukotvení

Je shodné s kapitolou předlohou.

7.2 Divadlo v době provedení inscenace

Operu stále řídí Reginald Kefer.

7.3 Vznik oper a jejich obsah

Po krátkých čtyřech letech se Martin objevuje na scéně Divadla Oldicha Stibora opět, stále pod taktovkou ředitele Oldicha Kefertera. A to hned ve dvou podobách – scénicky jsou zde ztvárněny dvě, převážně rozhlasové, jednoaktovky: *Hlas lesa* a *Veselohra na most*. Z hlediska hudebního vývoje Martin se nacházíme na konci období, které pro účely této práce označujeme jako *Divadlo pro lid*. Martin skládá tato díla souběžně s jinými zmíněným Divadlem za branou a jeho popud nyní není vnitřní, nýbrž vnější. Měfránek, velký propagátor Martin, jeho spolupracovník a přítel, říká: *„Hledali jsme (i) nějaký pramen pro újmu a volba padla na nás. rozhlas (i)“*⁴¹⁷ Nejprve přišel Martin *Hlas lesa*, který je psán na velmi vzácné, a také *šjediné p vodní libreto Vít zslava Nezvala*.⁴¹⁸ *„Poetický text blízky lidové slovesnosti (i) vyjádil skladatel hudbou, která t řlí z eské melodie a tanečních rytmů.“*⁴¹⁹ Celý pohádkový děj je zářmován *šsurrealistickou atmosférou*.⁴²⁰

ŠNešťastná dívka je v temném hvozdu uloupena loupeřníkem, který ji přivede jako kořist k táborovému ohni a prohraje v kartách. Nový majitel určí Šžbořlí na prodej – staré – enký ce a na rozloučenou dá dívce dobrou radu: *Ššládná baba mladou dívku nesnese, sle no, zakuklete se! – Mezitím se v – ak – enký ce dostane je – t jiného pot – ení: loupeřníci ulovili v lese myslivce. Neukáfle se p řlí – galantní; místo řlivota po boku staré – enký ky volí raději smrt. Los rozhodne, kdo bude jeho katem. Av – ak neuv – itelné jsou cesty osudu! Myslivce má popravit nepravý, zakuklený loupeřník, jímž není nikdo jiný (i) než*

---

⁴¹⁷ Měfránek, Miloš (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin*. Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 67.

⁴¹⁸ Pozvání na premiéru. *Kdy, kde, co (Olomouc)*, září 1986.

⁴¹⁹ Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Oldicha Stibora . 1: *T i miniatURY*, sezona 1986/87.

⁴²⁰ Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Oldicha Stibora . 1: *T i miniatURY*, sezona 1986/87.

myslive kova milá. A tak zatímco loupeřníci znovu usedají k svému o ku, kon í kdesi v lese objeím milenc p íb h lásky ztracené a znovu nalezenéí ō⁴²¹

Druhou jednoaktovkou je Veselohra na most :

Most. Na jedné stran vojsko, na druhé také. Mám lístek k p echodu mostu. Dál m nepustí, ale nepustí m ani nazp t, jelikof lístek není na cestu nazp t. Na most je uv zn na Popelka (snoubenka Syko-e) a soused Bedro (mufl Evy) za ínají si spolu, v tom p íjde Syko-, poté i Eva ó jsou rozhádání, kv li nev e svých partner , ale pry z mostu nemohou p íjde potrhly u itel s je-t divn j-í hádankou: šJelen se pase v obo e, která je obehnána, fle ji ani holub nep eletí, kudy tedy jelen ute e?ō (Máfránek, s. 69) p íchází vít zství vojska = konec v zn ní na mostu = konec hádek v-ichni se mají rádi, u itel p íchází na odpov : Jelen neute e nikudy!

D j se m fle zdát opravdu komický, ale zároveň je v n m skryt smysl mnohem hlub-í: *šNejde ov-em jen o fálřivost nebo o trápení pana u itele s nevy e-itelnou hádankou: ty lidi ky zadržela na most válka a jimi se demonstruje její nesmyslnost i nep irozenost rozd lení sv ta, rozp lení zemí i m st um lou hranicí, která znemofl uje u p íbuzným, aby se nav-tívilí. Grotesknost byrokratického vojáckého drilu a parodická stylizace války jako v loutkovém divadle p ipomene Májkovo ŠNest ílejte, jsou tady lidi!-ō⁴²² Z tohoto pohledu by se dílo dalo opravdu chápat jako protest proti nesmyslnosti války. šVeselohru na most zhlédli olomou tí diváci ufl p ed n kolika lety p i zájezdu ostravské opery.ō⁴²³ Krom toho byla opera uvedena také r. 1948 v Brn , 1950 v Plzni a r. 1951 sklídila obrovský úsp ch v New Yorku. Máfránek komentuje tuto událost: *šKlicpera umocn ný hudbou Martin p edstavuje typický p íklad paradoxu sv tovosti: spontánní a p esné zpracování jednoduchého, nenáro ného nám tu, v n mfl elementární fřivotní city a vztahy a opravdový humor, jefl jsou úd lem v-ech lidí, spojují lov ka s lov kem.ō⁴²⁴ Opera se stává operou roku a získává prestiřní ocen ní Kruhu newyorských kritik .⁴²⁵ Fakt, fle V. K. Klicpera obdržel pár let p ed uvedením v Olomouci -ek za nejlep-í operní libreto,⁴²⁶ je sice pot -ující, ale autor byl v té dob jifl dlouho po smrti.⁴²⁷ Ob opery byly uvedeny v jednom ve eru s brilantní miniaturou Baloghovou. Ten**

---

⁴²¹ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 215.

⁴²² Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Old icha Stibora . 1: *T i miniatuřy*, sezona 1986/87.

⁴²³ Hudec, Vladimír. *T i miniatuřy. Stráflřlídú*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴²⁴ Máfránek, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 69.

⁴²⁵ Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Old icha Stibora . 1: *T i miniatuřy*, sezona 1986/87.

⁴²⁶ Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Old icha Stibora . 1: *T i miniatuřy*, sezona 1986/87.

⁴²⁷ umířá r. 1859

tane n zpracoval drama Federica García Lorcy s názvem D m Bernardy Alby. Nebyl, jako mnozí choreografové, inspirován prvotn hudbou, nýbrfl p íb hem.⁴²⁸ Tancem v–ak Balogh nechce pouze šilustrovat p íb h,⁴²⁹ za d leflité pokládá emoce, proto je jeho primární touhou skrze tanec špostihnout niterný sv t Bernardy a jejích dcer.⁴³⁰

7.4 Olomoucké provedení

OBSAZENÍ OPERY HLAS LESA:⁴³¹

Dirigent ó Pavel Pokorný

Reflisér ó Ji í Glogar

Scéna ó Karel Zmrzly j. h.

Kostýmy ó Iva Bená ková j. h.

Pohybová spolupráce ó Emil Smetana

Sbormistr ó Lubomíra Novotná

Korepetitorka ó Milada St ídecká

Rozhlasová opera na text Vít zslava Nezvala

Nev sta ó Petru–e Cimburková/Zde ka Mollíková

Mysliverk ó Ond ej Doleflal/Václav Málek

1 loupeflník ó Ji í Horký/Vladislav Zápraflný

2. loupeflník ó Jan Koubek/Konrád Tu ek

3. loupeflník ó estmír Mlé ka/Vladimír T ebický

Loupeflníci ó Augustin Horký/Ludvík Koutný/Vladimír Fujerík

---

⁴²⁸ Hudec, Vladimír. T i miniatury. *Stráfllidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴²⁹ Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Old icha Stíbor . 1: *T i miniatury*, sezona 1986/87.

⁴³⁰ Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Old icha Stíbor . 1: *T i miniatury*, sezona 1986/87.

⁴³¹ p evzato z programu k inscenaci: Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Old icha Stíbor . 1: *T i miniatury*, sezona 1986/87.

Trnký ka ó Amálie Kadl íková/Olga Koubková

OBSAZENÍ VESELOHRY NA MOST.⁴³²

Rozhlasová opera na text V. K. Klicpery

Popelka ó Jana Majtnerová/Iva Ságnerová

Syko—ó Richard Haan/Jaroslav Majtner

U itel ó Ladislav Malínek/Franti-ek Týřta

Bedro ó Richard Novák j. h./Ji í Sulřenko

Eva ó Olga Koubková/Jana Regalová

D stojník ó estmír Mlé ka/Vladislav Záprařný

Strářle p átelské ó Zden k Kadl ík, Augustin Horký, Alois Gruber, Antonín Schindler

Strářle nep átelské ó Ji í Ku era, Hynek Maxa ml., Vladimír Fujerík, Ludvík Koutný

V olomouckém divadle byly tyto dv jednoaktovky provedeny spole n s baletním p edstavením *D m Bernardy Alby* v pásmu nazvaném *T i miniatury*. Nalezli jsme pouze jednu recenzi, takře není mořno hodnotit p edstavení zcela objektivn , nicmén , alespo atmosféru lze skrze Hudec v láněk zachytit.

Hlas lesa, jehoř refle se ujal Ji í Glogar, si dle Hudec⁴³³ zaslouřila více neř pouze zdvo ilý potlesk. Hudbu m l na starosti Pavel Pokorný, jehoř orchestr p ed nástrahami komorní partitury z ásti neobřtál.⁴³⁴ Oproti tomu se sv tov proslulé *Veseloh e na most* dostalo vcelku spontánního p íjetí.⁴³⁵ Výřka byla v nována reřisérovi, který dostate n nectil

---

⁴³² p evzato z programu k inscenaci: Pokorný, Pavel. Program Státního divadla Old icha Stibora . 1: *T i miniatury*, sezona 1986/87.

⁴³³ Hudec, Vladimír. *T i miniatury. Strářlřidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴³⁴ Hudec, Vladimír. *T i miniatury. Strářlřidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴³⁵ Hudec, Vladimír. *T i miniatury. Strářlřidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

hudební slofku díla.⁴³⁶ Na p íklad skrze akci rozebírání mostu b hem d lost elecké kanonády nedosáhl offivení, ale spí-e rozhození scény, která s hudbou Martin dostate n nekorespondovala.⁴³⁷ Orchester pod vedením Pokorného podtrhl svou rozehraností a uvoln ností šnejen rázovitý humor dílka, ale i bohatství a stýlotvornou hodnotu skladatelovy invence.õ⁴³⁸ Po p vecké stránce zafungoval sehraný kvintet: J. Majtnerová, J. Regalová, F. Týfta, J. Majtner a brn nský host J. Novák.⁴³⁹ T etím um leckým kusem, který se b hem ve era p edvedl byl Baloghem baletn zpracovaný *D m Bernardy Alby* spisovatele F. G. Lorcy. Balogh se v n m p edstavil jako dob e vybavený, ctifládstivý a mladý tane ník.⁴⁴⁰ Inscenace v jeho provedení nesla nekonven ní výraz sympatický p edev-ím tane níkovou choreografickou odvahou a jeho temperamentem.⁴⁴¹ Ten byl pro Hudce zásadní natolik, fle p ehlédl i ur itou nejistotu a nep írozenost v tane ním projevu jednotlivých postav.⁴⁴²

---

⁴³⁶ Hudec, Vladimír. T i miniatury. *Stráflidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴³⁷ Hudec, Vladimír. T i miniatury. *Stráflidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴³⁸ Hudec, Vladimír. T i miniatury. *Stráflidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴³⁹ Hudec, Vladimír. T i miniatury. *Stráflidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴⁴⁰ Hudec, Vladimír. T i miniatury. *Stráflidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴⁴¹ Hudec, Vladimír. T i miniatury. *Stráflidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

⁴⁴² Hudec, Vladimír. T i miniatury. *Stráflidu*, 27. zá í 1986, s. 4.

8 Divadlo za branou ó 1990

8.1 Historické ukotvení

Probíhá sametová revoluce zmíněná již v kapitole *Mirandolina ó 1982* a po dlouhých letech nesvobody docházíme zpět k demokracii.

8.2 Divadlo v době provedení inscenace

Revoluční události se odrazily i v divadle olomouckém. 19. listopadu 1989, po 1 hodině před zahájením představení, se soubory opery a operety *šrozhodly p ípojit ke stávce eských a slovenských divadel a student ů*⁴⁴³ P íplně divadelní sály na tento krok reagovaly *šv-eobecným souhlasem a potleskem*.⁴⁴⁴ Oficiálně se divadlo ke stávce přidalo prohlášením 21. listopadu.⁴⁴⁵ Po revoluci a s nastoupením demokracie dochází také k celkové reorganizaci divadla. To se nachází v nelehké ekonomické situaci. Proto r. 1993 dochází k zásadní změně, která trvá podnes *ó ke šlou ení opery a operety v jedno t leso*.⁴⁴⁶ Kromě vod ekonomických je důležitou polofkou také *špatný technický stav*⁴⁴⁷ Nového divadla v Hodolanech, kde operetní soubor sídlil. Tato změna, kdy v operách i operetách zpívali tífl sólisté i sbor a stejný orchestr, se odrazila především v dramaturgii. *šPo et premiérových titul se ustálil na ísle p í [3 opery, 2 operety/muzikály]*.⁴⁴⁸ V praxi tento krok znamenal komplikaci. Navíc souboru chyběli mladí talentovaní zpíváci. *šPrvním íefem po tzv. sametové revoluci (í), a zároveň prvním refúsérem v této funkci se stal roku 1990 Martin Dubovic*,⁴⁴⁹ který soubor vedl téměř 10 let. Dramaturgie se pod jeho rukou velmi proměnila. Zaměřila se především na představení, s nimiž byl úspěch u publika jistý: *šDubovicova dramaturgie byla zaměřena na olomouckého diváka a zájezdovou innost do zahrani í, ímfl do divadla plynuly další finanční prostředky*.⁴⁴⁹ ředitel divadla se vyhýbal nejen

---

⁴⁴³ Hajdu, Filip ó Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera a opereta*. In: Burešová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 481.

⁴⁴⁴ Tamtéfl.

⁴⁴⁵ Tamtéfl.

⁴⁴⁶ Stefanides, J. a kol.: *Kalendárium d jin divadla v Olomouci (od roku 1479)*, Praha 2008, s. 213 Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Višar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 40.

⁴⁴⁷ Tamtéfl.

⁴⁴⁸ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Višar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 40.

⁴⁴⁹ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Višar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 43.

experimentálním inscenacím, ale také propagoval tradiční režii, scénografii a výpravu.⁴⁵⁰ Hned v první sezóně uvádí i jako režisér Verdiho *Nabucca*, jehož hudebního nastudování se ujímá jeho předchůdce, dirigent Reginald Kefer.⁴⁵¹ S dalším bývalým editorem olomoucké opery, Pavlem Pokorným spolupracuje také na první sezóně uzavírající opery Divadlo za branou Bohuslava Martinů. Z dalších inscenací, které odborná literatura označuje jako šoddechové⁴⁵² uvádí Mozartovu *Figarovu svatbu* a Rossiniho *Lazebníka sevillského*. Zavedl i se také *Bohémou* (1992), *La Traviatou* (1993) a *Toscou* (1994).⁴⁵³ Kritiku pro ekvapil uvedením Janáčkovy *Její pastorkyň* (1995), a kolik bylo představení *šňad síly olomouckého souboru*.⁴⁵⁴ Zaujal také Mozart v *Indomeneo* (1996) *šň reží Alfréfa Radoka*,⁴⁵⁵ a který za ni v rámci Festivalu českého hudebního divadla 1997 získal velkou cenu.⁴⁵⁶ V rámci Smetanovy Litomyšle provedli Verdiho *šdramaturgicky nosné dílo*⁴⁵⁷ *Un ballo in maschera*. Soudobým předním byla *Krvavá svatba* dle dramatu Federica Garcíi Lorcy, zhudebněná maarským skladatelem Sánderem Szokolayem,⁴⁵⁸ která musela být kvůli malému zájmu stažena. *šV předhu devadesátých let se tak v d sledku spole enských zm n vytratila p vodní linie progresivních dramaturgických plán , započatá (í) Karlem Nedbalem a po druhé sv tové válce dále rozvíjena I-ou Krejčím, Zde kem Kořerem a Pavlem Pokorným*.⁴⁵⁹ Svě estetické stanovisko vyjádřil i editel sám: *šChce-li operní tvorba z stat práva své tradici fivého o by vysoce stylizovaného o divadla a nez stat jen historickým exponátem, nem fle nedbat v-ech vliv , které p iná-ějí v-echny ostatní um lecké fánry a disciplíny, ba mnohdy i ty, které se zdají být opernímu fánru na míle vzdáleny* ⁴⁶⁰

⁴⁵⁰ Korespondence A. Ondřejkové s M. Dubovicem ze 17. června 2014. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 43.

⁴⁵¹ Hajdu, Filip a Lyko, Petr a Steinmetz, Karel. *Opera a opereta*. In: Burešová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 481.

⁴⁵² Tamtéž.

⁴⁵³ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 40.

⁴⁵⁴ Tamtéž.

⁴⁵⁵ Tamtéž, s. 43

⁴⁵⁶ Cena udělaná Jednotou hudebního divadla na Festivalu českého hudebního divadla za významný inscenaci po in.

⁴⁵⁷ Hajdu, Filip a Lyko, Petr a Steinmetz, Karel. *Opera a opereta*. In: Burešová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 481.

⁴⁵⁸ Kurová, A.: Když černé svatební aty zdobí krev, Kulturní flurnál ZIP 2, 1997, . 12, s. 24. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 43.

⁴⁵⁹ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 43.

⁴⁶⁰ dubovic.cz [online]. [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.dubovic.cz/rezie/martin.htm>

šNeberu operetu jako mén cenný flánr (í). Jde totiž o to najít pro kařdý flánr takový tvar, který by odpovídal myšlení a cít ní dne-ního lov ka.š⁴⁶¹

Jeho reflijní p ístup je charakterizován takto: *šV duchu zásad Milo-e Wasserbauera klade Martin Dubovic zvlá-tní d raz na p írozený projev a na Šnenápadnou÷ reflii, kterou divák nemá tu-ít.š⁴⁶²*

šDa í se mu proto odbourávat nánosy zplatn lých konvencí a pronikat k dne-nímu divákovi.š⁴⁶³

8.3 Vznik opery a její obsah

Inscenace v olomouckém divadle prob hla jíl r. 1958, proto jsou ve-keré informace o obsahu a historii opery obsařeny v kapitole *Divadlo za branou ó 1958*.

8.4 Olomoucké provedení

OBSAZENÍ.⁴⁶⁴

Opera balet o t ech jednáních. Podle pantomim Deburaových, scény Moliérovy, eských lidových písní a íkanek napsal skladatel. Úprava libreta ó F. Pokorný.

Dirigent ó Pavel Pokorný j. h.

Refle a choreografie ó Franti-ek Pokorný j. h.

Výprava ó Jana Zbo ilová j. h.

Sbormistr ó Dr. Lubomíra Novotná

Hudební p íprava ó Reginald Kefer + Jindra Mikalová

---

⁴⁶¹ dubovic.cz [online]. [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.dubovic.cz/rezie/martin.htm>

⁴⁶² dubovic.cz [online]. [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.dubovic.cz/rezie/martin.htm>

⁴⁶³ dubovic.cz [online]. [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.dubovic.cz/rezie/martin.htm>

⁴⁶⁴ p evzato z programu k inscenaci: Sulovský, Jan. *Program SDOS . 14: Bohuslav Martin ó Divadlo za bránou*, sezona 1989/1990.

1. d jství = balet

Colombina ó Alexandra ^{TM}erclová/Dana ^{TM}krabalová

Hospodský ó Ji í Sekanina/Emil Smetana

Harlekýn ó Lubomír Král/Vladimír Giba

Pierot ó Petr Veleta

Cukrá ó Radan Hlubinka j. h.

2. a 3. d jství = opera buffa

Colombina ó Jana Majtnerová/Rita Schimkeová

Hospodský ó Vladimír T ebický

Harlekýn ó Ladislav Malínek

Katu-ka ó Petru-e Cimburková/Zde ka Mollíková

Starosta ó Vladislav Záprařný

Za íkáva ka ó zsl. um. Amálie Kadl íková/Olga Koubková

Sta ec ó Václav Marek/zasl. um. Josef ^{TM}lista

K olomouckému druhému provedení Divadla za branou se nám také nepoda ilo nalézt
řádné recenze. Jediné, z eho m fleme usuzovat jsou dochované fotografie.

9 ecké pa-ije ó 2017

9.1 Divadlo v dob provedení inscenace

Na po átku r. 1999 vyst ídal Dubovice ve funkci um leckého -éfa opery Václav Málek, sólista opery.⁴⁶⁵ Ten si p edsezval *šomlazení a personální posílení souboru*,⁴⁶⁶ což se mu také poda ilo. Dramaturgicky a reflijn se posunuje k *šnovým inscena ním trend m*,⁴⁶⁷ Uvádí nap . Brittenova *Alberta Herringa*⁴⁶⁸ a reflijn se obrací na osobnosti inovativní.⁴⁶⁹ V sezon 2002/2003 jej st ídá lenka souboru Ludmila Machytková,⁴⁷⁰ která p edev-ím pokračuje v Málkem z ízené spolupráci s brn nskou JAMU a pražskou AMU.⁴⁷¹ Po jejím odchodu p íchází r. 2010 dirigent a syn operního p vce Miloslav Oswald, který se na této pozici drží dodnes. Pro ú ely na-í práce je d leffitý, nebo r. 2017 provedl *ecké pa-ije* Martin . Oswald není pro olomoucké divadlo osobností novou, p sobí zde jifl od r. 2002 jako dirigent orchestru. Když soubor, skládající se šz *mnoha nad jných mladých p vc , soubor, který za sebou jifl má n kolik výrazných inscenací*⁴⁷² p ebírá, má na em stav t. Proto si m fle dovolit švytvo it inscenace, které tu diváci je-t nem li mořnost vid t.⁴⁷³ Mezi n adíme: Donzettiho *Nápoj lásky*⁴⁷⁴ (2011) i Pololáníkovu *Noc plnou sv tla*, jejířl sv tová premiéra na libreto olomouckého sv tícího biskupa Mons. Josefa Hrdlí ky zde prob hla 28. ervna 2013. Reflie se ujal Michael Tarant a dílo se hrálo šu p íleřtosti *1 150 let od p íchodu Cyrila a Metod je na Moravu*.⁴⁷⁵ Úsp ch sklídila i Donizettiho *Lucia z Lammermooru* (2012) za

---

⁴⁶⁵ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 43.

⁴⁶⁶ Korespondence Ondřejkové s Málkem, 10. listopadu 2013. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 43.

⁴⁶⁷ nap . p esunutí d je do sou asnosti, uřití alegorických a stylizovaných kostým a scénických dekorací

⁴⁶⁸ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 43.

⁴⁶⁹ nap . Z. Kalo

⁴⁷⁰ Hajdu, Filip ó Lyko, Petr ó Steinmetz, Karel. *Opera a opereta*. In: Bure-ová, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009, s. 482.

⁴⁷¹ Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 45

⁴⁷² Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 48.

⁴⁷³ Korespondence A. Ondřejkové s M. Oswaldem, 6. listopad 2013. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 48.

⁴⁷⁴ jehofl reflijní pojetí ševokovalo scény z filmu Vesni ko má st edisková.š ó Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 48

⁴⁷⁵ Hradilová, V.: *Noc plná sv tla p ípomene p íchod v rozv st na Moravu*, *Právo*, 20. kv tna 2013. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Vi ar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 48.

hudební nastudování a výkon Olgy Jelínkové, která získala Cenu za interpretaci na festivalu Opera 2013.⁴⁷⁶ Ve své dramaturgii *šnecht l zacházet do prvoplánového divadla, které nevytváří žádnou hodnotu a staví jen na finančním zisku. Dle lefťáka je divák, návštěvník divadla a jeho osobní a duchovní obohacení.*⁴⁷⁷ Kritikou i nařídomovskou olomouckou Katedrou hudební výchovy vysoce ceněným se stal Ullman v *Pád Antikrista*, který byl inscenován na návrh organizátorů Dne lidové kultury⁴⁷⁸ v premiéře 31. října 2014.⁴⁷⁹ Hlavní myšlenku se pokusil vyjádřit sám editel Oswald slovy: *šNesmíme podlehnout v cem, které d lají zlo. Vždy je d lefťáka, aby láska a dobro zvíly.*⁴⁸⁰ Inscenace reflektovaná Pitínským (o pár let později ji reflektoval i *ecké pa-ije*) sklídila velké úspěchy. R. 2015 Cenu Divadelních novin⁴⁸¹ i cenu Festivalu hudebního divadla Opera 2015,⁴⁸² která je považována za jedno z nepřestíhlných ocenění v oblasti opery v ČR. Nemašým počinem byly také nedávno uvedené *ecké pa-ije* Bohuslava Martině. Editel se v rozhovoru pro český rozhlas Olomouc také zmíňuje o obtížnosti práce souboru, který mísí dvě diametrálně odlišné vci o operu a operetu o dohromady: *šje to nic jiného. Operní zpěvák, který zpívá představení a má najednou dlat operetu, ve které se i mluví. Je to i jiný zpěv sob herectví, musí to být také jiná znalost.*⁴⁸³ a dodává: *šSamozřejmě to je otázka financí. My musíme pracovat s tím, co máme a myslím si, že se nám to celkem daří, i když to je dost náročné.*⁴⁸⁴ I přes náročnost řízení tělesa a

⁴⁷⁶ Trnřých, A.: Festival Opera 2013, *Hudební rozhledy* 66, 2013, . 3, s. 8. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viřar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 48.

⁴⁷⁷ Korespondence A. Ondřejkové s M. Oswaldem, 6. listopad 2013. Citováno z Ondřejková, Alice. *Hudební divadlo - Opera*. In: Viřar, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014, s. 47.

⁴⁷⁸ Janáková, Olga. *Pád Antikrista Viktora Ullmana v Moravském divadle Olomouc* [online]. *Opera PLUS*, 3. 11. 2014 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/pad-antikrista-viktora-ullmanna-v-moravskem-divadle-olomouc/>

⁴⁷⁹ EuroZprávy.cz. Olomouc čeká česká premiéra Pádu Antikrista [online]. *EuroZprávy.cz*, 17. říjen 2014 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/fotogalerie/premiery/pad-antikrista-ceska-premiera-31-10-2014/?s=detail>

⁴⁸⁰ Bureš, Michal. Telefonoteka: Miloslav Oswald o umělecký řef opery a operety Moravského divadla Olomouc [online]. *eský rozhlas (Vltava)*, 13. 2. 2015 [cit. 16. 6. 2019]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/miloslav-oswald-umelecky-sef-opery-a-operety-moravskeho-divadla-olomouc-5016753>

⁴⁸¹ TK. Olomoucký Pád Antikrista má Cenu Divadelních novin [online]. *Opera PLUS*, 15. 10. 2015 [cit. 16. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/olomoucky-pad-antikrista-ma-cenu-divadelnich-novin/>

⁴⁸² Tisková zpráva. Pád Antikrista slaví velký úspěch, získal cenu na prestižním festivalu Opera [online]. Moravské divadlo Olomouc, 24. 2. 2015 [cit. 16. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/tiskovezpravy/pad-antikrista-slavi-velky-uspech-ziskal-cenu-na-prestiznim-festivalu-opera/?s=detail>

⁴⁸³ Bureš, Michal. Telefonoteka: Miloslav Oswald o umělecký řef opery a operety Moravského divadla Olomouc [online]. *eský rozhlas (Vltava)*, 13. 2. 2015 [cit. 16. 6. 2019]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/miloslav-oswald-umelecky-sef-opery-a-operety-moravskeho-divadla-olomouc-5016753>

⁴⁸⁴ Tamtéž

neustálého cestování (Oswaldova rodina sídlí na Slovensku) potvrzuje: *šPokud se cokoli stane, tak za to беру zodpov dnost, za souborem si stojím.*⁴⁸⁵

9.2 Vznik opery a její obsah

ecké pa-ije jsou vrcholným dílem Bohuslava Martin . Jako inspirace k sepsání libreta mu sloužil román eckého spisovatele, emigranta a p ítele Martin Nikose Kazantzakise s názvem ecké pa-ije. Skladatel nejprve nem l p edstavu, fle by 400 ti-t ných stran textu -lo stáhnout do jednoho ve era. Nakonec ov-em složitý p íb h vt snal do ty iceti stran partitury. B hem tvorby se k t flké práci vyjád il: *šTaké mám na sebe vztek ili skrz tu operu Pa-ije, (í) nebo jsem uhodil úpln vedle, a je to problém t flký, protofle ta v c m fle býtí skoro biblická a m fle být, tj. jako hra by být m la, dramatická afl do excesu a krvavá (í).*⁴⁸⁶ Toto krvavé drama, o které se ucházela jifl v dob vzniku p ední sv tová divadla⁴⁸⁷ bylo ov-em anglickou královskou operou Covent Garden, které cht l dát Martin prvenství v provedení, odmítnuto. D vodem byla jednak *šobava, fle by anglické obecnstvo neporozum lo hierarchii ecké vesnice,*⁴⁸⁸ ale také *šnedostatek exkluzivity a intelektuálnosti pro anglickou smetánku.*⁴⁸⁹ Zklamáný Martin se dal do práce znovu a b hem patnácti m síc operu *šde facto celou znovu p epsal.*⁴⁹⁰ Vzniklo tak *ššyrické drama;* *aby v n m byly zd razn ny v-echny ty momenty, které vyjdou vst íc jeho symbolistním sklon m a spirituálnímu vyzn ní konfliktu.*⁴⁹¹ *šOmezil recitativní partie na nejmen-í míru,*⁴⁹² aby nezastavoval d j zbyte ným vysv tlováním, a také aby herc m bylo rozum t. *šHudební e je tedy lyri t j-í a zp vn j-í.*⁴⁹³

Ve zkratce k d ji: v ecké vesnici mají probíhat pa-ijové hry. Rada star-ích tedy rozd lí jednotlivé role. Jejich protagonisté se pak po celý rok musí chovat stejn ctnostn jako biblické postavy, které

---

⁴⁸⁵ Bure-, Michal. Telefonotéka: Miloslav Oswald ó um lecký -éf opery a operety Moravského divadla Olomouc [online]. *eský rozhlas (Vltava)*, 13. 2. 2015 [cit. 16. 6. 2019]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/miloslav-oswald-umelecky-sef-opery-a-operety-moravskeho-divadla-olomouc-5016753>

⁴⁸⁶ Dopis BM Milo-i Třfránkovi ze Schönerbergu, 13. dubna 1958. Citováno z Třfránek, Milo- (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 286.

⁴⁸⁷ La Scala i víde ská Státní opera ó program ecké pa-ije

⁴⁸⁸ Kefer, Reginald. ecké pa-ije. *Program* . 8: *Bohuslav Martin ó ecké pa-ije*, sezona 2016/2017.

⁴⁸⁹ Tamtéfl.

⁴⁹⁰ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 488.

⁴⁹¹ Tamtéfl.

⁴⁹² Dopis BM Milo-i Třfránkovi ze Schönerbergu, erven 1958. Citováno z Třfránek, Milo- (ed.). *Divadlo Bohuslava Martin* . Praha: Editio Supraphon, 1979, s. 289.

⁴⁹³ Kefer, Reginald. ecké pa-ije. *Program* . 8: *Bohuslav Martin ó ecké pa-ije*, sezona 2016/2017.

představují. Po zvolení přichází do vesnice zástup emigrantů, kterým je následně nabídnuta hora blízko vesnice, na které mohou tuto těžkou dobu přežít. Vesničané pocíťují obrovský rozpor mezi českou pomocí a soucitem vůči svým trpčícím bratrům, kteří byli válkou vyhnáni ze své domoviny a mezi strachem z jiné kultury a pomluvami, které o emigrantech kolují. Tento velký spor vyvrcholí jednak úmrtím starce v emigrantské vesnici, jehož oběť povzbudí emigranty zůstat na hoře a vybudovat si zde svou vesnici, ale je to mnohem více obětí Manolia, tedy Ježíše Krista, který je vyobcován z Církve kvůli tomu, že brání přistěhovalce. V tu chvíli přichází do vesnice zástup Sarakinských (tedy emigrantů), kteří chtějí dostat peníze na jídlo pro své rodiny. Sblíží se zástupem nastává mezi lidmi nenávisť vůči cizincům a vůči Manoliovi. Jidáš zhmotní veškeré negativní a xenofobní pocity vesničanů a Krista zabije. Po dříve vraždě Manolia se ovšem s hluboce otřesenými vesničanými Sarakinskými udobří a odcházejí z tohoto osudného místa pryč, tam, kam je dovede Bůh.

Tato verze měla premiéru 9. června 1961 v Curychu za řízení Paula Sachera (1901–1978).⁴⁹⁴ A opera měla nevídaný úspěch: *„Více než deset minut panovalo v hledišti nadšení; za posledních deset let jsem nezažil žádný tak spontánní triumf soudobé opery“* (1961).⁴⁹⁵ Podobně tomu bylo i v Olomouci, kde *„tragická opera“*⁴⁹⁶ kterou však Olomoučané ani jako tragickou nevnímají, nebo jde se svým stále aktuálním humanistickým poselstvím dále než obyčejná tragédie, premiérovala 24. února 2017 s úspěchem podobným.

9.3 Olomoucké provedení

OBSAZENÍ:⁴⁹⁷

Opera o čtyřech jednáních v českém znění. Příklad Eva Bezděková.

Hudební nastudování: Petr Tůma

Dirigent: Petr Tůma/Tomáš Hanák

Režie: Jan Antonín Pitínský

Sbormistr: Lubomíra Hellová

Scéna: Milan Nytra

---

⁴⁹⁴ Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 494.

⁴⁹⁵ Vyjádření hudebního kritika Stuttgarter Nachrichten. Citováno z Mihule, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 494.

⁴⁹⁶ Kefer, Reginald. *České pa-ije. Program . 8: Bohuslav Martinů české pa-ije*, sezona 2016/2017.

⁴⁹⁷ převzato z programu k inscenaci: Kefer, Reginald. *České pa-ije. Program . 8: Bohuslav Martinů české pa-ije*, sezona 2016/2017.

Kostýmy: Jana Preková

Asistent reffie: Petr Hlouflek

Hudební p íprava: Milada Jedli ková, Lucie Kaucká

Grigoris: David Szendiuch/Oleg Korotkov j. h.

Fotis: Ji í P íbyl/Michael Kube ka j. h.

Patriarcheas: Vladimír T ebický j. h.

Ladas (mluvená role): Václav Bahník j. h./Jaroslav Krej í j. h.

Michelis: Ond ej Doleflal j. h./Milan Vl ek j. h.

Kostandis: Martin T olba/Jakub Tola–j. h.

Janakos: Petr Martínek/Peter Svetlík j. h.

Manolios: Jakub Rousek/Milan Vl ek j. h.

Nikolios: Lucie Janderková/Iva Ryzová j. h.

Panaitis: Václav Málek j. h.

Kate ina: Radoslava Mi ová/Barbora Polá–ková j. h.

Lenio: Elena Gazdíková/Lea Vítková

Persefona: Magda Málková/Zde ka Mollíková

Despinio: Barbara Sabella/Lucie Kordová

Starý mufl: Vladislav Zápraflný j. h.

+ D tský sbor BoDo Centrum, pod vedením Mgr. Hany Vyroubalové

Nedávno uvedený titul *ecké pa-ije* vzbudil obrovský ohlas odborné kritiky. lánky vy–ly v *Ope e PLUS* (ecké pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace), v *Lidovkách.cz* (ecké pa-ije jako lidové divadlo podle Pitínského), dv recenze

v *Divadelních novinách* (Lidové divadlo podle Martin ; Divadelní Flora 2017: Jsme v tom spolu), v *Právu* (Expresivní ecké pa-ije v Olomouci), také v *eské televizi* (Olomoucké ecké pa-ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin), v *Divadelní bázi* (Kterak se opera zarává pod k fí), a také v *Hospodá ských novinách* (Moravské divadlo chystá ecké pa-ije od skladatele Martin , reffíruje Pitínský).

Pitínského reffie je kritikou ásto srovnávána s nedávno uvedeným *Pádem Antikrista*. Dle Janá ové⁴⁹⁸ reffisér navazuje na antroposofickou filosofii aplikovanou jifl v *Pádu Antikrista* ó nap . v zadním mystickém plánu se objevují dv stojící erné muflské postavy s krytými obli eji.⁴⁹⁹ K jifl zmín nému p edstavení se vracíme i skrze hluboké filosofické zamy-lení, které hra nese.⁵⁰⁰ Hlavní téma konfliktu mezi pomocí bliflnímu v nouzi a vlastním sobectvím bylo v dob provedení kv li aktuální uprchlické krizi velmi flivé.⁵⁰¹ Diváka v-ak Pitínského pojetí necht lo pou ovat,⁵⁰² a koli reffisér š*Neváhal, kde je pravda.*⁵⁰³ Cht lo poslucha em i spole ností zarezonovat a zanechat v ní sv j otisk.⁵⁰⁴ Pitínský se skrze vrcholné dílo Martin vrací i ke svým ko en m ó k Ochotnickému kroufku, Hadvadlu, a ke hrám z lidového prost edí.⁵⁰⁵ Jeho nastudování proto š*z*l *raznilo lidovost pa-ijových her,*⁵⁰⁶ která kritiku zaráfí. Hudba totifl sm uje významov i esteticky k vizuáln prostému,

---

⁴⁹⁸ Janá ová, Olga. ecké pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁴⁹⁹ Janá ová, Olga. ecké pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵⁰⁰ Janá ová, Olga. ecké pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=2>

⁵⁰¹ Havlíková, Helena. ecké pa-ije jako lidové divadlo podle Pitínského [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵⁰² Omastová, Lubica. Kterak se opera zarává pod k fí [online]. *Divá báze*, 8. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://divabaze.cz/kterak-se-opera-zaryva-kuzi/>

⁵⁰³ Herman, Josef. Lidové divadlo podle Martin [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohoslav-martinu-recke-pasije-recenze>

⁵⁰⁴ Omastová, Lubica. Kterak se opera zarává pod k fí [online]. *Divá báze*, 8. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://divabaze.cz/kterak-se-opera-zaryva-kuzi/>

⁵⁰⁵ Janá ová, Olga. ecké pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=2>

⁵⁰⁶ Koflí-ek, Jakub. Olomoucké ecké pa-ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

nevyum lkovanému výrazu.⁵⁰⁷ Za p íli– názorné Herman⁵⁰⁸ povafluje nap . svítící kouli na hlav kn ze. Toto stylizované divadlo zahrnovalo také afl šklaunské výstupy⁵⁰⁹ a i skrze kostýmy odhalovalo a znázor ovalo zví ecí rysy sobecké spole nosti (skrze masopustní kostýmy a masky).⁵¹⁰ Tato k iklavá ilustrativnost v–ak dle Hrdinové s prostou a dramaticky ú innou hudbou Bohuslava Martin p íli– neladí. Na druhou stranu je reflisér ocen n za práci s p vci, po nichfl *šnechce nic, eho nejsou schopni* [í].⁵¹¹ Díky tomuto postoji dokáfle vytvo it i v regionálním divadle silnou, odvážlnou a esteticky p sobivou inscenaci, která je um lecky na vý–i.⁵¹² Hudební nastudování Tmnníkovo poskytuje ope e *špevný a inspirativní* [í] *základ* [í].⁵¹³ Podobn jako Pitínský vycházel i Tmnník z mořností olomouckého orchestru.⁵¹⁴ Díky promy–lenému rozvrhnutí základních pilí opery, také díky neutáp ní se v detailech,⁵¹⁵ a díky celkovému energickému ízení orchestru bylo dosařeno zanícené hry s hezky vyznávajícími místy.⁵¹⁶ Nejlépe vyzn ly ti–í melancholi t j–í party⁵¹⁷ a obzvlá–tní

⁵⁰⁷ Herman, Josef. Lidové divadlo podle Martin [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohuslav-martinu-recke-pasije-recenze>

⁵⁰⁸ Herman, Josef. Lidové divadlo podle Martin [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohuslav-martinu-recke-pasije-recenze>

⁵⁰⁹ Havlíková, Helena. ecké pa–ije jako lidové divadlo podle Pitínského [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵¹⁰ Havlíková, Helena. ecké pa–ije jako lidové divadlo podle Pitínského [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵¹¹ Koflí–ek, Jakub. Olomoucké ecké pa–ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážlným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵¹² Koflí–ek, Jakub. Olomoucké ecké pa–ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážlným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵¹³ Janá ová, Olga. ecké pa–ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵¹⁴ Havlíková, Helena. ecké pa–ije jako lidové divadlo podle Pitínského [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵¹⁵ Havlíková, Helena. ecké pa–ije jako lidové divadlo podle Pitínského [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵¹⁶ Koflí–ek, Jakub. Olomoucké ecké pa–ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážlným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵¹⁷ Koflí–ek, Jakub. Olomoucké ecké pa–ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážlným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

pochvalu sklídila d'eva za svou š[í] *kulatost, jemnost a m'kkost.*⁵¹⁸ Nedostatky byly spat'ovány v p'íli-né hutnosti orchestru a nedokonalé preciznosti.⁵¹⁹ Jednotlivé nástroje *šzavád ly harmonie do pon kud zvlá-tních souzvuk ō*⁵²⁰ a p'í pražském provedení ve Stavovském divadle dokonce n'kolikrát orchestru š[í] *v'evodil agresivní zvuk tuby.*⁵²¹ Kofí-ek⁵²² uznává, že se jedná o opus t'ílký, se kterým se ovšem orchestr vyrovnal se ctí, a koli hrál na hran' svých možností s mnoha nep'ehlédnutelnými zaváháními. Kostýmy jasn' odd'ovaly jednotlivé skupiny. V *šost e barevných od vechō*⁵²³ ve vesele lentilkových barvách⁵²⁴ (v . podobn' lad'ných paruk) vystoupili obyvatelé Lykovrisi. V barvách hn'dých a p'írodních⁵²⁵ se p'edvedl Manolios a apo-tolové. P'ist' hovalci od ni do tmavých barev⁵²⁶ v -edomodrých teplákovkách⁵²⁷ tvo'íli *šst' ízliv' ernou, sou asn' od nou masu.*⁵²⁸ Je-t' obludn' j-í trikot nevl' v Pádu Antikrista oblékl Václav Málek jako Jidá-(Panaitis).⁵²⁹ Jednalo

---

⁵¹⁸ Kofí-ek, Jakub. Olomoucké ecké pa-íje nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵¹⁹ Herman, Josef. Lidové divadlo podle Martin [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohuslav-martinu-recke-pasije-recenze>

⁵²⁰ Hrdinová, Radmila. Expresivní ecké pa-íje v Olomouci [online]. *Právo*, 24. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/expresivni-recke-pasije-v-olomouci-/?s=detail>

⁵²¹ Kofí-ek, Jakub. Olomoucké ecké pa-íje nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵²² Kofí-ek, Jakub. Olomoucké ecké pa-íje nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵²³ Janá ová, Olga. ecké pa-íje v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵²⁴ Omastová, Lubica. Kterak se opera zaryvá pod k'fi [online]. *Divá báze*, 8. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://divabaze.cz/kterak-se-opera-zaryva-kuzi/>

⁵²⁵ Janá ová, Olga. ecké pa-íje v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵²⁶ Janá ová, Olga. ecké pa-íje v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵²⁷ Omastová, Lubica. Kterak se opera zaryvá pod k'fi [online]. *Divá báze*, 8. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://divabaze.cz/kterak-se-opera-zaryva-kuzi/>

⁵²⁸ Hrdinová, Radmila. Expresivní ecké pa-íje v Olomouci [online]. *Právo*, 24. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/expresivni-recke-pasije-v-olomouci-/?s=detail>

⁵²⁹ Herman, Josef. Lidové divadlo podle Martin [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohuslav-martinu-recke-pasije-recenze>

se o tyrkysový š[í] celot lový trikot s velkými rudými bambulemi na rukou i nohou.⁵³⁰ Mysticky zajímavé byly také obli ejové masky d tského sboru.⁵³¹ Svou estetickou nejednotností byly v–ak kostýmy lehce matoucí,⁵³² což lze považovat za negativum, podobn jako š[í] *nedokonale p ipevn né vousy a paruky*.⁵³³ Nejpoveden j–í slofkou p edstavení byla scéna, která se postupn otevírala, po konfliktu mezi vesni any a p ist hovalci se v ní utvo ila trhlina (p íkop),⁵³⁴ která byla zacelena afl symbolickou smrtí Krista (Manolia).⁵³⁵ Krom zajímavých rekvizit konzumního sv ta (hybrid cyklistického kola a nákupního vozíku, polyesterové boxy na jídlo i oble ení v IKEAta-kách), na které upozornila Omastová,⁵³⁶ zaujala Koflí-ka⁵³⁷ práce se zeminou (scéna poh bívání). Ocen no bylo také svícení.⁵³⁸ Mezi sólisty jednozna n vynikal Jakub Rousek, pro n hořl byla role Manolia š[í] *rolí fřivotní*.⁵³⁹ B hem opery nepozbyl své istoty,⁵⁴⁰ ale my–lenkov dozrával z š[í] *p emý–livého pastý e v mufle hluboce p esv d eného o svém poslání* [í].⁵⁴¹ Ve zp vu byl vyvý–en jeho robustní

---

⁵³⁰ Janá ová, Olga. ecké pa–ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵³¹ Janá ová, Olga. ecké pa–ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵³² Koflí–ek, Jakub. Olomoucké ecké pa–ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵³³ Janá ová, Olga. ecké pa–ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵³⁴ Koflí–ek, Jakub. Olomoucké ecké pa–ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵³⁵ K ápková, Lucie. Divadelní Flora 2017: Jsme v tom spolu [online]. *Divadelní noviny*, 13. 5. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/divadelni-flora-2017-jsme-v-tom-spolu-no-1>

⁵³⁶ Omastová, Lubica. Kterak se opera zaryvá pod k ři [online]. *Divá báze*, 8. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://divabaze.cz/kterak-se-opera-zaryva-kuzi/>

⁵³⁷ Koflí–ek, Jakub. Olomoucké ecké pa–ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵³⁸ Koflí–ek, Jakub. Olomoucké ecké pa–ije nejsou utrpení. Festival Opera za al odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵³⁹ Janá ová, Olga. ecké pa–ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=2>

⁵⁴⁰ Janá ová, Olga. ecké pa–ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=2>

⁵⁴¹ Havlíková, Helena. ecké pa–ije jako lidové divadlo podle Pitínského [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

tenor⁵⁴² a celková kultivovanost a umírněnost projevu.⁵⁴³ Podobně úspěšný byl i Jiří Píbil v roli Fotise. Jako jeden z mála byl srozumitelný a neměl problém vyrovnat se silné dynamice orchestru.⁵⁴⁴ Zaujala také nenápadná role Petra Martínka, který opravdově pochopil význam pomoci břeňanům v kontrastu s Grigorisem Szendiucha.⁵⁴⁵ Přesvědčivě vytvořil postavu Jidáše Václav Málek, jehož charakteristika postavy byla herecky šještě vyhozená [í], a [í] [-la] *afl brutáln nad rámece partitury* [í].⁵⁴⁶ Spíše negativně byla hodnocena Radoslava Mišková za roli Kateřiny. Její výkon (zvláště ve scéně loučení se s Manolím) mohl být hlubší a přesvědčivější.⁵⁴⁷ Navíc kladla malý důraz na výslovnost.⁵⁴⁸ Dle Havlíkové⁵⁴⁹ se ovšem Miškové propojení Kateřiny s Mářou Magdalenou vydařilo. Velkým nedostatkem předešlého souboru byla nedostatečná srozumitelnost,⁵⁵⁰ což je při provedení opery v eštině velice smutné. Celkově však š[í] *obsazení sólových rolí jen z vlastních zdroj [í] uspořádané velmi dobře*.⁵⁵¹ Extrémní nároky klade Martinů na sbor.⁵⁵² Ten se skládal ze dvou početných skupin a ze sboru důstojného.⁵⁵³ V tškové zkoušce, kdy musely být přijaty posily, sbor

⁵⁴² Havlíková, Helena. *Šecké pa-ije jako lidové divadlo podle Pitínského* [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵⁴³ Janáková, Olga. *Šecké pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace* [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=2>

⁵⁴⁴ Omastová, Lubica. *Kterak se opera zaryvá pod kšfi* [online]. *Divá báze*, 8. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://divabaze.cz/kterak-se-opera-zaryva-kuzi/>

⁵⁴⁵ Havlíková, Helena. *Šecké pa-ije jako lidové divadlo podle Pitínského* [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵⁴⁶ Havlíková, Helena. *Šecké pa-ije jako lidové divadlo podle Pitínského* [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵⁴⁷ Janáková, Olga. *Šecké pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace* [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=2>

⁵⁴⁸ Koflíček, Jakub. *Olomoucké šecké pa-ije nejsou utrpení. Festival Opera začal odvážným Martinů* [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

⁵⁴⁹ Havlíková, Helena. *Šecké pa-ije jako lidové divadlo podle Pitínského* [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

⁵⁵⁰ Omastová, Lubica. *Kterak se opera zaryvá pod kšfi* [online]. *Divá báze*, 8. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://divabaze.cz/kterak-se-opera-zaryva-kuzi/>

⁵⁵¹ Herman, Josef. *Lidové divadlo podle Martinů* [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohoslav-martinu-recke-pasije-recenze>

⁵⁵² Vyjádření dirigenta inscenace Petra Martínka. Citováno z: TK. *Moravské divadlo chystá šecké pa-ije od skladatele Martinů, reflektuje je Pitínský* [online]. *Hospodářské noviny*, 11. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/moravske-divadlo-chysta-recke-pasije-od-skladatele-martinu-reziruje-je-pitinsky/?s=detail>

⁵⁵³ Vyjádření dirigenta inscenace Petra Martínka. Citováno z: TK. *Moravské divadlo chystá šecké pa-ije od skladatele Martinů, reflektuje je Pitínský* [online]. *Hospodářské noviny*, 11. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z:

pod vedením Lubomíry Hellové obstál,⁵⁵⁴ a koli zpíval na pokraji svých možností.⁵⁵⁵ Dle Hermana byly sbory Martinůva olomoucký soubor moc velkým soustem.⁵⁵⁶ Celkově však inscenace obstála a byla za to i náležitě odměněna odbornými cenami v oblasti opery. Na závěr snad jen myšlenku Radmily Hrdinové z deníku *Právo*: *šDoufejme, že jeho vnětí expresivita neodradí diváky od ponoru do nádherné hudby i poselství jedné z nejjemotivnějších a nejkrásnějších českých oper 20. století.*⁵⁵⁷

<http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/moravske-divadlo-chysta-recke-pasije-od-skladatele-martinu-reziruje-je-pitinsky/?s=detail>

⁵⁵⁴ Janáková, Olga. Recké pa-je v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

⁵⁵⁵ Herman, Josef. Lidové divadlo podle Martinůva [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohuslav-martinu-recke-pasije-recenze>

⁵⁵⁶ Herman, Josef. Lidové divadlo podle Martinůva [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohuslav-martinu-recke-pasije-recenze>

⁵⁵⁷ Hrdinová, Radmila. Expresivní Recké pa-je v Olomouci [online]. *Právo*, 24. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/expresivni-recke-pasije-v-olomouci-/?s=detail>

Závěr

Diplomová práce vytyčeného cíle dosáhla. Skrze studium operní tvorby Bohuslava Martiního i skrze studium archivních pramenů – novinových článků, recenzí, programů a meziaktí – jsme došli k závěru, že uvádění oper Martiního v Olomouci neslo vždy úspěch, a když se jednalo o díla s nezvyklým přesahem o díla experimentální a svým způsobem také revoluční. Vidíme, že Martiního jako operní skladatel byl velmi plodný. Prošel vývojem od avantgardy, přes svou první celistvou koncepci divadla pro lid, následně uvolněným a novým snovým pohledem ve svém Juliett, a nakonec vytvořil díla shrnujícími nejen jeho hudební vývoj, ale také vývoj osobnostní, a sice české paříže a pokojně plakající a loučící se Ariadnu, vděnou za pouhý dotek opravdové lásky. I olomoucké divadlo poznalo Martiního z různých stran – Martiního lidového v *Hrách o Marii* i v *Divadle za branou*, také Martiního pohádkového a tajemného v *Hlasu lesa*, Martiního smjícího se ve *Veseloh e na most* a Martiního hloubavého v *Ariadn*, a především v *eckých pařížích*. K plnosti chybí divadlu ještě koncepce Julietty. Přes veškerá negativa lze říci, že opery Martiního, a nezvyklé, měly v Olomouci i mimo ní úspěch. Bohužel, dnešní situace divadla, táhnoucí se od r. 1990, kdy byl soubor opery a operety spojen, si podobně progresivní díla nemůže dovolovat tak často, jako za čas, kdy soubory propojené nebyly. I přes to patří v našem uváděním opery Martiního obdiv. Martiního se totiž na první poslech může zdát nepochopitelný, ale ve chvíli, kdy posluchač pronikne do jeho světa, otevrou se mu nové obzory, a právě ty otevírají opravdový svět umění, který v operní tvorbě Martiního jednoznačně skryt je.

Seznam pramen

ODBORNÁ LITERATURA:

ARON, Raymond. *Historie XX. století*. Praha: Academia, 1999.

B LINA, Pavel a kol. *D jiny evropské civilizace II*. Praha: Paseka, 1995.

BURE^{TM}OVÁ, Jana (red.). *D jiny Olomouce 2. svazek*. Olomouc: UPOL, 2009.

HALBREICH, Harry. *Bohuslav Martin . Werkverzeichnis und Biographie*. Mainz: Schott, 2007.

MIHULE, Jaroslav. *Martin : Osud skladatele*. Praha: UK, Nakladatelství Karolinum, 2017.

^{TM}AFRÁNEK, Milo-. *Bohuslav Martin : Domov, hudba a sv t. Deníky, zápisníky, úvahy, lánky*. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1966

^{TM}AFRÁNEK, Milo-(ed.). *Divadlo Bohuslava Martin .* Praha: Editio Supraphon, 1979.

VI AR, Jan a kol. *Hudba v Olomouci 1945-2013*. Olomouc: UPOL, 2014.

WEBOVÉ STRÁNKY:

Autor neuveden. Pavel Pokorný [online]. *Archiv Národní divadlo*, nedatováno [cit. 17. 6. 2019]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/dokument.aspx/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=3251&pn=456affcc-f402-4000-aaff-c11223344aaa>

BURE^{TM}Michal. Telefonotéka: Miloslav Oswald ó um lecký -éf opery a operety Moravského divadla Olomouc [online]. *eský rozhlas (Vltava)*, 13. 2. 2015 [cit. 16. 6. 2019]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/miloslav-oswald-umelecky-sef-opery-a-operety-moravskeho-divadla-olomouc-5016753>

ESKÁ BIBLICKÁ SPOLE NOST. Matou- 25, 40 [online]. *biblenet.cz* (*eský ekumenický p eklad*), nedatováno [cit. 17. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.biblenet.cz/app/b?book=Matt&no=25>

TK. Moravské divadlo chystá české pa-ije od skladatele Martin , režíruje je Pitínský [online]. *Hospodářské noviny*, 11. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/moravske-divadlo-chysta-recke-pasije-od-skladatele-martinu-reziruje-je-pitinsky/?s=detail>

TK. Olomoucký Pád Antikrista má Cenu Divadelních novin [online]. *Opera PLUS*, 15. 10. 2015 [cit. 16. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/olomoucky-pad-antikrista-ma-cenu-divadelnich-novin/>

dubovic.cz [online]. [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.dubovic.cz/rezie/martin.htm>

EuroZprávy.cz. Olomouc česká eská premiéra Pádu Antikrista [online]. *EuroZprávy.cz*, 17. říjen 2014 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/fotogalerie/premiery/pad-antikrista--ceska-premiera-31-10-2014/?s=detail>

HAVLÍKOVÁ, Helena. české pa-ije jako lidové divadlo podle Pitínského [online]. *Lidovky.cz*, 7. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/recenze-recke-pasije-jako-lidove-divadlo-podle-pitinskeho/?s=detail>

HERMAN, Josef. Lidové divadlo podle Martin [online]. *Divadelní noviny*, 20. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bohuslav-martinu-recke-pasije-recenze>

HRDINOVÁ, Radmila. Expresivní české pa-ije v Olomouci [online]. *Právo*, 24. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/prectetesi/napsalionas/expresivni-recke-pasije-v-olomouci-/?s=detail>

JANÁKOVÁ, Olga. Pád Antikrista Viktora Ullmana v Moravském divadle Olomouc [online]. *Opera PLUS*, 3. 11. 2014 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/pad-antikrista-viktora-ullmanna-v-moravskem-divadle-olomouc/>

JANÁKOVÁ, Olga. české pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=1>

JANÁ OVÁ, Olga. ecké pa-ije v Olomouci: diváci jsou spoluautory inscenace [online]. *Opera PLUS*, 27. 2. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/recke-pasije-olomouci-divaci-jsou-spoluautory-inscenace/?pa=2>

KOFÍŤEK, Jakub. Olomoucké ecké pa-ije nejsou utrpení. Festival Opera začal odvážným Martin [online]. *eská televize*, 15. 9. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelivize.cz/kultura/2241238-recenze-olomoucke-recke-pasije-nejsou-utrpeni-festival-opera-zacal-odvaznym-martinu>

KÁPKOVÁ, Lucie. Divadelní Flora 2017: Jsme v tom spolu [online]. *Divadelní noviny*, 13. 5. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/divadelni-flora-2017-jsme-v-tom-spolu-no-1>

OMASTOVÁ, Lubica. Kterak se opera zaryvá pod kůži [online]. *Divá báze*, 8. 3. 2017 [cit. 15. 6. 2019]. Dostupné z: <https://divabaze.cz/kterak-se-opera-zaryva-kuzi/>

SÝKORA, Pavel. Krejčí, I-a [online]. *eský hudební slovník osob a institucí*, 10. 1. 2017 [cit. 19. 6. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictinary&task=record_detail&id=1977

VLĚK, Tomáš. Břeňň vova doktrína [online]. *totalita.cz*, nedatováno [cit. 17. 6. 2019]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/doktr_brez.php

PERIODIKA:

Autor neuveden. Antígona s Ariadnou. *Hudební rozhledy*, ro . XVIII., . 11, 1965, s. 458.

Autor neuveden. Ariadna a Antígona jako opery. *Lidová demokracie (Brno)*, ro . XXI., . 90, 1. duben 1965.

Autor neuveden. Bohuslav Martin : Hry o Marii. *Pozor*, 8. 2. 1938.

Autor neuveden. K uvedení opery-baletu B. Martin . *Stráflidu (Olomouc)*, 31. kv ten 1958.

Autor neznámý. Olomoucká opera v Praze. *Práce (Praha)*, ro . XXI., . 268, 9. listopad 1965.

Autor neuveden. Pozvání na premiéru. *Kdy, kde, co (Olomouc)*, září 1986.

Autor neuveden. Velký úspěch šDivadla za branou v Olomouci. *Lidová demokracie (Brno)*, 27. květen 1958.

Autor neuveden. Voják a tanečnice v Olomouci. *Nová svoboda*, ročník 22, číslo 252, 20. říjen 1966.

Autor neuveden. Významné nastudování díla B. Martina o K olomoucké premiéře opery-baletu šDivadlo za branou. *Svobodné slovo (Olomouc)*, 29. 5. 1958.

BARTOŠ, František. Z hudebního života. *Tempo*, ročník 17, 1937, číslo X, s. 155.

FELIX, Václav. Divadlo za branou. *Rudé právo (Praha)*, 3. 6. 1958.

HRABAL, František. Divadlo za branou Bohuslava Martina. *Hudební rozhledy (Praha)*, číslo 11, 1958, s. 474.

HUDEC, Vladimír. Tři miniatury. *Strážník*, 27. září 1986, s. 4.

JEDLIČKA, Jaromír. Umlecký život olomouckého divadla o K premiéře opery šVoják a tanečnice. *Strážník*, ročník 46, číslo 86, 28. 10. 1966, s. 2.

JEDLIČKA, Jaromír. Velký den olomoucké opery o K premiéře šAriadny a Antigony. *Strážník (Olomouc)*, ročník 45, číslo 13, 30. března 1965.

KARÁSEK, Bohumil. Voják a tanečnice. *Hudební rozhledy*, ročník XIX., číslo 22, 1966, s. 684.

KLIMEŠ, Miroslav. Martin neznámý. *Mladá fronta*, ročník XXII., číslo 6708, 20. říjen 1966, s. 5.

ODLÍK, Mirko. Divadlo za branou o Martin v Olomouci. *Divadelní noviny (Praha)*, červen 1958.

PRAŠKOVÁ, Terezie. OPERA B. Martin : šVoják a tanečnice. *Nové Svitavsko*, ročník VI., číslo 43, 28. říjen 1966.

ODBORNÉ PRÁCE:

BLAHUNKOVÁ, Alice. *Provedení Janákových oper na scéně olomouckého divadla*. Magisterská diplomová práce. Olomouc: UPOL, 2013, s. 14. (Mgr. Alice Ondřejková, Ph.D.)

POŤTULKA, Vojtěch. *Pucciniho opery v Moravském divadle Olomouc v letech 1945-1989*. Absolventská práce. Olomouc: Konzervato evangelické akademie, 2019, s. 12. (PhDr. Ingrid Silná, Ph.D.)

PROGRAMY INSCENACÍ:

Autor neuveden. *Program DOSO . 5: Bohuslav Martin ů Divadlo za bránou*, 1958.

KEFER, Reginald. ecké pa-ije. *Program . 8: Bohuslav Martin ů ecké pa-ije*, sezona 2016/2017.

KLUSÁK, Jan. *Program DOSO: Ariadna a Antigona*, 1965.

POKORNÝ, Pavel. *Program DOSO: Bohuslav Martin ů Voják a tane nice*, 47. sezona, 1966.

POKORNÝ, Pavel. *Program Státního divadla Old icha Stibora . 1: T i miniatury*, sezona 1986/87.

POKORNÝ, Pavel. *Program Státního divadla Old icha Stibora v Olomouci . 18: Mirandolina*, sezona 1981/82.

SULOVSKÝ, Jan. *Program SDOS . 14: Bohuslav Martin ů Divadlo za bránou*, sezona 1989/1990.

ARCHIVNÍ MATERIÁLY:

Archiv MDO. Leták krajského divadla v Olomouci pro sezonu 1950/51.

Archiv MDO. I ATKA, Jaroslav. *P ehled innosti inohry, opery a operety za sezonu 1937/38*. In: *Ro enka DruŤstva eského divadla v Olomouci za sezonu 1937 ů 1938*.

Archiv MDO. *Meziaktí Hry o Marii* , 1. list.

Seznam p íloh

P íloha . 1 a 2 ó s. I.

P íloha . 3 a 4 ó s. II.

P íloha . 5 a 6 ó s. III.

P íloha . 7 a 8 ó s. IV.

P íloha . 9 a 10 ó s. V.

P íloha . 11 a 12 ó s. VI.

P íloha . 13 a 14 ó s. VII.

P íloha . 15 a 16 ó s. VIII.

P íloha . 17 a 18 ó s. IX.

P íloha . 19 a 20 ó s. X

P íloha . 21 a 22 ó s. XI.

P íloha . 23 a 24 ó s. XII.

P íloha . 25 a 26 ó s. XIII.

P íloha . 27 a 28 ó s. XIV.

P íloha . 29 a 30 ó s. XV.

P íloha . 31 a 32 ó s. XVI.

P íloha . 33 a 34 ó s. XVII.

P íloha . 35 a 36 ó s. XVIII.

P íloha . 37 a 38 ó s. XIX.

P íloha . 39 a 40 ó s. XX

P íloha . 41 a 42 ó s. XXI.

P íloha . 43 a 44 ó s. XXII.

P íloha . 45 ó XXIII.

P íloha . 1

Fotografie A. Richterové

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 2

Fotografie E. Zachardové

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 3

Fotografie M. Markové

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 4

Fotografie J. Pechové

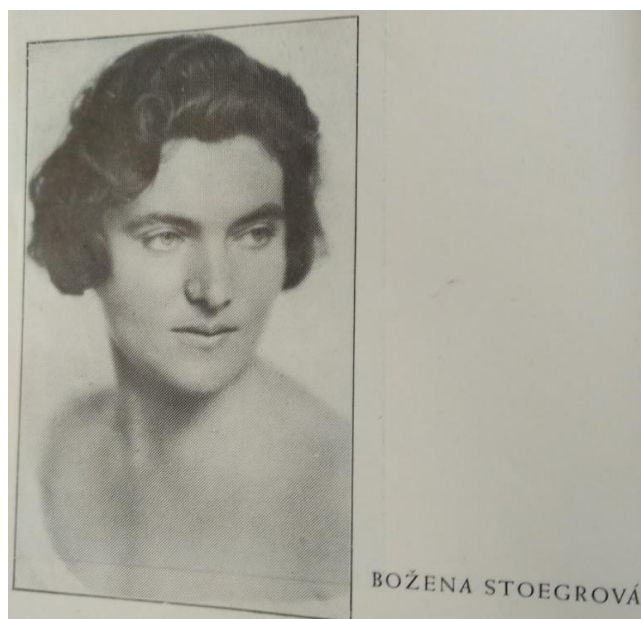

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 5

Fotografie Bořeny Stoe grové

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 6

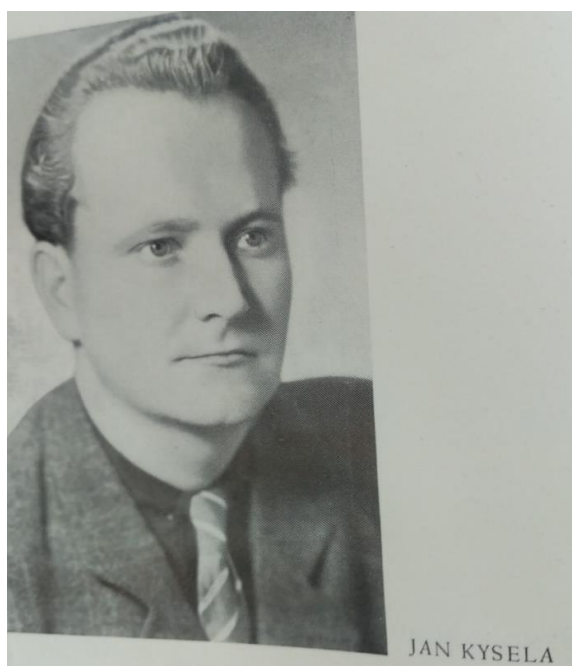
Fotografie Bena Blachuta

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 7

Fotografie Jana Kysely

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 8

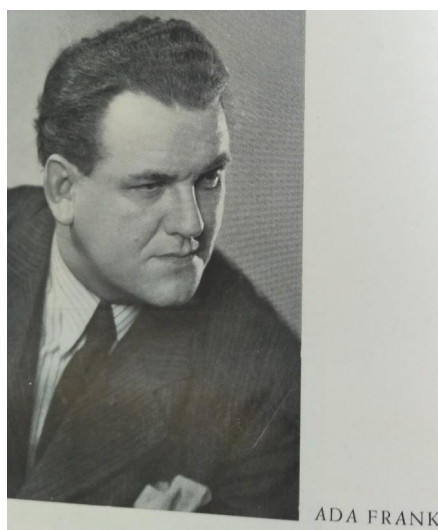
Fotografie J. Soboty

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 9

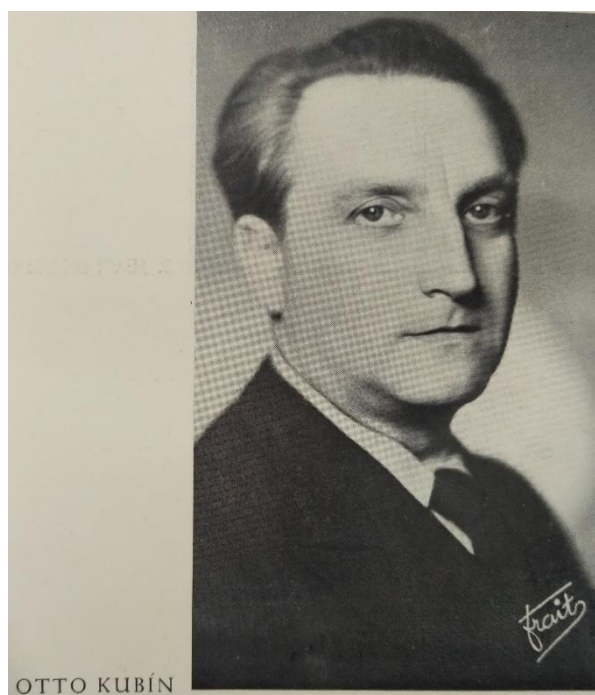
Fotografie Ady Franka

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 10

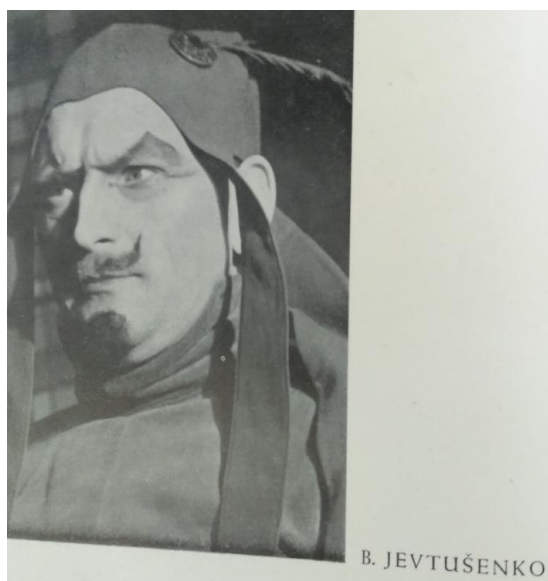
Fotografie Otty Kubína

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 11

Fotografie B. Jevtu-enka

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 12

Fotografie Eduarda Hakena

Zdroj: Archiv MDO. Olomoucká opera 1920-1941. Ne íslováno.

P íloha . 13

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) ó baletní scéna

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 14

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) ó Hernychová a Tajovský

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 15

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) ó Marková a Ployharová

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 16

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) ó Milada Marková

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 17

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) ó Ployharová a Hladík

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 18

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) ó Ployharová a Marková

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 19

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) - Tmlista

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 20

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) ó Tesa a Petr

Zdroj: Archiv MDO

P íloha . 21

Fotografie z inscenace Divadlo za bránou (1958) - scéna

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 22

Fotografie z inscenace Ariadna a Anitigona (1965) ó Ariadna ó Zají ek a Jelínková

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 23

Fotografie z inscenace Ariadna a Antígona (1965) ó Zají ek a Bart n k

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 24

Fotografie z inscenace Voják a tane nice (1966) ó holi ská scéna

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 25

Fotografie z inscenace Voják a tane nice (1966) ó R flena Jelínková

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 26

Fotografie z inscenace Voják a tane nice (1966) ó K es an, T Mlista, Ere miá–

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 27

Fotografie z inscenace Voják a tane nice (1966) ó K es an, TŮlista, Ere miá–

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 28

Fotografie z inscenace Voják a tane nice (1966) ó TŮlista a Ere miá–

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 29

Fotografie z inscenace Voják a tane nice (1966) ó Tu ek a Ployharová

Zdroj: Archiv MDO.

P íloha . 30

Fotografie z inscenace Voják a tane nice (1966) ó vzácná náv-t va Charlotty Martin , Pavla Ludikara a Harryho Holbreicha, 15. 10. 1966

Zdroj: Archiv MDO.

Příloha . 31

Fotografie z inscenace Voják a tanečnice (1966) s Vlastou Ployharovou a Tuškou

Zdroj: JEDLIČKA, Jaromír. Umlecký život olomouckého divadla od premiéry opery *Voják a tanečnice*. *Strážník*, ročník 46, číslo 86, 28. 10. 1966, s. 2.

Příloha . 32

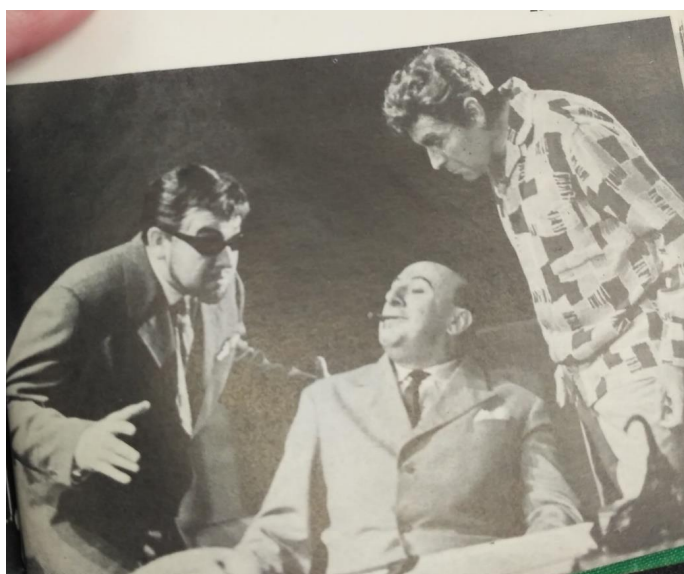
Fotografie z inscenace Voják a tanečnice (1966) s Eremiášem, Maxou a Věrou Hajerovou

Zdroj: Autor neuvědomen. *Voják a tanečnice* v Olomouci. *Nová svoboda*, ročník 22, číslo 252, 20. říjen 1966.

Příloha . 33

Fotografie z inscenace Voják a tanečnice (1966) o Tušek, Tůlsta, Maxa

Zdroj: Archiv MDO. Publikace Státní divadlo v Olomouci v desetiletí 1965-1975.

Fotografie . 23

Příloha . 34

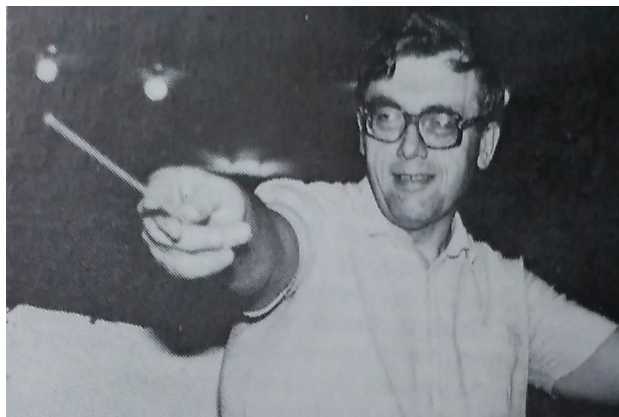
Fotografie k Inscenaci Tři miniatury (1986) o Charlotta Martin , Jan Zrzavý, BM, Vítězslav Nezval

Zdroj: POKORNÝ, Pavel. *Program Státního divadla Oldřicha Stibora . 1: Tři miniatury*, sezona 1986/87, ne číslováno.

P íloha . 35

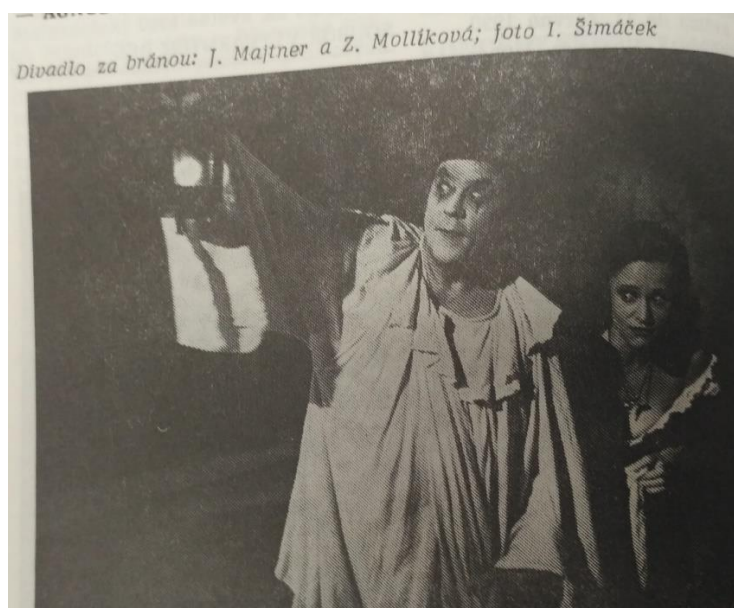
Fotografie k Inscenaci T i miniatury (1986) ó um lecký -éf opery a dirigent Reginald Kefer

Zdroj: POKORNÝ, Pavel. *Program Státního divadla Old ícha Stibora . 1: T i miniatury*, sezona 1986/87, ne íslováno.

P íloha . 36

Fotografie k inscenaci Divadlo za bránou (1990)

Zdroj: Kdy, kde, co 1990, duben

P íloha . 37

Fotografie k inscenaci Divadlo za bránou (1990)

Zdroj: Kdy, kde, co 1990, duben

P íloha . 38

Fotografie z inscenace ecké pa-íje (2017) ó Jakub Rousek

Zdroj: olomouc.cz

Příloha . 39

Fotografie z inscenace *Čekání na anděla* (2017) © Barbora Poláková

zdroj: eurozpravy.cz

Příloha . 40

Fotografie z inscenace *Čekání na anděla* (2017) -

Zdroj: divadelniflora.cz

P íloha . 41

Fotografie z inscenace ecké pa-íje (2017)

Zdroj: kdykdeco.metropole-olomouc.cz

P íloha . 42

Fotografie z inscenace ecké pa-íje (2017) ó Jakub Rousek ó ov í scéna (svatba)

Zdroj: operaplus.cz

P íloha . 43

Fotografie z inscenace ecké pa-íje (2017) ó Rousek a Mi ová

Zdroj: olomoucky.denik.cz

P íloha . 44

Fotografie z inscenace ecké pa-íje (2017) ó d tský sbor v mystických maskách

Zdroj: Olomoucký deník

P íloha . 45

Fotografie z inscenace ecké pa-íje (2017) ó Václav Málek

Zdroj: Opera PLUS

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Tereza Menšíková
Katedra:	Hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Gabriela Větišková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Opery Bohuslava Martině na prknech olomouckého divadla
Název v angličtině :	Operas by Bohuslav Martině at the Olomouc Theatre
Anotace práce:	Cílem diplomové práce je zmapovat uvádění oper Bohuslava Martině v olomouckém divadle, na základě odborné hudební kritiky zhodnotit úroveň jednotlivých slofků představení a charakterizovat a popsat výkony konkrétních protagonistů. Práce bude rozdělena do několika částí: úvod k operní tvorbě Bohuslava Martině, historické ukotvení, historie konkrétní opery a v hlavní části se budeme zabývat analýzou jednotlivých titulů uvedených v olomouckém divadle mezi lety 1938 a 2017.
Klíčová slova:	Martině, opery, Moravské divadlo olomouc, olomoucké divadlo
Anotace v angličtině :	The goal of this thesis is to give an overview about presenting operas of Bohuslav Martině in Olomouc Theatre, evaluate standard of particular parts of performances and describe performances of concrete protagonists. These evaluations will be based on professional criticism that was given on these performances. The thesis is divided into several parts: Introduction of opera production by Bohuslav Martině, historical anchoring, history of the specific opera and at the main part, analysis of particular titles performed in Olomouc Theatre during years 1938-2017 will be given.
Klíčová slova v angličtině :	Martině, operas, the Moravian Theatre Olomouc, the Olomouc Theatre
Přílohy vázané v práci:	fotografie
Rozsah práce:	81 s. (200 844 znaků včetně mezer), XXIII s. (4 933 znaků včetně mezer)
Jazyk práce:	český jazyk